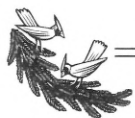

Kotiseutulehti

Parkanon Jouluku

2002

Arvoisat Parkanon Joulu -lehden lukijat!

Vuosi 2002 on ollut seurassamme toimielias vuosi; ikään katsomatta moni on kantanut kortensa yhteiseen virikkeiseen keloon. Lapset ja nuoret ovat ottaneet harrastuksen tosissaan ja menestyneet hyvin – Ripakat tanssivat hopealle Tampereella kesäkuussa.

Matka Ruotsiin Barnlek 2002 – tapahtumaan oli onnistunut kokemus yhteistyöstä, vastuusta ja sitkeydestä. Nuorten mukanaolo ja työnteko menettäessä kohti uusia haasteita antaa nuorille eväitä myös aikuiselämää varten.

Sydämellinen kiitos lehtitoimikunnalle tästä juhluvuoden lehdestä; Parkanon Joulu on 30-vuotias! Yhtäjaksoisen toimittamisen ovat tehneet mahdolliseksi lehdestä kiinnostuneet lukijat sekä kokoonpanoiltaan hiukan vaihdelleet ammattitaitoiset lehtitoimikunnat.

*Kiitos kaikille yhteistyötahoille
joululehden ilmestymisestä
ja muusta yhteistyöstä.
Rauhallista joulua ja
menestystä vuodelle 2003!*

*Parkanon nuorisoseura ry:n johtokunta
Arja Perälä pj.*

Kotiseutulehti

Numero 31

Parkanon Joulu

Julkaisija: Parkanon Nuorisoseura ry
Painos: 1500 kpl
Paino ja taitto: Parkanon Kirjapaino, 2002
Toimituskunta: Aino Rimppi (pj.)
Minna Lautamäki (siht.)
Tellervo Harju
Maarit Lehto
Leena Perälä
Marita Peltoniemi

**Nuorisoseuran
yhteyshenkilö:** Arja Perälä
Kansikuva: Impi Pentin taulu
Piirroksat: Niina Martikainen

**Palautetta ja juttuvinkkejä Parkanon Joulu -lehdelle
osoitteeseen:** rpi@saunalahti.fi

Sisällys:

Pääkirjoitus	1
Kaupungin tervehdys	2
Helluntaiseurakunnan tervehdys	3
Kirkonkylästä kaupungiksi	4
Sata savua - kirjatyön kiemurat	6
"Terviiisii" ja lapsuusmuistoja Lapinnevalta	8
Hajanaisia muistelmia toimintani alkua ajoilta Parkanosta ja parkanolaisista	11
Kaidatvedet	13
Joukolla pettuleipää tekemässä	16
Joulurunoja	18
Perinnejuoman teko on pitkän päivän prosessi	19
Ekomatka ilun kahdet kasvot	21
Rupriikit isommilla ciceroilla	22
Perinteitä vaalitaan...	25
Ystäväni	26
Kallion päiväkotia syysretkellä Seitsemisen kansallispuistossa	27
Katakeetta eli kiertokoulunopettaja Elin Lindholm-Niinistö	28
Kotiseutukokoelema kirjastossa	30
Lumityö, novelli	31
Impi Pentti, taiteilija ja keräilijä	33
Miten tehtäisiin hyvä joulujuhla?	35
Auringon muisto	37
Greettan ja Joonaksen Tampereen matka	38
Elämää metsäkämpillä 1955-59 emännän näkökulmasta	39
Rapakon Joonas ja Tiina	40
Pikku-Ainon jouluaatto, tarina	42
Euroopan ensimmäinen teräsrakenteinen vesitorni	43
Metsänhoitaja Branderin piilopirtti	44
Kaatuiko Linnan isäntä Kymijoella?	46
Kissakiveltä Käenmäkeen	47

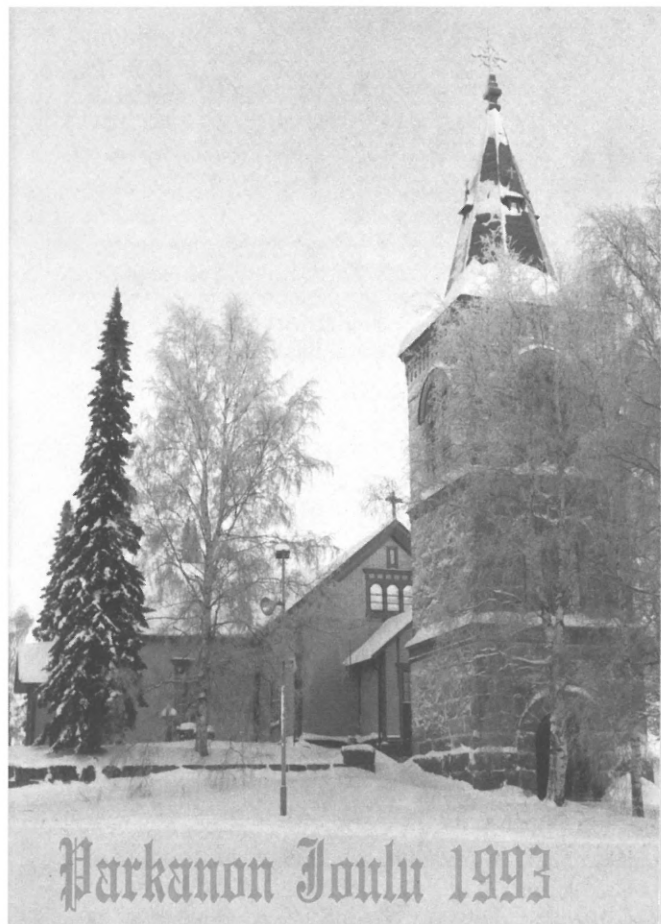
Kirkko kiinteästi kotiseutua

Kolmenkymmenen vuoden aikana ilmestynyt Kotiseutulehti Parkanon Joulu on kantanut kannessaan monenlaisia kuvia, piirretyistä tunnelmalisiin valokuviin. Vuorollaan jokainen kuva on tuonut joulun odotukseen oman piirteensä. Lehteä on myös postitettu kauempana asuville perheenjäsenille ja entisille parkanolaisille palauttamaan mieliin muistoja kotikunnasta.

Menneen ajan muistoilla on ihmiselle tärkeä merkitys. Menneestä rakennamme elämäämme perustuksen, joka kantaa meitä, lujittaa vastustuskykyämme maailman monille mielettömyyksille ja rauhoittaa ajatuksemme viipymään hetken kiireettömän kiehtovassa ilmapiiressä.

Viime keväänä Parkanon Joulun kaikki kolmekymmentä kansikuvaa olivat rinta rinnan kirjaston seinällä. Siinä ne paljastivat armotta ajan etenemisen – pelkät kannet. Niistä jo saattoi päätellä, miten aika ja tekniikka, niiden myötä ihminen, muuttuvat mahdollisuuksien lisääntyessä. Ja kuitenkin yksi nousee yhä kaiken muun yläpuolelle: kirkko. Kansikuva Parkanon kirkosta ja kellotapulista vuodelta 1993 sai äänestyksessä eniten ääniä 138 ehdotuksesta. Suosikiksi selvisi kirkkoherra Erkki Hirven onnistunut otos.

Lehdissä on viime aikoina jälleen kerran kirjoitettu, että suomalainen ei ole osannut ottaa kirkkoa itselleen ja elämäänsä voimia antavaksi lähteeksi. Meillä, ja muissa pohjoismaissa, ei mennä tavalliseen sunnuntain jumalanpalvelukseen hakemaan armoa ja anteeksiantoa kuten muissa maissa. Meillä mennään kirkkoon, jos on konkreettinen syy: perheen uuden jäsenen kastetilaisuus, kuulutukset, hääparin vihkiminen tai läheisen kuolema. Ainoa poikkeus on joulu. Joulu kerää sanankuulijoita helposti kirkon täyteen.

Parhaimman kannen äänestyksessä kirkko vei myös voiton kaikista muista tunnelmallisista, joulun tulosta muistuttavista kansikuvista. Voisimmeko tästä päätellä, että kirkko on kohonnut joulun kohokohdaksi, mutta myös kotiseudun kiinteäksi symboliksi?

Lämmintä joulumieltä 31. kotiseutulehtemme parissa toivottaa Parkanon Joulun toimivaltuuskunnan puolesta

Aino Rimppi

Arvoisat Parkanon Joulun lukijat

Kuluva vuosi kuntapuolella on monella tapaa ollut yllättävä. On koettu onnistumisia taloudellisesti ja toiminnallisesti verrattaessa Parkanoa muihin vastaavan kokoiisiin kaupunkeihin.

Tämä omalta osaltaan on ollut innoittamassa meitä päätöksenteossa mukana olevia uusiin visioihin. Kuitenkin tärkeätä on pitää huolta ennen kaikkea laadukkaasta sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisesta, tasokkaasta opetuksesta ja peruspalveluiden turvaamisesta.

Hyviä eteenpäin vieviä asioita on mukava suunnitella ja toteuttaa esimerkkeinä mainittakoon mm. Parkanon torin, linja-autoaseman alueen kuntoon saattaminen. Parkanontien uudelleen rakentaminen, yläasteen saneeraaminen sekä sairaalahankkeen eteenpäin vieminen. Tänä aikana jolloin markkina-voimat jylläävät, kasvukeskukset kasvavat kasvamistaan, meillä Parkanossa mietitään mistä lääkkeet sivukylien autioitumisen ehkäisemiseksi, väestökadon kääntämiseksi, työllisyyden ja syntyvyyden lisäämiseksi, jos uhkakuvat joita valtiiovallan taholta on esitetty toteutuvat tulee meidän kaikkien parkanolaisien puhaltaa yhteen hiileen, käydä arvokeskustelua, tukea ja kannustaa yrittämistä ja ennen kaikkea arvostaa parkanolaisuutta.

Hiljennymme viettämään joulunaikaa, Vapahtajamme syntymäjuhlaa. Perheessämme on ollut tapana käydä kotiseurakuntamme kirkossa laulamassa kauneimpia joululauluja ja jouluaamuna joulukirkossa. Käynti hautausmaalla aattoiltana kertomassa lapsillemme vaikeista ajoista, sotaveteraaneista ja sankarivainajista, jotka antoivat kaikkensa turvataksien meille turvallisen vapaan itsenäisen Suomen.

Näillä sanoilla toivotan Parkanon Joulun lukijoille ja kaikille parkanolaisille lämminhenkistä ja rauhallista joulua, onnea vuodelle 2003.

Hannu Laholuoma

kaupunginvaltuuston 2. varapuheenjohtaja

Sydämen ainainen joulu

*“Ikuisen joulun, jos tahdot löytää,
sydämes avaa ja kohtaat Vapahtajan.
Et löydä kultaa, et juhlapöytää,
löydät vain seimen ja tallin koruttoman.
Joulu on taas, riemuitkaa nyt!
Lapsi on meille tänä yönä syntynyt!
Tulkoon juhla todellinen,
tulkoon Jeesus Herraksi sen,
tulkoon rakkaus ihmisrintaan,
silloin joulu luonamme on.”*

Pekka Simojoen sanoittama joululaulu “Tulkoon joulu” kuvaa monien muiden hengellisten joululaulujen tavoin joulun todellista sanomaa: lapsi on syntynyt! Mutta millainen oli tuo lapsi, jonka harteille laskettiin suuri tehtävä: olla koko maailman ja ihmiskunnan pelastaja? Ilman tuota ensimmäistä joulua olisi koko joulu-käsite meille tuntematon.

Monet profeetat ennustivat vanhan testamentin aikana Jeesuksen – ihmiskunnan odottaman Pelastajan – syntymästä. Jesaja ennusti tulevasta jo n. 700 eKr.: “Sillä lapsi on meille syntynyt, poika on meille annettu, jonka hartioilla on herraus, ja hänen nimensä on: ihmeellinen neuvonantaja, väkevä Jumala, iankaikkinen isä, rauhanruhtinas.” (Jes. 9:10). Luukkaan evankeliumi kertoo meille, miten Jumala lähetti enkeli Gabrielin ilmestymään neitsyt Marialle Nasaretin kaupunkiin. “Ja katso, sinä tulet raskaaksi ja synnyttät pojan ja sinun on annettava hänelle nimi Jeesus. Hän on oleva suuri ja hänet pitää kutsuttaman Korkeimman Pojaksi.” (Luuk. 1:31-32). Joosef, Marian kihlattu aikoi salaisesti hyljätä Marian, mutta unessa Joosefille ilmestyi enkeli, joka ilmoitti, että Maria oli tullut raskaaksi Pyhästä Hengestä ja hän oli synnyttävä pojan, jolle oli annettava nimi Jeesus, sillä hän tulisi vapahtamaan kansansa heidän synneistänsä (Matt. 1:19-21).

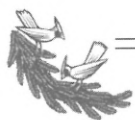
Jo se, että Jeesus syntyi tallin seimeen, kertoo meille jotain hänen vaatimattomuudestaan. Jeesus ei viihdy materian keskellä, vaan Hän saapuu sinne, missä on köyhä ja kaipaava sydän. Hän astui alas taivaan kirkkaudesta maailmaan, jossa eli ihmisenä muiden ihmisten keskellä. Hän olisi voinut saada Jumalan

ainoana poikana paljon loisteliaammat elinolot, mutta Jeesus halusi olla juuri siellä missä on sisäisesti särjetty ja rikkinäinen ihminen. Jeesus on tänäpäivänä henkensä kautta tässä maailmassa ja vaikka ajat ovat muuttuneet Raamatun ajoista, on Jeesus kuitenkin sama eilen, tänään ja iankaikkisesti. Tie Hänen luokseen on helppo löytää, vaikka monet etsivät Häntä liian kaukaa. Jeesus ei odota meiltä suuria, näyttäviä tekoja eikä kauniita sanakäänteitä rukouksissamme. Ainoa mitä Hän odottaa meiltä, on se, että avaamme sydämemme Hänelle ja pyydämme Häntä astumaan elämäämme. Tuo ratkaisu on meidän itse valittava eikä Hän tee sitä vastoin tahtoomme.

Jeesuksen syntymän aikoihin ilmestyi taivaalle kirkas tähti, joka kertoi paimenille Jeesuksen syntymästä. Tähti kulki paimenien edellä, kunnes pysähtyi sen paikan kohdalle, jossa lapsi oli. Raamattu kertoo Jeesuksesta, että hän oli maailman valkeus ja ettei senkaltaista valkeutta ollut kenelläkään toisella. Jeesus on meidän ajassamme tuo kirkas tähti, joka johtaa meitä Taivaallisen Isämme luokse. Kun otamme Jeesuksen sydämemme valtiaksi ja uskomme Häneen – kuten paimenet aikanaan – saamme luottaa, että Hän kulkee tähden tavoin elämämme suuntaviittana, kunnes kohtaamme maallisen elämämme määränpään ja pääsemme ikuisen kotiin Jumalan luokse.

Joulurauhaa ja siunattua uutta vuotta toivottaen

Katja Santala
Parkanon helluntaiseurakunta

Kotiseutumme historiaa 150 vuoden takaa: Lehdelle (Y-S) 51 vuotta sitten kirjoitti Aaro Numminen

Kirkonkylästä kaupungiksi

Otsakkeessa esitetty väite ehkä tuntuu lukijoista uskomattomalta. Mutta se on yhtä totta kuin sekin että Ikaalisten kaupala on maamme kauppaloista vanhin ja samalla pienin. Ja juuri tuon kauppalan perustamishankkeisiin haava Parkanon kaupungista kytkeytyykin ajalta lähes sata vuotta sitten.

Kysymys on laadultaan kauppapoliittinen. Lyhyt historiallinen katsaus selventää asiaa: Kauppa- ja elinkeinoelämä yleensä olivat noihin aikoihin vielä tarkoin säännösteltyjä. Mainitakoon eräitä niitä koskevia lakeja ja asetuksia. Vuoden 1734 lain kauppakaari rajoitti kaupantekoa ankarasti. Vielä vuoden 1770 uuden hallisäännönkin mukaan oli elinkeinon harjoittaminen täysin kahlehdittua. Kauppaa saatiin yleensä käydä vain kaupungeissa. Tällainen elämä oli harvaanasutussa ja huonot kulkuyhteydet omaavassa maassamme perin hankalaa. Varsinkin Parkanon seuduilla se tunnettiin raskaana. Vuonna 1859 annettu asetus kauppapuodeista maalla (huomaa asetuksen antamisaika) toi tosin vähän helpotusta elinkeinoelämäämme. Samaan suuntaan jatkettiin kehitystä vuonna 1868 annetulla kauppa- ja elinkeinoasetuksella. Mutta vasta vuonna 1879 elinkeinoasetuksella luotiin elinkeinovapaus maahamme. Sitä on kehitetty sitten edelleen vuonna 1919 säädetyllä elinkeinolailla.

Kun nyt siirrymme ajatuksissamme 1850-luvun Ikaalinen-Parkanon oloihin, niin ymmärrämme hyvin, miten täällä silloin kaivattiin uusien ja lähempänä olevien kauppapaikkojen (s.o. kaupunkien) perustamista. Tämän alueen tarpeista huolehtivat Tampereen, Porin ja Kristiinan kaupungit tuntuivat noina aikoina olevan liian etäällä näiltä seuduilta.

Oli siis aivan luonnollista, että esi-isämme kiinnostivat toivomuksillaan ja esityksillään hallitsijain (Aleksanteri II 1855-81) huomioita paikkakuntamme kaupallisten olojen parantamiseen. Ja niin Ikaalinen kuin Parkanon kappelikin elättivät kaikessa hiljaisuudessa toivoa saada tuo asia ratkaisuun itselleen mahdollisimman edullisella tavalla. Kumpikin halusi tuota hartaasti kaivattua kauppakeskusta omaan kirkonkyläänsä. Asia herätti suurta mielenkiintoa. Puolin ja toisin valettiin kannuja ja suuren asian puolesta. Ilo oli rajaton, kun keisari antoi 18.9.1856 määräyksen Ikaalisten kaupungin perustamisesta. Mutta lähempi perehtyminen määräykseen vaihtoi ennen pitkää toivorikkaat tulevaisuuden suunnitelmat syväksi pettymykseksi. Asian hoitaminen ei ollutkaan niin kitkaton tehtävä, kuin miltä se pintapuolisesti tarkastellen aluksi saattoi tuntua. Oli odotettavissa kova kilvoittelu emäseurakunnan ja kappelien välillä. Ja siihen olikin suuret mahdollisuudet keisarillisen määräyksen tulkinnanvaraisuuden vuoksi kuten jällempänä saamme nähdä. P.o. määräys sisälsi muitakin asioita kuin Ikaalisten kaupungin perustamisen. Käskettiinpä siinä perustaa toisiakin kaupunkeja. Sopivilta osiltaan asiakirja kuului seuraavasti:

“Hänen Keisarillisen Majesteettinsa Armollinen määräys, koskeva -. -. ja uusien kaupunkien perustamista Suomessa.

Jotta maan tuotteiden ja walmisteiden menekkiä edistettäisiin maassa sekä maamiehille ja käsityöläisille sen ohessa järjestettäisiin helpompi tilaisuus hankkia itselleen wälttämättö-

miä tarvikkeita, on alla mainituille paikoille kaupungit rakennettava, nimittäin -. -. ja Ikaalisten pitäjään Turun ja Porin lääninä.”

Vaikka asia tuli näin muodollisesti ratkaistuksi ja näytti täysin selvältä, niin sitä se ei suinkaan ollut. Keskustelu kaupunki-kysymyksestä jatkui päinvastoin entistä kiivaampana. Nyt se vedettiin lehtien palstoille. Niinpä kun muuan parkanolainen syksyllä 1856 kirjoitti lehdessä tästä asiasta ehkä liian intomielisesti ja nurkkaisänmaallisesti, niin vielä samana syksynä hän sai lukea jonkun ikaalislaisen laatiman vastineen, jossa m.m. sanottiin:

“Pyydämme waan Parkanolaisen tästä lähin vähemmän sekoittamaan itsiänsä asioihin, joita aiwonsa ei näytä tarpeeksi asti oiwaltawan. - Taitaisipa Parkanossa olla hyödykkäämpääkin työtä.”

Aika kului, mutta perustettavaksi määrätty kaupunki ei vain kohonnut. Syy tähän oli se, että perustamismääräyksessä oli vaikeasti täytettävä aukko. Kaupungin lähempi asemapaikka oli jätetty määräämättä! Se oli ilmaistu vain sanonnalla “Ikaalisten pitäjään”. Mutta kun Parkano vielä tuohon aikaan kuului Ikaalisiin, niin sisältyi sekin käsitteeseen “Ikaalisten pitäjä”, jonka elimellinen osa se oli. Näin ollen saattoi Parkano yhtä hyvin kuin Ikaalinenkin tulla kysymykseen Ikaalisten kaupungin asemapaikkana. Juuri tätä seikkaa, tätä sanonnan epämääräisyyttä, käytettiin sitten hyväksi kiisteltäessä kaupungin paikasta. Emäkirkkolaiset vaativat kaupunkia perustettavaksi oman kirkkonsa lähiympäristöön. Kappeliseurakuntaan kuuluvat parkano-kihniöläiset pitivät tietenkin omaa kirkonkyläänsä luonnostaan lankeavana kaupungin paikkana. Varsinkin parkanolaiset elättivät toivonkipinää saada kaupunki haluamalleen paikalle. Syyskuussa 1857, melkein vuosi yllämainitun kaupungin perustamismääräyksen antamisen jälkeen, on taas luettavissa jonkun parkanolaisen kirjoitus tästä asiasta:

“Uuden kaupungin paikasta tällä tienoolla on paljon mietitty ja puhuttu ja semminki tärkeä tuo lienee tutkiakin, sillä paljohan perustettavan kaupungin asemapaikkakin waikuttaa liikkeeksi ja eduksi seudulle. Ikaalistenko wainko Parkanon kirkonkylä on sopiwampi siitä on nyt mietitty. Jokainen joka wanhäntä tuntee seutujamme, täytyy jo edellisesti myöntää Ikaalisten kirkonkylän olewan wallan sopimaton kaupungin paikaksi, kun Kyrösjärvi pienuutensa suhteen on mitätöin vesikululle, mutta on muutenkin suuri kyllä estämään ja haittaamaan maakulkua kolmelta haaralta ja jättää juuri sen puolen waan estämättä, josta kaupungille wähin olisi hyötyä. Parkanon kirkonkylä olisi mielestämme pikemmin kaupungin paikaksi etuista, kuin tähän on wapaa maakulku kaikelta neljältä ilmalta ja woisi saada wesikulunki toimeen kahtia päin; wielä on tämä paikka Pohjanmaan ja etelä-suomen rajalla, joilla maakunnilla jo ennestään on wilkas waihtokauppa on ollut keskenänsä.

Mitkä wielä kehottawat Parkanon kirkonkylää suomaan kaupungin paikaksi, ovat mainiot kosket, joihin woisi rakentaa tehtaita, joista tietysti uudelle kaupungille olisi näkywä hyöty. Minkä liikunnan eikä Tampereen kosket anna koko kaupun-

gille. Otettakoon tuosta ojennusnuora määrätessä uuden kaupungin asemapaikkaa,” kirjoitti mainittu parkanolainen.

Sama henkilö kirjoitti seuraavalla joulukuulla: “Armollisen hallituksemme Ikaalisiin määräämistä kaupungista ei kuulu mitään. Sillensäkö koko asia lienee jäänyt kuin paikasta ei sovitto?”

Tämän jälkeen asia vedettiin pois julkisuuden valokielasta. Hiljaisuudessa sen sijaan toimittiin sitä pontevammin. - Huolimatta Ikaalisten jo vanhastaan edullisemmasta sijainnista kaupunkipaikkoihin nähden Parkanon verrattuna ja parkanolaisien vielä tänäkin päivänä kestävästä asian perusteluista heidän kannaltaan otettuna keisari ratkaisi kaupunkikysymyksen lopullisesti Ikaalisten hyväksi. Huhtikuun 21. Päivänä 1858 antamallaan julistuksella keisari määräsi perustettavaksi Ikaalisten kirkonkylään aikaisemmasta määräyksestä poiketen kaupunkikunnan ja maalaiskunnan välimuotona kauppala. Sellaisia ei maassamme vielä ennestään ollut. Tämä julistus ei aiheuttanut täytäntöönpanossaan riitaisuuksia kuten edeltäjänsä, koska siinä oli perustettavan kauppala paikka tarkalleen määrätty. - Ehkäpä ikaalislaisilla oli käytettävissään pätevämmät asianhoitajat kuin parkanolaisilla kiistakysymyksen saadessa tällaisen kääntein. Julistuksen rivien välistä saattaa nimittäin lukea, mitä seikkoja ikaalilaiset ovat korostaneet veratessaan omaa kirkonkyläänsä kappelilaisten kirkonkylään.

Esitettäköön tässä nyt tuon julistuksen alkuosa!

“Hänen Keisarillisen Majesteettinsa Armollinen Julistus, koskewa yhden pienemmän kauppala perustamista Ikaalisten kirkonkylään Turun ja Porin läänissä.

Me olemme syyskuun 18. päivänä 1856 annetun Meidän Armollisen Julistuksemme, joka koskee kaupungin perustamista Ikaalisten pitäjään Turun ja Porin lääninä, täytäntöönpanoon nähden, siitä tehdyn alamaisen esityksen johdosta ja miettiessämme kaupungin tässä luonnostaan osaksi kurjassa ja harvaan asutussa paikkakunnassa wasta pitemmän ajan perästä saattawan päästä mihinkään kuntoon, sekä kuin mitä kysymyksessä olewalla uudella kaupungilla on tarkoitettu, nimittäin, että Ikaalisten pitäjälle ja sen ympäristölle walmistettaisiin maatawarain myöntipaikka ja tilaisuutta saada wälttämättömiä tarpeitansa, sillä tawalla myöskin ennätetään, että warsinaisitta kaupungin oikeuksitta olewa kauppala perustetaan sanottuun pitäjään, Armossa nähneet hyväksi määrätä, että wälttämättöm maa-alue sopiwalta paikalta Ikaalisten kirkonkylässä Kruununlaskuun lunastetaan pienemmän kauppala perustamiseksi, jonka tulee lainkäytön suhteen kuulua paikkaseudun Kihlakunnanoikeuden sekä hallinnollisessa suhteessa läänin Kuvernööriin ja paikkakunnan kruununpalweliain alaisuuteen”.

Toukokuussa 1858 on lehdissä luettavissa Ikaalisten kauppala perustamista koskeva uutinen. Koska siinä selostetaan melko täydellisesti a.o. julistus, näin lainattakoon se tähän:

“Kauppala Ikaalisten kirkonkylään tulee armollisen kuulumuksen kautta huhtikuun 23. päivänä perustettavaksi. Mainittu kuulutus selittää tähän paikkaan ei woitawan perustaa kaupun-

kia, niin kuin Armollisessa Asetuksessa syyskuun 18. P. 1895 luwattiin, koska paikkakunta on osittain köyhää ja harwassa asuttua, mutta saattaa siihen kauppala, johon kruunu lunastaa sopiwan tilan ja johon piirikunnan lääkäri tulee asumaan, sekä apteekki asetettavaksi, kuin myös Turun läänin kuvernööriin luwalla, saapi asettua 4 eli 5 hywämaineista sekä kirjoituksen luwunlaskun ja kauppakirjan pidon taitawaa henkeä pitämään awonaista kauppaa ja johon sen lisäksi jokainen hywämaineinen ja taitawa käsityömestari saapi asettua käsityötänsä toimittamaan ilman haittaa nykyisestä ammatti-asetuksesta. Samoin on jokaisella kauppalaan asettuwalla lupa arenille määrää vuosiksi saada kauppala aluesta kartanon eli tonttipaikan. Oikeushoidon suhteen tulee kauppala kuulumaan paikkakunnan kihlakunnan alle ja hallituksen suhteen läänin guvernööriin ja kruununpalweliain alle; kirkollisessa kuin myös waiwaishoidon asioissa luwataan kauppala kuulumaan Ikaalisten pitäjään, jonka käsityöläiset saawat siihen myös asettua ammattiansa hoitamaan, samalla oikeudella ja ehdolla kuin maalla.”

Näin poistettiin lopullisesti päiväjärjestyksestä uuden kaupapaikan perustamiskysymys. Mutta asian lopputulos ei suinkaan jäänyt jälkimaininkeja vaille. Osaltaan se viilensi emäseurakunnan ja kappelin keskeisiä jo ennestään kireitä välejä. Niinpä parkanolaiset suhtautuivat perin katkerasti ja vastahakoisesti emäkirkon korjaustöihin vuonna 1859.

Muun parkanolainen kirjoittaa esimerkiksi tammikuulla vuonna 1862:

“Parkanon kappeli on nuorella iällä joutunut vähä eripuraiseksi emäpitäjällensä Ikaaliselle. Ikaalinen ei hyödyttänyt vähääkään kappelia, waan rasitti. Parkano haki itsensä siitä erilleen.”

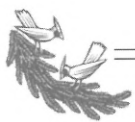
Tämä pitäjien välinen kinastelu ilmeni vielä myöhemminkin leppoisina sanasutkauksina. - Kuten tiedetään, hankittiin Ikaalisten kirkkoon urut aikaisemmin kuin Parkanon kirkkoon. Kun tuntematon ikaalislainen sitten tuli käymään Parkanossa ja täällä häneltä tiedusteltiin mistä kaukaa vieras oli, niin vastaukseksi saatiin: “Tuolta urukirkon pitäjästä”, - Visusti varoi vieras virkkamasta olevansa Kauppala pitäjästä”. Tällöin olisi parkanolainen varmaankin letkauttanut jotakin kaupungista, jota ei rakennettukaan.

Täten Ikaalisen ja Parkanon välinen erimielisyys sai aikaan sen, että kumpikin jäi kaupunkiaan vaille. Eikä muuallekaan ole kohonnut kaupunkia jälkeensä sen lähemmäksi näitä seutuja kuin mitä sellainen oli jo olemassa tämän kiistakysymyksen syntyessä. Vuodesta 1879 alkaen vallinnut elinkeinonvapaus ja muutenkin tapahtunut jättäjäismäinen edistys ovatkin kaiketi tehneet kysymyksen kaupungin perustamisesta näiltä osin tarpeettomaksi. Pian on jo kulunut 100 vuotta Ikaalisten kauppala perustamisesta. Ehkä se ei vielä riitä siksi “wasta pitemmäksi ajaksi”, jonka kuluttua kaupunki täällä samalla seudulla saattaisi “päästä mihinkään kuntoon”.

Sen, miten Parkanon kirkonkylä olisi menestynyt kaupunkina yllämainituissa tapauksessa, saavat lukijat itse ratkaista.

“Herra siunakkoon, tulukaa ny kattoon, kun riittä vierrään kärryillä”, sanoi Kuusiluoman Hentriikka, kun ensimmäisen auton näki. (Parkano)

“Ei se paljo ole, kol’ markkaa, hyvä asvanen luu”, sanoi Mäkis-Alpetti, kun Hirvimäestä lihaa osti. (Parkano)

Aila Rintanen (o.s. Juvela)

Sata savua - kirjatyön kiemurat

Moni lapsuusajan asia palasi elävästi mieleen, kun neljäkymmenen vuoden tauon jälkeen tulin takaisin Vahojärvelle, entiseen kotikylääni. Miten onkaan siitä ajasta kylä ja elämä täällä muuttunut?

Monet rakkaat muistot palautuivat entisajoista ja saivat uutta ilmettä, kun elämänkumppanini Juhani Soljanlahti tarinoi kuvaavasti kylälämän eri tilanteista. *Esimerkiksi tämä juttu tapahtui 1950-luvulla Soljassa, kun silloin ei vielä monessakaan talossa kylällä ollut puhelinta. Eräs isäntä tuli soittamaan kirkolle sähköliikkeeseen ja kun siellä vastasi keskusneiti, niin isäntä kysyi: "Niin, onkoo neitiki sähkömiäs?"*

Näitä hersyviä muisteluhetkiä on vietetty monien vieraiden kanssa, mutta Järvisen Viljo se taisi olla ylivoimainen niissä, kun hän liikkui usein metsässä, kalalla ja missä milloinkin ja poikkesi Soljaan jutustelemaan. Nuoruudessaan hän oli ollut talossa työssä hyvin paljon ja entisenä kyläkauppiana kylä ja sen asukkaat olivat hyvin tuttuja.

Koko kylä heräsi näin mielessäni uuteen eloon ja silloin tuli ajatus, että kaikki tämä on arvokasta säilytettävää. Mietimme Juhani ja monien muiden kanssa sitä, että on korkea aika saada perinnetietoa tallennetuksi tuleville sukupolville, kun nyt muutos yhteiskunnassa on kovin nopeaa ja varsinkin näin maatalousvaltaisessa kylässä. Aloitimme innolla kyläkirjan tekemisen sen suuremmin valmistelematta. Kutsuimme koolle joukon kirjatyöstä kiinnostuneita. Siitä alkoi suunnittelu, aineiston keruu ja vahva usko, että kirja syntyy. Toiset kirjoittivat itse ja paljon saatiin haastattelun perusteella nauhoille asiaa ja siinä samalla murretta tallennetuksi. *Esimerkiksi Hähkiönien Jussi muisteli: "Se oli sitte hauska miäs se Salamenharijun Matti. Se vartos aina breiviä, ku posti kuluki. Yhtenä syksynä Oiva (= Jussin veli) tuli ja sano mulle, että tu ny*

kattoon, mikä tua järvellä tulee. Oli järvenjää sen verran vahavaa, että se kesti jo ja se oli pannu kattos hevosen häntäreen ja lyäny seipään pystyyn siihen tapin reikään ja siältä sitte preivat sinne nokkalautaan. Se siältä Salamenharijun rannasta tuli ja kävi aikamoinen tuulenvire, niin se meni siitä Hähkiön ohi sinne lahadenperään ja sinne pitkälle sinne pelolle mettänreunaan. Se ei saanu sitä millää toppaan. Sai sillä purijieella senverran ohjattua, että ei menny niitä kalli-oita päin. Se Matti oli hauska miäs."

Kun kirjatyö oli jo hyvässä vauhdissa, meillä oli Juhani kanssa tilaisuus osallistua Turun yliopiston ja maakunta-arkiston koulutustilaisuuteen, jossa opastettiin kyläkirjan tekemiseen. Siellä saimme monia hyviä vihjeitä siitä, mitä pitäisi ottaa huomioon tällaista kirjaa tehtäessä. Lopputoteamukseksi oli suositus, että kirja-aineiston tuottamisessa olisi hyvä jakaa työ kolmelle eri henkilölle, koska silloin työ jakautuisi tasaisemmin useamman harteille työ etenisi helpommin. Yhden tehtävänä olisi keskeisesti pitää langat käsissään eli kerätä aineistoa ja järjestää sitä ja hänellä pitää olla myös tilinkäyttö-oikeus. Toinen henkilö vastaisi valokuvista ja muusta sellaisesta aineistosta ja kolmannen huoleksi jäisi kaikki raha-asiat. Siinä vaiheessa meillä oli työ jo hyvässä vauhdissa ja "päämaja" sijaitsi Soljassa. Työ oli jo siirretty juuri rekisteröidyn kyläseuran toiminnan yhteyteen ja sen kautta toteutettiin monia talkoita varojen saamiseksi. Tukihakemus TE-keskukselle oli vasta juuri tehty, mutta kaiken aikaa syntyi kuluja ja rahaa tarvittiin.

Vahojärven aikajana ja kirjoitustyö

Tammikuussa 2001 piirrettiin pienellä joukolla Soljassa voipaperille "Suomen ja Vahojärven aikajana", jonka ympärille kirja syntyi. Silloin palkkaamamme kirjoittajat aloittivat työssä eli päävastuun otti toimittaja Maarit Lehto ja toiseksi mukaan lähti opettaja Tarja Puolanne. Kuitenkin me Juhani kanssa olimme edelleen paljon mukana kirjoitustyössä. Vaikka aineistoa oli koossa jo satoja sivuja tekstejä sekä satoja valokuvia mistä valita, niin kirjoitustyön ohessa oli tarvetta kaiken aikaa täydentää asiantietoja, laatia luetteloita, järjestellä monia asioita, lukea kirjaan tulevia tekstejä jne.

Vanhon valokuvien tunnistaminen oli mielenkiintoista ja joskus tosi pulmallista. Monilta henkilöiltä kyselimme, ketä kuvissa on ja kävi niinkin, että henkilöitä tunnettiin, mutta sama henkilö sai eri nimiä. Niitä kohtia oli vaikea ratkaista, kun kyse oli jo vuosikymmenten takaisista asioista. Vanhonen asioiden tulkitsijoina ja muresanojen selittäjinä mm. Arvo Lehtiniemi ja Hilka Soljanlahti olivat vahvasti mukana.

Kylän miehiä valtion maalla hakkuulla ja eväiden syönti nuotiolla. Vas. istuu metsänhoitaja Ilpo Nikula.

Mitä kirja kertoo?

Nyt on vuosi vierähtänyt siitä, kun kyläkirja SATA SAVUA -Vahojärven vaiheita, on ollut luettavissa. Kirjoittajat onnistuivat luomaan 1900-luvulta kertovan helppolukuisen ja elämänläheisen kirjan, joka elää vielä kymmeniä vuosia eteenpäin. Luettavuus on ollut todella onnistunut, koska monet ovat sanoneet lukeneensa kirjaa poimien aluksi kiinnostavimmat jutut ja kuvat. Kirja on saanut hyvin myönteisen vastaanoton ja palaute, mitä olemme saaneet, on ollut lähes täysin positiivista.

On ollut mielenkiintoista kuulla, miten eri asiat ovat eläneet eri tavoin eri henkilöiden tulkitsemina. Toiset ovat pitäneet Lehtiniemen Arvon sääennusteista, toiset Lautamäen Paulin kuvaavista tarinoista tai Kallion Pentin paikannimien syntyhistoriasta. Monet ovat jääneet muistelemaan kauppa- ja myllyreissuja. Historiatiedot ovat taas antaneet kuvan siitä, miten Vahojärven kylää on aikanaan asutettu ja mistä kaikki ovat maata saaneet. Tähän vesistön varteen metsäiselle ja melko karulle alueelle on kotiutunut sitkeä ja uuras kansanjoukko, joka omaa sopivasti elämän huumoria ja katsoo rohkeasti tulevaisuuteen vastoinkäymisiä pelkäämättä. Tämänkin asia selvisi kirja-aineistoa koottaessa, josta seuraava juttu.

Eräskin isäntä totesi siihen aikaan, kun atomipommien vaarallisuudesta ruvettiin puhumaan: "Ei se semmonen ole ku sitä sanotaan. Kylä sen saa tohon Puskakarille purottaa, niin minä istun Mustassaares Veikon talon rappusilla eikä paperossi hampaista putoo."

Näin kirjan kautta on kylään tullut uutta elävyyttä. Paljon on kirjasta keskusteltu ja entiset vahojärveläiset ovat saaneet historiantietojen myötä palata uudella tavalla juurilleen. Uudet kyläläiset ovat taas päässeet kirjan avulla heti tutuksi kylä-

Kyntötalkoo Peuranmäessä 1940-50 -lukujen vaiheilla.

kulttuuriin. Kyläseuralla on nyt oma tuote. Ilo on ollut havaita myös se, että lähes tuntemattomia sukulaisia on tullut tietoisuuteen ja he ovat kiinnostuneita kylästä. Murrenasanasto on innostanut lukijoita miettimään, miten luetteloa voisi vielä täydentää lisää ja niitä sanojahan kyllä löytyy. Esimerkiksi *sana hosua = hätäisesti esim. tehdä työtä tai kiirehtiä toisia ja huhtoo = leikkiä riehakkaasti tai esim. tehdä työ hosuen.*

Kirjan anti on ollut monipuolinen ja kuvat kertovat omaa kieltään nopeasta muutoksesta.

Oppia ikä kaikki

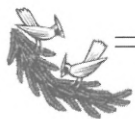
Näin suuressa hankkeessa on monia työvaiheita ja ennen kokemattomia tilanteita, koska kirjan tekeminen oli uutta meille kaikille. Vaikka ei ollut niin paljon tietoa ja oli vain vähän kokemusta asiasta, niin sitäkin suurempi oli innostus, usko ja toivo siihen, että saamme kirjan valmiiksi.

Kaikkiaan kirjan tekeminen oli lähes koko kylän yhteinen aikaansaannos, koska niin monia vaiheita tämän kolmen vuoden aikana elettiin tämän kirjatyön ympärillä. Rohkeutta ja aktiivisuutta tarvittiin ja koko kirjahanke toteutettiin kylässä tuhansiin tunteihin yltävänä talkootyönä. Ryhmä, joka sen aloitti, jatkoi toimintaa pitkään ja sitten toteutus siirtyi kyläseuran nimiin, jonka hallituksessa toimin. Koko hallitus oli kiitettävästi mukana ja oli rohkea ratkaisuissaan. Erityisesti asiasta otti vastuuta ohjausryhmä, johon TE-keskus nimesi kyläseuran puheenjohtajan Mika Kiviojan sekä jäseniksi Leena Haverin ja Pertti Ojalan vielä Juhanin ja minun lisäksi. Heidän lisäksi erityiset kiitokset ansaitsee myös entinen kyläläinen ja nykyinen pääkaupunkiseudulla vaikuttava kirjailija Anelma Järvenpää-Summanen, joka oli positiivinen innostaja ja aina valmiina antamaan asiantuntevia neuvoja, kun niitä tarvitsimme – joskus pikaisestikin.

Kiire on yleensä lopussa ja niin kävi tässäkin asiassa. Taivoittelimme kirjaa 2001 joulumyyntiin ja hyvällä yhteistyöllä se järjestyi. Tästä suuri kiitos kuuluu Parkanon Kirjapainon myyntipäällikölle Jari Vuoriolle, jonka kautta painotyö toteutettiin. Kirjan valmistamisen viimehetkien minuuttiaikataulu ja kaikki sitä edeltävät ongelmamme tuli ratkaistuksi, kun positiivisesti ja rauhallisesti suhtautuva Jari oli tukenamme. Ensimmäiset SATA SAVUA -kirjat hän toi Vahojärven leirikeskukseen suoraan painosta pari tuntia ennen julkistamistilaisuuden alkua. Kuitenkin, loppu hyvin ja kaikki hyvin. Kirja kertoo omaa kieltään vielä meidänkin jälkeemme tuleville. Se antaa lukijalle mahdollisuuden tutustua entisajan elämään Vahojärven kylässä, ja silloin on helpompi myös suunnitella tulevaa.

Tässä se on! Kirjan toimittajat Maarit Lehto ja Tarja Puolanne tutkailevat uunituoretta kyläkirjaa. Kuva Minna Lautamäki.

Teksti Aino Rimppi, valokuvat Rajalan suvun albumista

"Terviisii" ja lapsuusmuistoja Lapinnevalta

Satakunnan Lappi on tuttu nimi-tys parkanolaisille omasta kunnastaan. Erityisesti kuitenkin Lapinneva. Lapinnevaan tämän entisen Satakunnan alueen lappi-mainen maisema ikään kuin tiivistyy, ja nimikin on annettu maaston mukaan. Tutkijat esittävät olettamuksia, että Lapinnevan harjut, nevat ja järvet osoittavat yhtäläisyyttä juuri Lapin maisemiin.

Anna-Liisa, Kerttu ja Alli Rajala muistavat Lapinnevaa lämmöllä. Lapsuudenkoti, punamullalla maalattu, suurine pihlajineen luovuttaa yhä turvallista tunnelmaa, vaikka muistot sijoituvatkin 1930-40 -luville.

Lapinnevaa halkoi Pori-Haapamäki -rautatie. Se oli tärkeä yhdysside Parkanon keskusta

Polttoturvetehaalla Lapinnevalla 1943.

ja koko maailmaan. Aikuiset eivät sen rakentamisesta pitäneet, koska se halkaisi maat ja pellot. Lapset taas laskivat jännittyneinä vaunuja ja kävivät salaa pistämässä kiskoille lantin nähdäkseen miten junan paino sen muotoili.

Lapinnevan asema oli vilkkaassa käytössä. Aikakirjojen mukaan se on ollut Suomen suurimpia puutavaran lastausasemia. Kylän alueella kasvoi paljon puuta, jota rahdattiin asemalle ja sitten kiskoja myöten Rauman ja Mäntyluodon satamaan. Sota-aikana aseman merkitys ihmisten kuljetuksessa korostui. Härkävaunut läksivät liikkeelle Niinisalosta. Rintamalle lähtevät miehet lauloivat ja vilkuttivat. Takaisin vaunut tulivat hiljaisina, kuusenhavut nurkissa.

Lapinnevan rautatieaseman vilkkaus selkenee, kun tietää, että vilkkaimpaan aikaan kylällä oli jopa neljä kauppaa. Isoksi kyläksi olivat Lapinnevan alunperin suunnitelleetkin. Vuonna 1981 henkilöliikenne Pori-Haapamäki -radalla loppui, vain puutavaraa kulki kiskoja pitkin. Uudelle asemalle piti ajaa noin 15 kilometriä.

Hautausmaakin Lapinnevalle oli suunniteltu, Parkanon seurakunnan ylläpitämä. Vuonna 1951 kaivettiin ensimmäinen hauta, johon laskettiin nuori tyttö kunnalliskodista. Seurakunta kustansi haudalle kiven.

Turpeen nostoa Lapinnevalla 1943.

Turve työllisti

Lapinneva oli tunnettu polttoturvetehastaan. Niinevan tehdas sijaitsi asemalta heti oikealla. SOK:n tehdas Porin suuntaan vasemmalla, nykyisen Kekkilän tehtaan paikalla. Sarkinevan tehdas oli vähän kauempana.

Alueella oli paljon soita, jotka jo tuohon aikaan hyödynnettiin. Turve oli käyttövoimanlähteenä junissa sodan aikana. Lapsetkin pääsivät turpeen kustannuksella hankkimaan omia pennosiaan, tekivät kesälomillaan töitä suolla ja tienasivat oppikirjarahat. Enimmäkseen turpeen kanssa tekivät töitä naiset. Jos sodan aikana talossa oli useampia naisia, ylimääräiset määrättiin työvelvollisiksi.

Naiset lapioivat turpeen elevaattoriin, joka sitten möyhensi sen. Toisesta päästä turve tuli ulos kuin suuresta lihamyllystä. Turvetangot sitten katkaistiin laudalle, jonka vaijeri kuljetti edelleen suon suuntaan. Suolla turvetangot kallistettiin kyydistä, niitä käännettiin ja väännettiin, kunnes ne kunnolla kuivuivat. Sitten ne siirrettiin kekoihin, keoilta ne aumattiin. Lapinnevan asemalla turve sitten aumoista siirrettiin junanvaunuihin.

Myös pilketehdas oli tärkeä sota-aikana. Niissä pilkottiin puita pilkeiksi autojen häikäpönttöjä varten. Häikäpönttöjä oli rakennettu kuorma- ja linja-autoihin ja takseihin. Niiden piti kulkea, vaikka polttoainetta ei ollut saatavilla.

Pilkkeet ja turve eivät autoihin kuitenkaan uskomattomia voimia taanneet, joten auton tullessa mäen alle matkustajat komennettiin ulos ja työntämään. Niin edettiin Tampereelle asti. Tosin Tampereelle pääsi myös junalla, vähän kiertäen. Ensimmäinen matkustettiin Haapamäelle ja sieltä vasta etelän suuntaan. Aamu viideltä juna sitten Tampereelle saapui, vaikka Parkanonsta matkaan lähdettiin illalla, muistelee Tampereelle konttoripistoon matkoja tehnyt Anna-Liisa.

- Ruoka säännösteltiin kortilla. Sitä olisi kuitenkin tarvittu runsaasti, sillä työntekeä oli raskasta naisille. Näin jälkeen päin ajatellen aika sisälsi oikein kunto-ohjelman: ojat kaivettiin, lantapatterit kasattiin pelloille talvisin ja levitettiin käsivoimin keväisin. Lapio ja talikko pysyivät kaikkien käsissä. Heinäkin haravoitiin, ja pelloilla olivat lapset mukana. Yhteishenki oli hyvä, muistaa Alli Rajala.

Inkeriläisiä

Pilkkitähtäälle tuotiin jossain vaiheessa pakolaisia töihin Neuvostoliiton alueelta ja inkeriläisiä perheitä sijoitettiin asumaan tehtaan sivuhuoneisiin. Mukana oli myös Fedotovin perhe, kertoo Alli Rajala.

- Nuorista läheisiä olivat Nina ja Mikko. Äiti ja isovanhemmat tulivat myös tutuiksi. Ahkeria ja kunniallisia ihmisiä he olivat. Olivat ensin Neuvostoliitossa olleet metsässä saksalaisia paossa, sitten pääsivät Suomen puolelle. Heitä sijoitettiin töihin eri puolelle maamme. Fedotovin perheestä tuli Lapinnevan kyläläisten hyviä ystäviä. Heistä pidettiin.

Inkeriläispoikia ja Lapinnevan kylän tyttöjä. Oikealla Mikko eli Mischa Fedotov.

- Mutta sota hävittiin ja inkeriläiset joutuivat palaamaan takaisin Neuvostoliittoon jouluaattona 1944. Valvontakomission miehet saapuivat Parkanoonkin listaamaan ilmoittautujia. Fedotovin Mikko, koulun käyneenä, otettiin kirjuriksi. Jotkut pyysivät, että saisivat jäädä Suomeen. Vastaus oli tyyli: "Tulette jalan, ellette nyt lähde!" Paluumuuttajat luvattiin viedä entisiin koteihinsa. Fedotovin perheellä oli mukana lehmä, viljaa ja leipää kotiin vietäväksi.

- Tiedämme nyt, etteivät he koskaan päässeet kotiseuduilleen. Otettiin pois sekin, minkä omistivat. Junalla heidät vietiin Keski-Venäjälle Jaroslavin leirille, jossa oli kovat kuulustelut. Leirillä monet menehtyivät. Mikko, Nina ja äiti jäivät Fedotovin perheestä henkiin, sekä Mikon veljen tyttö Taissia, kertoo Alli ja jatkaa, että Taissia oli Lapinnevalla käynyt vuoden koulua, joten hän osasi suomea.

Vuonna 1994 Rajalan tytöt etsivät Fedotovin perheen Venäjältä. Petroskoissa asuva eläkeläisopettaja auttoi, itsekin Jäämeren leiriltä selviytynyt. Viimeisellä peräänkuulutuksella Narvasta saapui viesti. Siellä asuivat Mikko ja Taissia. Äiti oli kuollut edellisenä vuonna. Alli ja Kerttu matkustivat heitä tapaamaan.

- Hyvin muisti vielä Mikko Lapinnevan mäkien ja talojen nimet. Huuteli vieraiden lähtiessä: "Terviiisii, terviiisii Parkanoon!"

- Tapaamisen jälkeen ruvettiin puuhaamaan Mikon ja Taissian vierailua Lapinnevalle. Taissia pääsi, kun paperit olivat kunnossa, Mikko jäi. Taissia ymmärsi vielä suomeakin, kun hitaasti puhui, muisti pilketehtaan ja muisti koululuokassa pulpettinsa paikan. Pilketehtaan raunioista hän vei mukanaan tuliaisiksi pienen pussin kiviä. Jouluna 1996 piti sitten Mikonkin tulla, mutta traaginen kuolema katkaisi suunnitelman.

Sukkia tuntemattomalle sotilaalle

Sotavankeja majoitettiin Saviojalle 30-40 miestä. Lapinnevan lapset kävivät heitä uteliaina katsomassa, vaikka oli kielletty. Miehiä kuljettiin polttoturvetehaalle työhön. He lastasivat. Kyläläiset ihmettelivät, miten miehet tarkenivat talvipakkasella, kun jalassa oli vain narusta punotut kengäntapaiset.

Vuonna 1942 palautettiin Raja- laan rintamalta sairas hevonen, jonka lihat vietiin vangeille: "Hyvä suimia!" sanoi vankina ollut eläinlääkäri, ja miehet olivat onnellisia saadessaan oikeata lihaa.

Sotavankeja Lapinnevan polttoturvetehaalla 1943.

Vangit keräsivät pajuja ojista ja tekivät koreja. Yrittivät ta- loissa vaihtaa leipää koria vastaan. Rajalan Alli aloitti koulun syksyllä 1939. Hänellä oli oma reppu ja esiliina, jotka äiti oli tehnyt.

- Marraskuussa, kun sota alkoi, opetus koulussa keskeytet- tiin ja koululle sijoitettiin Hiitolan lastenkoti. Lapsetkin mää- rättiin kotiin kutomaan sukkiä, kypärien alle päänsuojia ja kä- sineitä tuntemattomalle sotilaalle. Lapinnevan koululle aina kokoonnuttiin yhteisiin käsityöiltoihin, otettiin rukiäkin mu- kaan. Koko talven ajan leivottiin kodeissamme myös leipää rintamalle. Ne muotoiltiin nelikantisiksi ja niihin tehtiin rei- kä keskelle. Näin ne paremmin saatiin pakattua laatikoihin, jotka isä kuljetti asemalle.

- Lapsille ei sodasta juuri kerrottu. Lapsen ajatukset kuiten- kin kiertelivät tapahtumissa, monesti piti vain arvata, muiste- lee Alli. - Kotimme siirtolaiset toivat kuitenkin sodan kauhut lastenkin maailmaan.

- Veikko-veli oli 19-vuotias, kun hänet 9. heinäkuuta 1944 tuotiin hautuumaalle. Samalla haudattiin 13 muuta parkano- laista sankarihautaan. Näin pihasta, kun pappi polki pyöräl- lään mustassa asussa. Ei kääntynyt koululle. Ei jatkanut Koi- vistolle. Tuli meidän pihaan. Kyykistyi viinimarjapensa- an taakse. Tiesin. Tuvan ikkuna oli auki. Sieltä rupesi kuulumaan itkua. Taikinakin nousi sangossa, ei pystynyt äiti leipomaan. Maija-sisko oli poikansa kanssa meillä asumassa, kun hänen miehensä oli rintamalla. Kohta alkoivat lähetetyt kirjeet tulla avaamattomina takaisin. Hänet siunattiin kadonneena vuonna 1947.

Västilän Ville ja Tutturan Jussi

Lapinevalla oli oiva kyläsuutari, Västilän Ville. Hänet kaikki tunsivat ja Rajalan tytötkin hyvin muistavat, kun isän mukana piti aina lähteä Västilään pieksumitalle. Kun Anna-Liisa taas kerran saapui isänsä kanssa, Ville oli laushtanut: "Joko tuo punapäipilmanni taas tulee, aina sille pitää pieksuja tehdä". Anna-Liisalla oli päässään punainen pipo ja hänelle on hyvin jäänyt mieleen Västilän tupa.

- Pirtissä se Ville istui kaksin kerroin ja ompeli, muistan sen hyvin. Mutta jos iltaisin meni Västilään, kaikki työt oli korjat- tu pois ja tupa oli siisti. Oli se muutoinkin kulttuurikoti. Väinö Västilä, niiden poika, omisti sivuvaunullisen moottoripyörän. Me sitä kovasti kunnioitimme ja hyppäsimme aina tieltä si- vuun. Kerran Väinö sanoi, että kuinka te peltoa kuljette.

Tutturan Jussi ja Maria olivat sisarukset. He asuivat yhdessä pienessä matalassa talossa. Talon ikkunakin oli niin alhaalla, että helposti sisään olisi kurkistanut, Talossa oli myös maalat- tia ja seinät tapetoitu sanomalehdillä. Tuvassa oli vain pöytä, sänky ja yksi tuoli. Kun Jussia mentiin pyytämään ruispellolle ja viljanpuintiin, niin hänpä vain myhäili: "Kai sitä joku työ- täkin tekee." Eikä hän koskaan mukaan lähtenyt.

- Jussi ja Maria keräsivät marjoja, kasvattivat sipulia ja pe- runaa. Minä olisin aina mennyt Tutturaan, kun siellä oli Mari- an nuoruuden ajoilta kiiltäviä postiportteja laatikossa, tunnus- taat Alli. Me niitä joskus luimme, kun Maria antoi sen kortti- laatikon lapsille lukea. Korteissa oli aina kauniisti kirjoitettu suurilla kirjaimilla HKK, Hyvin Korkeasti Kunnioitettu, neiti Maria Mansikkaviita. Maria ei koskaan ollut naimisissa, vaika oli nuoruudessaan ollut kaunis nainen.

- Tuohon aikaan lapsille annettiin työkasvatusta. Sota-ajan lapset joutuivat auttamaan naapuria, kaivamaan perunaa ja la- kaisemaan varpuluudalla pihan. Yhteishenki oli voimakas. Toki oli vapaa-aikaakin, ja pyhäkoulussa piti käydä. Vapaa-ai- kana pelattiin seinäpalloa ja kuningaspalloa. Hiitolan kylän evakkolapset kävivät meillä leikkimässä. Juosten me mentiin uimaan Harjulampeen, muistaa Alli ja jatkaa, että tähän voisi liittää Maaria Leinosen runon:

"Ei sitä arvannut sodan varjossa eletyn karun lapsuuden päivinä, mitä aarteita mieleensä kätki. Keväiset kulovalkeat, syksyn riihentuoksuiset aamut, kurkien huuto karpalosuo- lla, salaperäinen syysmielu. Koulutien varressa talvikin enkelten kasvot kuusten alla Olkoon se kuinka lapsellisen tuntuista hai- kailua, niiden muistojen voimalla vietetty monta ankeaa het- keä asfalttisarkojen pientareella, mainosvalohelvetin ristitu- lessa. Niistä muistoista eletty, ne ruokkivat lasta minussa, pi- tävät ihmistä elossa."

Kirj. V. Soimajärvi OSA I (Julkaistu Ylä-Satakunta -lehdessä 1964–67)

Hajanaisia muistelmia toimintani alkuajoilta Parkanosta ja parkanolaisista

Oli kaunis aurinkoinen elokuun 30. päivän iltapäivä 1926, jolloin saavuin Parkanoon, toimiakseni täällä sopimuksen mukaan vuoden ajan tri Niilo Mäkisen (Mäkipaja) sijaisena Parkanon ja Kihniön yhteisessä kunnanlääkärin virassa. Matka Tampereelta Parkanoon tapahtui linja-autossa, mikä kerran päivässä kulki Parkanoon noin kolmessa ja puolessa tunnissa ja lähti täältä takaisin Tampereelle jo varhain seuraavana aamuna. Linja-auton omisti sen kuljettaja Martti Käkeli Ikaalisista. Silloinen taksa Tampereelta Parkanoon oli 35 mk.

Parkano oli siihen aikaan ainakin Etelä-Suomessa tunnettu lähinnä nälkävuosistaan ja "Parkanon paroonistaan". Ensi vaikutelma Parkanosta oli vähemmän puoleensa vetävä huolimatta kesäisen kauniista Alaskylän ja Kirkonkylän järvimaisemista. Näkyi kaikesta, että oli tultu korpipitäjään, jossa peltoalueet olivat pieniä, mutta metsät suuria. Ensi vaikutelmaa huononsi osaltaan myös kunnanlääkärin virkatalo, mikä oli tarkoitukseensa vähemmän sopiva ja kokonaisuudessaan huonossa kunnossa. Ei myöskään Parkanon silloinen sairaala, jossa toiminta oli aloitettu saman vuoden ensimmäisenä päivänä, kohentanut mielialaa.

Mutta kunnanlääkärin työ oli aloitettava, ja jo tulopäiväni illalla jouduin ottamaan vastaan ensimmäisen potilaani, joka oli eräässä Alaskylän talossa renkinä palveleva venäläinen Kronstadtin pakolainen. Seuraavana aamuna sain ensimmäisen varsinaisen parkanolaisen potilaan, Joosu Mansukosken, joka oli ollut kuormaamassa tri Mäkisen tavaroita ja siinä puuhassa katkaissut yhden sormensa, minkä jouduin sitten amputoimaan. Mansukosken piti viedä mainittuja muuttotavaroita hevoskyydillä Kurun satamaan, josta ne laivalla vietiin Tampereelle. Kuorma-autojahan ei siihen aikaan Parkanossa ollut.

Työskentely Parkanon silloisessa kunnansairaalassa, jossa oli virallisesti 8 potilassijaa, ei ollut suinkaan helppoa. Sairaalassa oli alkuaikoina yksi ainoa sairaanhoitaja, neiti Olga Mäkitalo, ja hänen lisäksi yksi keittiöapulainen. Oli kyllä jo aikaisemmin, v. 1919, päätetty rakentaa Parkanoon varsinainen sairaalarakennus, piirustukset oli tilattu arkkitehti Tollet'ilta ja sairaalan paikaksi oli suunniteltu nykyisen meijerin aluetta.

Olipa – saamani tiedon mukaan – sairaalan tontille tuotu jo rakennushirsiäkin, mutta kun kunnanvaltuustossa eräät sen jäsenet olivat koko hanketta vastaan, sairaalan rakentaminen jäi, vaikka sairaalan johtokunta ja sairaalan rakennustoimikunta tekivät uusia aloitteita. V. 1925 kunnanvaltuusto päätti sijoittaa sairaalan "väliaikaisesti" metsänhoitaja Rosenbröijeriltä ostettuun vanhaan Suomela-nimiseen rakennukseen, jossa sairaala sitten toimi aina huhtikuun 3. päivään 1958, jolloin nykyinen uusi sairaala otettiin käyttöön.

Toimintani Parkanon ja Kihniön kunnanlääkärinä ei päättynyt vuoden päästä tänne tultuani, kuten oli sovittu ja kuten kirjoitukseni alussa tuli mainituksi. Kevättalvella 1927 nimittäin tri Mäkinen sanoutui irti toimestaan, ja kun virka oli laillisesti julistettu haettavaksi, jäin tänne lähinnä rovasti Tommilan kehoituksesta ja sillä edellytyksellä, että Parkanoon rakennetaan ennen pitkää uusi sairaala. 1930-luvun alussa kunnanvaltuusto varasi eräässä kokouksessaan määrärahan pöytäkirjien hankkimiseksi sairaalaa varten, mutta myöhemmissä valtuuston kokouksissa asetettiin kunnalliskodin, keskuskansakoulun ja kunnan toimitalon rakentamissuunnitelma sairaalasuunnitelman edelle, ja niin jäi sairaalan rakentaminen jälleen epämääräisen tulevaisuuteen.

Kevättalvella 1941 esitin kunnanvaltuustolle laatimani seikkaperäisen kunnallisen rakennusohjelman, jonka mukaan muun muassa uuden sairaalan piti valmistua vuoteen 1945 mennessä. Kunnanvaltuusto hyväksyikin yksimielisesti periaatteessa tämän rakennusohjelman, mutta kesällä 1941 syttynyt jatkosota sekoitti kuitenkin kaikki laskelmat ja koko rakennustoiminta tyrehtyi moneksi vuodeksi.

Kuten edellä jo tuli mainituksi, kuului Parkanon kunnanlääkäripiiriin myöskin Kihniön kunta aina vuoteen 1936 saakka, jolloin Kihniö sai oman kunnanlääkärisä. Vapaaehtoisien sopimuksen perusteella Parkanon kunnanlääkäri toimi myöskin Karvian kunnanlääkäriä vuoteen 1935, jolloin Karvia puolestaan sai oman lääkärisä. Sopimuksen mukaan kunnanlääkäri teki vastaanottomatkan Kihniölle joka kuukauden ensimmäisenä torstaina ja Karviaan ensimmäisenä sunnuntaina ja kolmantena tiistaina.

Kun lääkärin oli syksyisin tehtävä koulutarkastusmatkat kaikkiin Parkanon ja Kihniön kansakouluihin ja parina vuotena myöskin Karvian kouluihin sekä keväällä rokotusmatkat, kertyi näitä ”pakollisia” matkoja vuosina 1926-36 kunnanlääkäripiirin alueella vuosittain yli puolisen sataa. Mutta kokonaistyötä helpotti täällä se seikka, että potilaitten yökäyntejä lääkärin luokse ja sairaskäyntejä potilaitten koteihin oli suhteellisen vähän, mikä ehkä lähinnä johtui kansan rauhallisesta luonteesta, mutta myöskin väestön varattomuudesta. Sattuipa kerran toisensa jälkeen, että potilasta ei tuotu varhaisessa vaiheessa lääkärin hoitoon, vaan luotettiin Luojan apuun ja kansanomaisiin hoitokeinoihin, kuten eräskin Niininevan isäntä asian selitti, poikansa sairastuttua vakavaan keuhkokuumeeseen.

Tiet Parkanossa olivat vielä 1920- ja 1930-luvulla verrattain huonossa kunnossa. Sateisina syksyinä, kuten esim. v.1926, kirkonkylänkin läpi johtava tie oli niin kurainen ja pehmeä, että tiellä oli vaikea kulkea ilman saappaita. Sivukyliin johtavat tiet olivat yleensä kuoppaisia ja pehmeitä ja paikoitellen niin kivisiäkin, että toisinaan oli vaikeata päästä niillä liikkumaan. Niinpä sain joskus, ollessani koulutarkastusmatkalla Yliskylässä ja Sydänmaalla, nousta autosta ja kävellä lopun matkasta.

Talviaikaan ei teitä aurattu, ei ainakaan kunnollisesti, ja sen vuoksi oli vastaanottomatkat Kihniölle ja Karviaan tehtävä tavallisesti hevoskyydillä. Mutta kun lääkärin kyytimiehenä oli tunnettu hevostmies Otto Koskinen, joka oli totuttanut hevonsensa Virkun juoksemaan sekä tasaiset tiet että ylä- ja alamäet, niin matka joutui nopeasti. Niinpä Karvian kirkolle, jonne matkaa tuli 32 km, kuljettiin tavallisesti kahdessa tunnissa, joskus allekin kahden tunnin. Kerran kuitenkin, vapunpäivänä 1927, samalla matkalla kului aikaa peräti kaksi ja puoli tuntia, mutta silloin olikin avonaisilla kyläpaikoilla tiet sannalla ja metsätaipaleilla jäätiköllä.

Autojen ja linja-autojen alkuajat Parkanossa

Parkanon ensimmäisen henkilövaunun omisti ilmeisesti metsänhoitaja Rafael Brander, joka oli syntynyt v.1873 ja joka v.1915 oli nimetty Parkanon hoitoalueen metsänhoitajaksi.

Parkanon lääkärintalo, kuva n. 1920-luvun lopulta.

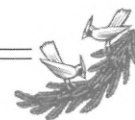
Parkanon ensimmäinen ”pikakiittäjä” oli saksalaista valmistetta ja Metz-merkkinen. Branderit muuttivat Parkanoon v.1916 Ruovedeltä. Metsänhoitaja Brander joutui eläkkeelle v.1940 ja kuoli vasta äskettäin. Muuten metsänhoitaja Brander oli suuri luonnonystävä ja erikoinen lintujen tuntija. Nykyinenkin polvi muistaa vielä hyvin tämän ryhdikkään ja ikävuosistaan huolimatta nuorekkaan metsänhoitajan, joka liikkueessaan Kirkonkylässä antoi katukuvaan aivan erikoisen leimansa.

Tässä yhteydessä ei ole syytä jättää mainitsematta sitä ”Evans-kuumetta”, mikä edeltäjäni Niilo Mäkinen aloitteesta oli saanut alkunsa ennen tänne tuloani.

Parkanon virkamiehet rovasti Tommilaa myöten ja eräät talolliset ostivat joukkohankilla mainitun merkkisen moottoripyörän, joka oli siinä suhteessa erinomainen, että sillä pääsi kulkemaan hyvää vauhtia tasaisella tiellä, mutta mäessä, kuten esim. Viinikka-ahteessa, sitä oli lykättävä rukiisen voimalla mäen päälle. Opettaja Salomon Västilän näin vielä ainakin v.1926 ja 1927 liikkuvan tällä erikoiskiitäjällä.

Niin kutsutulla ”posti-Mäkisellä” oli jo ainakin v.1926 iso 7-henkinen Buick-vaunu, jolla – kuten myöhemmin tulen mainitsemaan – kuljettiin postia Ikaalisten puolelta Parkanoon ja jota sai vuokrata myöskin muuhun ajoon. Kun Mäkisellä itsellä ei ollut ajokorttia ja kun vaunu oli suuriruokainen, sitä ilmeisesti käytettiin verraten vähän vuokra-ajoon.

Ensimmäinen varsinainen taksi-autoilija, nykyistä nimitystä käyttäkseni, oli kuitenkin Vihtori Viinikka, hiljainen ja vakaa mies, joka ei yleensä koskaan ottanut autostaan, vanhasta T-mallisesta Fordista, irti sitä nopeutta, mitä sillä olisi ollut mahdollista saavuttaa. Viinikka oli säännöllisesti ajurinani syksystä 1926 kevääseen 1928, jolloin Kirkonkylään ilmestyi toinen autoilija-Vihtori, Vihtori Pentti, joka sitten kuljetti minua vastaanottomatkoilla ja sairaskäynneillä usean vuoden ajan. Samana vuonna, muistaakseni, hankki n.s. ”Ottoyhtiö” myöskin auton, jolla tein ainakin yhden Tampereen matkan. Myöhemmin tänne ilmaantui lisää taksiautoilijoita, kuten Väinö Jokinen, Mauno Ruhala y.m., joille kaikille sekä elossa-oleville että kuolleille olen kiitoksen velkaa.

Teksti ja kuvat Leena Perälä

Kaidatvedet

***Nouse tuonne kunnahille,
katso maatas kaunista,
silmäele laakson pohjaa,
rinteen sammalloistetta!
Näet, kuinka laine huuhtoo
laakson rantaa, vihantaa.
Siispä huuda alas laaksoon:
Kaunis olet synnyinmaa!***

Kotiseudullamme Parkanossa on runsaasti viehättäviä vesistöjä, joilla olisi matkailijalle paljon kerrottavaa. Eräs rikkaimmista taruaiheita tarjoavista vesistöalueista on Parkanon pohjoispuolella, Linnajärvestä etelään hiljalleen virtaava Kaidatvedet.

Esihistoriallisella ajalla, viimeisen jääkauden sulaessa noin 10 000 vuotta sitten, alkoi jäälautta liikkua ja maa kohoilla. Syntyi runsaasti juuri näille alueille tyypillisiä pitkittäisiä harjumuodostelmia, joiden väleihin sulamisvedet pysähtyivät muodostaen usein pieniä järviä, joita Parkanossakin on puolentoistasataa.

Kaidatvedet onkin muodostunut juuri näistä pohjois-eteläsuunnassa kulkevista pikkujärvistä ja niiden väleihin jäävistä koskista; etelästä lähtien Käenkoski, Riuttasjärvi, Jyrkkäkoski, Savajärvi, Pitkäkoski, Morsiuselkä, Leikonsalmi ja Rännärinkoski. Salmet ja kosket hävisivät vedenpinnan noustessa Käenkosken voimalaitoksen patoamisen yhteydessä v. 1957. Vesistön koko pituus valtatie 23:lla olevalta Rännärin sillalta Käenkosken voimalaitokselle on 6 km, varsinaisen Kaitainveten ollessa vain noin 3 km:n pituinen.

Kulkureitti

Kaidatvedet on ollut tärkeä kulkureitti Pohjanmaalle vuositoina, jolloin alueilla ei ollut minkäänlaista tiestöä. Vesitiestä löytyy merkistöjä jo 1500-luvun eräluetteloista. Talvisin se oli oivallinen ja tasainen jäätie, kesäisin vilkkaasti käytetty väylä riistasta rikkaille kalavesille ja metsästysalueille.

Asutuksen ja kristinuskon alueelle leviämisen yhteydessä 1700-luvun paikkeilla oli vesiväylä myös kirkkotie. Uusimman historiantutkimuksen mukaan Hämeenkyrön kirkko on ollut paikalla, johon näiltä seuduilta kokoonnuttiin jokapyhäiseen sanankuuloon.

Suuren ja ihaillun kuninkaan Kustaa II Aadolfin seurue kulki 30-vuotisen sodan aikana maaliskuussa 1626 Virosta pala-

nessaan Hämeenlinnan kautta Parkanon vesiä seuraten Pohjanmaalle ja siitä Merenkurkun yli Ruotsiin. Suomen sodan aikana 1808–09 Kaidatvedet muodosti tärkeän kulkutien haavoituneiden kuljettamiseksi Suupohjan alueella sijainneihin lasaretteihin. Vesitiet olivat tasaisuutensa vuoksi parempi vaihtoehto, kuin huonokuntoiset kärrytiet.

Kenraalit Armfelt ja Adlercreutz sotajoukkoineen perääntyivät näitä vesistöjä seuraten Pohjanmaalle.

Kun perinteiset elinkeinot, metsästys, kalastus ja tervanpoltto siirtyivät sivummalle, tuli tärkeäksi elinehdoksi tukinuitto.

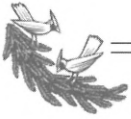
Uittotienä Kaidatvedet toimivatkin siihen saakka, kunnes tukkikuormia alettiin kuljettaa maanteitä pitkin. Tiedetään kuitenkin tukkeja täällä uitetun vielä 1950-luvun puolivälissä, Käenkosken voimalaitoksen valmistumiseen saakka.

Tämän karun ja kauniin, Satakunnan Lapiksi kutsutun historiallisen maiseman äärellä me voimmekin antaa valtaa mielikuvituksellemme ja seurata vene- ja uittomatkoja!

Kirkkovenematkat

Kaukaiseen kirkkoon oli vaikea päästä tietämien taipaleitten takaa. Kesäiset vesitiet mahdollistivat kirkossa käynnit tavallisille korpimetsien asukkailla. Matkat tehtiin suurilla, hyvinhoidetuilla, 6- ja 8-hankaisilla veneillä. Matkat olivat suurten odotusten täyttymiä. Varhain lauantaiaamuna *”kun aurinko oli Viitalan muorin kirkon korkeudella”* kokoontuivat lähtijät virsikirjoineen ja nyytteineen venevalkamaan, jossa jo oli evästä matkalle, vaihtovaatteita kirkkomenoa varten sekä kuivia vaatteita rajuilman yllättäessä. Mukana oli myös tuliaisasia kirkkokortteereihin.

Tavallisten sanankuulijoiden lisäksi veneeseen tulivat nuoret kihlaparit vihkimistä varten, sekä lastaan kasteelle tuovat vanhemmat. Veneissä oli iloinen mieliala, laulut raikuivat, puheet helisivät, kaskut kiersivät. Nuorempi polvi kuunteli jännittyneinä vanhempien tarinoita yliluonnollisista tapahtumis-

ta ja uskomuksista: etiäisistä, liekkiöistä, maahisista, kansan keskuudessa kiertävistä kauhukertomuksista. Erikoisen jännittävä, jopa pelottavia, olivat ne hetket, jolloin vene solahhti järvellä häilyvään aamusumuun, jolloin hiidenväki voi tulla harmailla hevosilla venettä häiritsemään. Aamuhiljaisuudessa saattoi jopa kuulla liekkiöiden pelottavaa ääntelyä. Kirkkoveineissä perinne eli ja yhteenkuuluvuuden tunne vahvistui!

Annetaanpa parkanolaisen opetusneuvos Martta Sevion mummunsa sanoin kuvailla valoisaa, kesäaamuista kirkkomatkaa:

“Thanaa oli kauniina suviaamuna kylälaisten yhdessä rytmikkäästi soutaen viillättää aurinkoisia selkiä jumalanpalvelukseen – mielissä kirkon pyhä kuva ja jännittynyt juhلاميeli. Valkoiset hihat heiluivat tuulessa. Poutapilviä purjehti sinitai-vaalla. Pian kaikui laulu Jumalan kunniaksi, joskus myös mukana seuranneen morsiusporin iloksi. Olipa toisinaan veneessä ruumisarkku perämiehen eteen poikkipäin asetettuna. Silloin soi virsi vakavin tunnuin.”

Venematkat olivat joskus hankaliakin. Sää vaihtelivat, veneisiin tuli vikoja, sattui sairauksia, kosket olivat vaikeita ylittää, suuria veneitä oli silloin kannettavakin.

Kun tiestöä alueelle vähitellen syntyi, ja Parkano sai oman kirkon v. 1800, kirkkomatkat näillä vesillä loppuivat ja painuivat unholaan.

Tukinuittoreitti

Tukinuitto Kaidoillavesillä tuli merkittäväksi elinkeinoksi 1800-luvun lopulla. Alueellahan on valtavat metsävarat. Tukien vastaanottopaikkoina olivat paikalliset Kairokosken, Haapasen ja Lehtisen sahat Viinikkajoessa sekä eri yhtiöiden suu-remmat sahat Kyröskoskella ja Porissa.

Uitto aloitettiin keväällä heti jäiden sullettua. Lautat koottiin talvisaikaan pohjoisempana olevien järvien rannoilla, jossa näreillä ja kuusenoksilla sidotut lautat laskettiin vesille. Välil-

lä niput olivat kapeikkojen vuoksi purettava ja koottava taas uudelleen. Nykyisen Rännärin sillan kohta oli eräs tukinuiton vaikeimmista kohdista. Lautat hajosivat kivisessä koskessa ja ne oli koottava uudelleen.

“Tukkipojan pieksut kastuivat toisenkin kerran ja tervaamis-ta piisasi”, kertoo uittomiehenä ollut Einari Luisenniemi. (Kumiteräsaappaitahan tuolloin ei vielä tunnettu).

Tämän jälkeen lautat ponttoonin avulla vedettiin uudelleen määränpäättänsä kohti.

Uittomiehet olivat paikallisia pienviljelijöitä, aiemmin myös torppareita, jotka talvisin tekivät metsätöitä ja kesäisin hoitelivat viljelysmaitaan.

Kyllä tukinuitto runsaan veden aikana keväisin, usein jäidenkin seassa, oli tosi raskasta työtä, kun jo alkumatkasta kilvattiin, kuka Rännäriin ensimmäisenä pääsee. Ei siinä romantiikkaa paljon ehtinyt ajatella! kertoo Einari. Uitto erikoisuksineen, omine ammattisanastoineen, taitoineen ja lauluineen muodosti kuitenkin oman, mielenkiintoisen maailmansa.

Paikannimistöä

Perimätiedon kertoman mukaan alueen useat paikannimet ovat syntyneet juuri kirkkomatkojen mukaan.

Rännärin silta. Rännäri -nimellä on pitkä historia, joka juontaa juurensa aina Nuijasotaan saakka. Saksalaisten kauppiesten Rännäre -sukua on kulkeutunut vuosisatojen aikana metsästysmaiden omistusten yhteydessä näille seuduille; Rännärinkangas, Rännärinneva... Tunnetuksi on jäänyt sanonta *“kun Rännärin sillalle mentihin, niin Seru ja perälauta jäi!”* Seru (Serafiina) Matin eukko istui kärryillä heinätukon päällä perälautaan nojaillen, kun isäntä itse seisoi edessä ohjastamassa. Hirmuisessa vauhdin ryskeessä perälauta irtosi ja emäntä keikahti tielle isännän sitä huomaamatta, ja meno sen kun jatkui, Seru ja perälauta jäi!

Ruumissaari eli Pyhäsaari. Saareen tuotiin talvisaikaan vainajia laudoille asetettuina puiden oksille kuivamaan, jolloin ne kesän tultua vietiin siunattuun kirkkomaahan haudattaviksi Hämeenkyröön ja Ikaalisiin.

Tarkkamuistinen perinnetietäjä Veino Kulju kertoo kasetilla, että hän osaa tarkasti näyttää saaren kaakkoiskulmassa paikan, johon hänen isänsä oli tilapäisesti haudannut kesällä kuolleen vainajan, joka sitten pakkasten tultua vietiin siunattuun maahan haudattavaksi. Hauta oli hirsillä vuorattu, koska ajateltiin vainajan näin haudattuna olevan paremmassa turvassa, kuin pelkässä multahaudassa. Saareen haudattiin myös aviottomia äpäralapsia – nehän täytyi visusti pitää salassa.

Leikonsaari, Ruumissaaresta pari sataa metriä etelään, on saanut nimensä eräkaudella paikalla asuskelleen, saksalaisperäisen turkismetsästäjä Tuomas Leikon mukaisesti.

Morsiusvuori, Morseuskallio,

“Ma kiireelle korkean vuoren nyt tuulessa raikkaassa astun, mun toivoni aamuinen koin, mun kultani kohtaan siellä!”

Tällä kauniilla, vesistön itärannalla sijaitsevalla kalliolla suoritettiin entisaikaan erilaisia kirkollisia toimituksia. Kerrotaan, että jos vihille aikova morsiuspari veneessä ei jaksanutkaan odottaa kymmenien kilometrien pituista ja vaivalloista matkaa kirkkoon, vihittiin heidät vastapäisellä Morsiusvuorella. Vihkimisen sai toimittaa paikalla hurskaaksi tunnettu mies.

Morsiuslaski. Tässä kohdassa, Morsiusvuoren pohjoispuolella, kerrotaan petollisten kevätjäiden pettäneen ja vieneen mukanaan nuoren kihlaparin, joka oli matkalla vihittäväksi Ikaalisiin, koska Parkano tällöin kuului Ikaalisten kirkkoherakuntaan. Ruumiita ei koskaan löydetty, sensijaan hukkunut hevonen rekineen löytyi noin kilometrin päästä, kapeasta ja mutkikkaasta Pitkäkoskesta.

Messukallio. Paikan nimeen tarustossa liittyy kolme versiota.

Koska venematkat kirkkoon olivat pitkiä ja rasittavia, kävi joskus niin, että kaikki matkalaiset eivät kestäneet matkan ra-

situksia. Silloin jumalaapelkääväksi tunnettu kylänmies piti tällä korkealla, tasalakisella kalliolla kirkonmenot saarnoineen ja veisuineen. Osa saattoi tämän jälkeen, hengen ravintoa saatuaan, palata takaisin kotitanhuvilleen.

Kirkkoveneet soutivat pohjoisesta lähtien kilpaa Kaidoille vesille. Soutajat, jotka ensimmäisinä saapuivat Messukalliolle, kiipesivät kallion päälle ja alkoivat voittonsa merkiksi *messuta*, meluta.

Kerrotaan myös pirun saarnanneen Messukalliolla kirkkomatkalaisia pelotellen.

Esi-isien kirkkovenematkojen kunnioittamiseksi on Metsämuseotoimikunta pystyttänyt kalliolle suuren, kauas näkyvän puisen ristin, sekä penkit. Paikalla on siis *metsäkirkko*, jossa kerran kesässä vietetään seurakunnan toimesta hartaushetki. Tässä toteutuu paikkakunnan historiaa tutkineen Martta Sevon toivomus “pikkukappelista” (Y-S 18.12.1992).

Kukkaro- eli Sormikivi. Metsämuseoalueelta noin kilometri etelään, on rannalla 9 metriä korkea, nimensä mukainen vanhanajan kukkaroa muistuttava siirtolohkare, jonka päälle on turha yrittää kiivetä!

Harvalla paikalla, parin kilometrin matkalla, Parkanossa tuskin on näin rikasta historiaa. Menneillä sukupolvillamme on ollut voimakas hengenperintö. Kunnioituksen ja kotiseuturakauden säilyttämin tuntein vaalikaamme sitä perintöä, että se ei jäisi unohtuksiin vaan välittyisi kauttamme vielä seuraaville sukupolville!

Lähteet:

Parkanon ja Kihniön kirja

Alhonen, Papunen, Sarkki-Isomaa:

Ikaalisten emäpitäjän historia I

Martta Sevio: Kansantietoutta Parkanosta ja sen ääritä

Oma maa I ja IV

Paikannimet kätkevät monta tarinaa

Vahojärveltä kotoisin oleva Pentti Kallio on tutkinut parkanolaista nimitystä. Hän luovutti Parkano-seuralle 400 paikannimen keräelmän syntytarinoineen ja karttoineen. Keräysalueena oli Itä-Parkano ja osa Pohjois-Parkanoa. Kallion keräämät nimet talletetaan kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkistoon. Aikaisemmin paikannimiä ovat keränneet suomen kielen opiskelijat, joiden jättämiä aukkoja Kallio on täyttänyt.

Ylä-Satakunta 21.12.2001

“Kamala paikka”, sanoi mustalainen Kihiniö. (Parkano)

“Selevä pyy”, sanoi Manninen, kun variksen ampui. (Kihniö)

Murresanoja:

“hairata” = siepata, kahmaista
“äite” = äiti
“kitakapula” = lusikka
(parooni Wreden antama nimi)

Teksti Annikki Lehtinen, kuvat seuran arkisto ja Maarit Lehto

Joukolla pettuleipää tekemässä

Seurojen ja järjestöjen toimintasuunnitelma vaatii mietintää, mihin riittävät resurssit, voima ja vapaa-aika, mitkä ovat ideat ja haasteet.

Parkano-Seurassa toimintasuunnitelma muuttui vuonna 2001 kesken vuoden, toimintaan tuli haasteita, kun parkanolaissyntyinen Arto Tuominen "heitti lastuja laineille" ja sai meidät innostumaan petunottoon. Hän oli puuhämiehenä nuorisoseuran 100-vuotisjuhlassa.

Yhtenä vuosisadan aikaisena ruokana oli pettuleipä, ja nuorisoseura tarvitse tähän tarkoitukseen pettujauhoa. Seuran puheenjohtaja Pekka Vuotari, jolla on taito ja tieto, lupautui vetäjäksi. Niin tehtiin päätös petunotosta pettujauhoihin.

Uteliaana ja innostuneena noin parikymmenen hengen joukko lähti toukokuun loppupuolen lauantaina Aureskosken sahalle. Sahan johdon kanssa oli sovittu valmiit tukkikelat pettuliinon irrottamistyöhön ja liinojen puhdistukseen. Pettuliina on monelle outo sananakin. Se tarkoittaa männyn kuoresta puukolla viillettyä noin 30-40 cm levyistä kuoren osaa. Tämä nyljetään irti rungosta "pettulusalla", joka on puusta tehty taltta. Tämän jälkeen pettuliina puhdistetaan puukolla kaarnasta, pihkasta ja kaarnan alla olevasta vihreästä osasta. Kaikki tämä työ ja askartelu valmiilla tukkikelalla oli helppoa ja mukavaa yhdessäoltoa kahvin ja voileipätaucojen kera. Siinä tarinoidessa tunnettiin suurta kunnioitusta aikaisempien sukupolvien viisautta, mutta myös elämän armottomuutta kohtaan. Ennen toden edessä osattiin ottaa leivän järkeä lääkkeitä luonnosta. Iltapäivällä oli iso määrä puh-

Petunkuorijat potretissa Aureskoskella -01.

distettua pettua keitettäväksi, kuivattavaksi ja jauhettavaksi. Vuotarin Pekka hoiti työn loppuun, hänellä kun on siihen tarvittavat valmiudet ja käsikivimylly.

Seurassa on virinnyt ajatus ja onpa tehty päätöskin pettuvideon teosta. Videon tekoon lupautui parkanolaissyntyinen Jukka Marjamäki TV-2:lta. Työ toteutettiin. Puu kaadettiin metsästä, pettuliinat otettiin ja puhdistettiin. Ne keitettiin vanhassa saunassa ja pantiin kuivumaan haasiopuulle. Samassa pihapiirissä oli myös leipomiseen ja paistamiseen sopiva vanha pieni tupa, jossa Raition Sylvin tekemä leivänjuuri alustettiin pettu- ja ruisjauhoilla. Leivät leivottiin ja paistettiin tuvan uunissa.

Lopuksi työn tulokset arvioitiin maistiaisten merkeissä. Videota tul- laan käyttämään koulujen opetustyössä.

Petunottoa Aureskosken sahalla 2001.

Joulurauhaa parkanolaisille

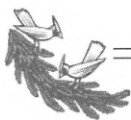
Vuosi kääntyi syksypuoleen ja Helvi Mäkitalolla eli vahvana idea joulurauhan julistuksesta ohjelmineen juuri valmistuneella torialueella. Viereisen apteekin parveke oli tarkoitukseen sopiva. Tähän piti kuitenkin saada lupa, niinpä taas toimeksi. Idea esitettiin seurakunnalle ja kaupungille, jotka olivat valmiit toteuttamaan esitystä. Kaupunginjohtaja Karjalainen hankki luvan apteekkari Martikaiselta parvekkeen käyttöön. Joulurauhajulistuksen laadintaan saatiin Parkanon omalla murteella apu parkanolaissyntyiseltä professori Harri Mantilalta.

Jouluaattona peinoisen jännityksen vallassa kokoonnuttiin torin reunoille. Idea oli muuttunut todeksi. Joulurauhajulistuk-

sen aidolla ja oikealla painotteella luki sivistysosaston päällikkö rehtori Harri Hiitti Sylvi Raitio oli tehnyt tuohikäärön, johon julistus oli kirjoitettu. Rovasti Erkki Hirvi siunasi uuden torialueen ja paikallaolijat. Mukana olivat Parkanon Mieslaulajat ja Torvisoittajat esityksineen dir.mus. Vilho Perälän johtamina. Tämä kuultiin myös paikallisradiossa suorana lähetyksenä klo 13.00. Leena Perälän juontamana. Luonto kunioitti tätä ensimmäistä joulurauhan julistusta kauneudellaan, ympärillä lumihuurteiset puut ja sopivan kirpeä pakkanen. Parkano-Seurassa olimme kiitollisia, kun ihmiset olivat paikalla suurella joukolla. Toivottavasti tapahtuma jatkuu perinteenä.

Parkano-Seura kiittää Arto Tuomista, Jukka Marjamäkeä ja Harri Mantilaa! Olette kotiseuturakkaudesta olleet tukemassa ja rikastuttamassa synnyinseutunne kulttuurielämää.

Jouluaattona

Ulkona kirpeä pakkanen
katoilla kerros lunta.
Aattoamu aikainen
heräilee luomakunta.

Riisipuuroa maistellaan
lapset juoksevat ulos.
Joulukinkku paistellaan
nam' mikä lopputulos.

On uutterasti hääritty
koko perhe työss'
Paketteja kääritty
kortit postiin myös.

Kuusi sisään kannettu
se koristellaan yhdessä
Linnuille siemenet annettu
valo tuikkii jäälyhdyss'

Vanhuksia muistettu
vietetty läheinen hetki.
Omaisien haudoilla tehty
muistojen kynttiläretki.

Sitten onkin aika
kohdata joulurauha.
Tuntee joulun taika
kuunnella Joulun Sanoma.

Anna-Liisa Periaho

Loputtomasti maantietä

kuusia mahtavia uinuen
ikimetsistä ikuisuuteen
ja kun talvi tulee
ne pörhistävät neulasensa
paksummiksi.

Kehtoni on kerroksittain sammalta
lumi pääni päällä
ja sankan metsän hiljainen turva.

Talot reunustavat hiljaisina
teitä kuin punaiset kukat
piipun nousevassa savussa
on oman lieden lämpö.

Kotitiellä puut humisevat
metsät halaavat pientä pihaamme
ja koira tervehtii isännän kotiin.

Anu Päljänoja
18 v., syksyn 2001 abi

Talvisää

Talvi-illan pimetessä
hämärä mailleen saa.
Tähdet ilmestyvät taivaalle
ne siellä kirkkaasti loistaa.

Pakkasukko myös saapunut on
ja järvetkin jäätyneet on.
Virtapaikat ovat vaaran paikkoja
näin tämä tilanne on loputon.

Lunta tulla tupruttaa
miltei joka päivä.
Lumitöissä kansa hosuu ja hosuu
eipä sitten olekaan huolen häivää.

Ei ole mitään kauniimpaa
kuin on kuutamoinen sää.
Lumikiteet loistavat ja loistavat
ne kilvan kimmeltää.

Hellin Salmenoja

Joulumieli

Mistä joulumielen löydän?
Yhdessäolosta, ystävydestä.
Antimista joulupöydän
joulukuusen tähtösestä.
Kynttilöiden loisteesta
joulukukkain tuoksusta.
Täytyneistä toiveista
antamisen ilosta.
Niistä joulumielen löydän.
Joulurauhan julistus
arkihuolten unohdus.
Kauniit joululaulut
rakkaat, vanhat tutut.
Availevat muistojen rasiat.
Löydän hyvän mielen asiat.

Anna-Liisa Periaho

Teksti Maarit Lehto, kuvat Hilikka ja Pauli Lautamäki

Perinnejuoman teko on pitkän päivän prosessi

Arvid Haukkala, Timo Haukkala (isäntä) ja Filemon Laatu (Laurikka) pesemässä sahdintekovälineitä Haukkalan "variköökkin" ikkunan alla Alaskylässä.
Kuva Sakari Haukkala.

Vahojärvellä pidetään seudun sahtiperinnettä yllä. Lautamäen Pauli laskeskelee, että lähikulmalla on puolenkymmentä perinnejuoman taitajaa. Koko kylältä tekijöitä löytyy toinen mokoma lisää.

Sahtia tosin tehdään huomattavasti harvemmin kuin meidän vuosikymmeninä. Pauli Lautamäki tekee sahtia vähintäänkin kerran vuodessa, mittumaarin korvalla.

-Teen yleensä kahden 20 litran säkin satsin, josta otetaan lientä 60 litraa, sillä on helpompaa tehdä isohko määrä isossa astiassa. Minun sahtini on seurustelujuomaa, joten en tee siitä kovin väkevää, Pauli Lautamäki kertoo.

Hän on saanut sahdinteon opin äidiltään Linne Lautamäeltä (o.s. Onkilampi), joka puolestaan sai tiedot omalta äidiltään, Paulin Amalia-mummolta.

-Äitini oli opeteltava sahdinteko, koska perheen ainut poika oli häntä 14 vuotta nuorempi. Vanhempi veli oli kaatunut vuoden 1918 kapinassa kaksi tuntia ennen rauhan julistamista. Jonkun piti taitaa sahdinteko, ja niin se jäi talon tyttärien tehtäväksi.

Sahdintekotaito jatkuu suvussa tulevillakin polvilla, sillä Hilikka ja Pauli Lautamäen Taina-tytär taitaa hyvän sahdin tekemisen.

Sahti oli tärkeiden tilaisuuksien juoma

-Minun ollessani pieni naiset tekivät sahtia ainakin pääsiäiseksi, juhannukseksi ja jouluksi. Joissakin taloissa sahti valmistui myös helluntaiksi ja pyhäinpäiväksi. Ennen vanhaan

sahtia tehtiin tuommoiset 100 litraa, ja reilumminkin.

Pauli Lautamäki kertoo, että myös parin päivän lukusiioihin tehtiin perinnejuomaa sekä erilaisiin juhliin ja tilaisuuksiin.

-Häihin, syntymäpäiville ja ristiäisiinkin tehtiin sahtia, ja sitä oli tällä kylällä vielä 1960-luvulla hautajaisissakin tarjolla.

Pauli Lautamäki muistaa, kuinka kylän miehiä kokoontui joulun pyhinä sinne, missä sahtia oli.

-Kun yhden talon sahdit oli juotu, siirryttiin seuraavaan taloon jatkamaan. Työpäiviä ei sahdin takia kuitenkaan menetetty, vaan töistä huolehdittiin.

Pauli Lautamäki muistelee naureskellen, kuinka hänen ja hänen vanhemman veljensä tupakkalakko aikanaan nuorina miehinä löpösi sahdin takia.

-Onnistuimme pitämään tupakkalakon, ja päätimme palkita ansiokkaan päättäväisyytemme sahdilla. Kun sahti valmistui ja sitä maistelimme, niin yksissä tuumin kävelimme toista kilometriä Pohjois-Satakunnan Osuuskaupalle ostamaan Kivi-ojan Kertulta tupakkaa. Siihen päättyi meidän lakkomme.

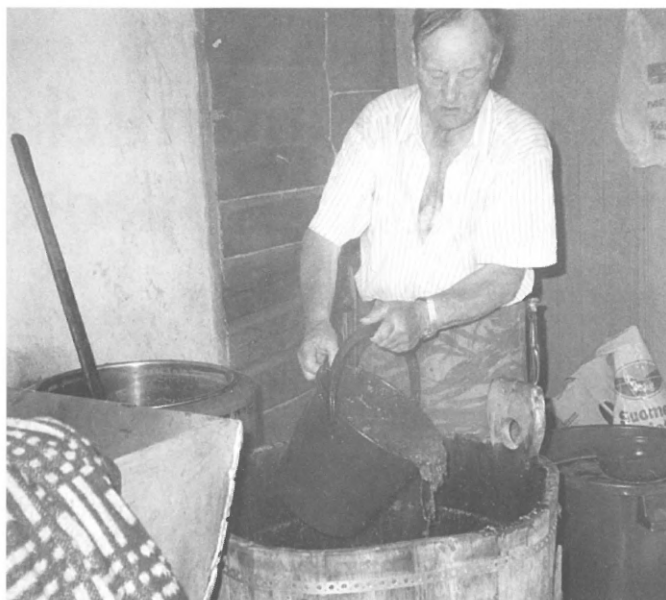
"Laiskan miehen työtä"

Lautamäellä sahti valmistuu rantasaunassa. Työhön ryhdytään anivarhain aamulla. Hilikka Lautamäki naureskelee sahdinteon olevan laiskan miehen työtä, ja pitkäväteistä sellaista; askare kun sisältää paljon odottelemista vaiheesta toiseen.

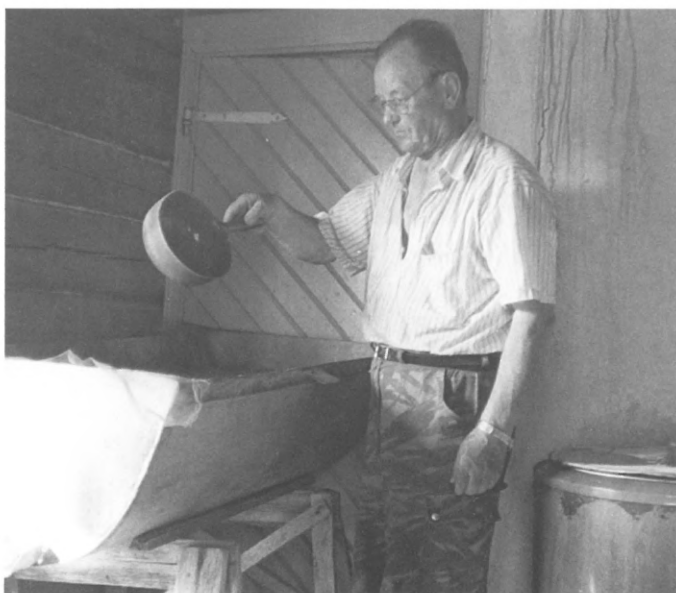
-Ensin kastelen maltaat kolmesti läpimäriksi. Käytän sahtiin ohramallasta ja yhden kilon säkkiä kohti ruismallasta antamaan makua ja väriä. Lisäksi laitan pikkuisen humalaa, jolloin sahti ei happane kesän lämpiminäkään päivinä, Pauli Lautamäki selvittää.

Hilka Lautamäki avustaa sahdinteossa. Lavanteella sekoitetaan vuorotellen isännän kanssa.

Keiton jälkeen ainekset laitetaan puupuntuun imeltymään.

Liemi juoksetetaan ja kastellaan maltaat kiehuvalle vedelle.

Pauli Lautamäki laskee sahdin jokeen jäähtymään.

Puupuntu puhtaaksi katajanoksilla

Ensimmäisellä kastelukerralla käytettävä vesi on 30—40-asteista, toisella, kahden tunnin kuluttua tehtävällä kastelulla vesi on sen verran kuumaa, ettei oikein kättä kärsi. Sekoittaminen tapahtuu puisella lavanteella. Kolmannessa kastelussa vesi on kiehuva.

Lautamäellä imelytys tapahtuu avonaisessa puupuntussa. Ennen puntun käyttöönottoa isäntä paisuttaa sitä vilpoisassa jokivedessä 1-2 vuorokauden ajan.

Tekovaihetta edeltävänä päivänä sahdintekijä puhdistaa imelytyspuntun kuumalla vedellä ja katajan oksilla.

-Jos puupuntuun jää epäpuhtauksia tai hometta sahti hapan-tuu pilalle, Pauli Lautamäki selvittää.

Seos saa muhia jälleen kolmannen kastelu kerran jälkeen kaksi tuntia, jonka jälkeen mäski keitetään padassa hiljakseen, ja sitä sekoitetaan jatkuvasti.

Pauli Lautamäki keittää mäskin kahdessa erässä 80-litraisessa padassa.

Keittämisen jälkeen mäski annetaan olla kolme tuntia peiteltynä, jottei se jäähy liikaa. Sen jälkeen mäski lasketaan kuperapohjaiseen kuurnaun, jonka pohjalla on ritilä ja niin taajasilmäinen verkko, että sen läpi pääsee vain liemi.

Menneinä vuosina Pauli Lautamäki käytti sahdinteossa puukuurnaa, josta oli kova huoltaminen, ettei se olisi ravistunut ja vuotanut. Nykyisin hän käyttää ruostumattomasta teräksestä tehtyä versiota.

-Laitan mukaan muutaman katajanoksan, sillä se antaa sah-tiin hieman kirpeyttä.

Lautamäki juoksettaa liemen maitotonkkiin, jotka hän laskee jokeen jäähtymään. Seos on sopiva siirtää käymään noin 20-asteisena.

-Otan liemestä noin puoli ämpärillistä erikseen ja lisään siihen hiivaa. Äitini tapaan sanon sitä eristeeksi. Eristeeseen menee hiivaa pari palaa ja yksi pala suoraan punttuun. Kokonaismäärältään hiivaa tulee 150 grammaa.

Lautamäki ei laita koko liemimäärää kerralla käymään, vaan hän pitää kolmisenkymmentä litraa varastossa, josta hän lisää kylmää nestettä käymässä olevan joukkoon. Tällä hän estää liian nopean käymisen.

Sahdintekijä siirtää liemen vesikorkillisiin muovikanistereihin sen ollessa vielä hieman käymisvaiheessa.

-Kanisterit saavat olla kellariissa usean päivän ajan, ja silloin tällöin saattaa käydä "plumpsaus". Noin viikon kuluttua sahti alkaa olla juomakelpoista.

Valmista mallasjuomaa Hilka ja Pauli Lautamäki nautiskelevat sukulaistensa kanssa, ja hyvänlaisesti ainesta riittää myös ystäville jaettavaksi.

Heidin abiaine, Pirkanmaan aikuiskoulu

Ekomatkailun kahdet kasvot

Matkailu on lisääntynyt räjähdysmäisesti viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana. Kasvavasta turistimäärästä on aiheutunut paljon ongelmia, joista suurimpia lienevät ympäristöongelmat. Nyt matkailua yritetään kehittää ympäristöystävällisempään suuntaan.

Aino Latikka kirjoittaa aiheesta Helsingin Sanomissa 6.2.2002 otsikolla "Voiko matka olla ekoteko?". Kasvava lentokoneliikenne lisää kasvihuonekaasupäästöjä ja turismin takia rakennetut lentokentät, tavaratalot, hotellit ja golfkentät paitsi raivaavat luontoa altaan, myös nielevät valtavat määrät energiaa ja tuottavat jätettä. Ratkaisua ongelmiin etsitään ekomatkailusta.

Vuosi 2002 on julistettu ekomatkailun teemavuodeksi ja sen tarkoitus on suunnata matkailua ympäristöystävälliseen suuntaan, tukien samalla matkailukohteiden taloutta ja kulttuuria sekä luoden niihin uusia työpaikkoja.

Latikan mukaan ekomatkailun nimissä sekä suojellaan että myös tuhotaan luontoa. Ekomatkailun yleistyttyä on sen luonne myös muuttunut. Aiemmin ekomatkailijat yöpyivät paikallisten omistamissa majapaikoissa, nyt viidakoihin ja vuorisoihin vaaditaan luksushotelleja ja muita ylellisyyksiä.

Se mikä ihmetyttää, on että nykyturistit vaativat ekologisuutta, mutta samalla pitäisi olla tarjolla kaikki ylellisyydet. Se on

yhtälö, jota ei mielestäni voida toteuttaa. Mitä ekomatkailua se enää on, jos viidakoihinkin on rakennettava kaikki mukavuudet mitä kaupungissa on!

Ekoturismi lisääntyy, mutta pahoin pelkään, että siitäkin tulee ennen pitkää ympäristöä kuluttavaa massaturismia. Tietysti erilaisissa safariretkissä kansallispuistoihin on se hyvä puoli, että se tuo rahaa luonnonsuojeluun, mutta tarvitseeko ihmisen tunkea itseään joka paikkaan? Täytyyhän maailmassa olla jotain paikkoja, joissa luonto saa olla rauhassa.

Ekomatkailusta on tullut matkailuyrittäjille hyvin myyvä markkinointitermi, jonka nimissä mainostetaan monenkirjavia - ei aina niin ekologisista - palveluja. "Matka ei voi olla ekoteko, jos sen tarkoitus on lennättää turisti harvinaiseen kohteeseen herkästi tuhoutuvan luonnon keskelle häiritsemään paikallisten asukkaiden elämänmenoa. Todellinen ekomatkailija on se, joka pysyy kotona", Aino Latikka kirjoittaa. Tämä pitää hyvin paikkansa.

Toivottavasti tulevaisuudessa ekologisuus otetaan todella huomioon matkailussa, muutenkin kuin "myyntikikkana". Harvinaisissa luontokohteissa ei pidä päästää valloilleen massaturismia, ja paikallisen ympäristön kulttuurin ja talouden on oltava tasapainossa matkailun kanssa.

Entisiä aikoja muistellen koonnut Martta Rikalainen o.s. Rajaluoma, avustanut Helena Myllymaa o.s. Koskinen

Muistelmia yli kuudenkymmenen vuoden takaa

Rupriikit isommilla ciceroilla

Oli pakkasaamu neljästoista päivä tammikuuta vuonna 1942. Lähdin kirkolle asioille ja poikkesin Lehtolan Ruolalaan lämmittelemään. Tapasin siellä kansakoulutoverini Helena Koskinen, olemme saman ikäiset ja samalla luokalla olimme koulussa. Helena sanoi olevansa ruokatunnilla ja minä tiedustelin, että missä sinä olet töissä. Hän kertoi olevansa kirjapainossa, joka on Virranhaaran sivurakennuksessa oleva Parkanon Uusi Kirjapaino Koski & Pojat.

Helena sanoi minulle että tule sinäkin sinne kysymään töitä. Hän sanoi että varmasti otetaan, koska hän on luvannut lähteä pois, jos ei oteta toista tyttöä. Minä menin Helenan kanssa hyvin arkaillen, hän esitteli minut johtaja Yrjö Koskelle. Olin tervetullut aamulla töihin ja johtaja lupasi tehdä minusta käsinlatojan.

Kun palasin kotiin ja kerroin suunnitelmistani, niin vanhemmat vastustivat kovasti. Isä oli sitä mieltä, ettei sinä tämmösillä pakkasilla viittä kilometriä kulje seitsemäksi Virranhaaralle asti. Äiti oli sitä mieltä, että ensin pitää käydä rippikoulu loppuun, kun vasta syysrippikoulu oli käyty. Samoin Helenan oli kevätrippikoulu käymättä, mutta hän oli ollut jo kolmisen kuukautta töissä.

Minä pidin oman pääni ja menin kun oli luvannut mennä. Olihan se tuttu matka kouluajoilta. Karhuista ei silloin puhuttu, sotilaskarkureista ja resanteista kyllä puhuttiin. Minua vastaan ei koskaan tullut siellä metsätiellä mitään tavallisuudesta poikkeavaa, mutta kaikkea sitä tietenkin mielessä kävi ainakin pimeällä. Töissä kaikki oli uutta ja outoa, alkoi kova harjoittelu.

Parkanon Uusi Kirjapaino Koski & Pojat

Kevytmetalliset kirjasimet ladottiin hakaan ylösalaisin, siis nurinpäin. Tavallinen teksti ladottiin korppuksella, hakaan mahtui kymmenen riviä. Joskus ladottiin pienemmillä kirjasi-milla petiitillä ja nompparellilla ja rupriikit taas isommilla ciceroilla ja isommilla kirjasimilla, asiasta riippuen.

Haasta sitten kirjasimet siirrettiin laivoihin, joista taitettiin sivut vähitellen painokuntoon. Ensimmäisen vuoden painoi lehden ja muut siviilityöt Timo Koski, faktori oli Osmo Koski ja johtaja Yrjö Koski. Nämä kuuluivat aluksi työyhteisöön meidän lisäksi. Teimme lehden lisäksi myös siviilitöitä: erilaisia lomakkeita, kutsuja ym.

Me teimme Parkanon Seutua ja Kulju toimitti ja painoi Parkanon Sanomaa. Jossakin vaiheessa lehdet yhtyivät ja alettiin tekemään Ylä-Satakuntaa.

Siihen asti oli kaikki hyvin kun oli Koski & Pojat paikkakunnalla, mutta kun he lähtivät niin meidän vastuu kasvoi paljon. Uusi johtajamme Antton Lehto ei asunut aluksi samassa talossa, missä oli Kirjapaino.

Helena ja Martta ruokatunnilla Otk:n puistossa. Kuvasi Anna Nieminen.

Halkoa tarvittiin

Aamulla kun tulimme töihin piti ensin tehdä valkea kahteen pystymuuriin. Vanhat huoneet olivat kylmiä, lasit olivat jäässä ja nurkissa huuraa varsinkin maanantaiaamuisin. Kävi muuten niinkin, ettei ollut puita millä olisi saatu lämmitettyä. Aamulla ensin haettiin Santeri Konnulta Haapasen ahteesta vesikelkalla koivunhalkoja, pinottiin kelkkaan niin paljon kun saatiin pysymään, toinen veti ja toinen lykkäsi.

Halot olivat kuivia ja paljon hyvää tuohtia jolla oli hyvä sytyttää. Siinä meillä oli kova homma että saatiin ne ensin poikki ja sitten halki, kun ne olivat metrin mittaisia. Sahat ja kirveet oli niin sanotusti kesäterässä, siis tylsiä. Mutta kaikki kylä onnistui, puolenpäivän aikaan jo tarkeni muurin vieressä ja töistä lähdön aikaan oli jo 16-17 astetta ainakin latomon puolella.

Painuhuone oli suurempi ja aina kylmempi ja tietenkin isot koneet veivät lämpöä, kun ne olivat vaan pari kertaa viikossa käytössä. Kun saatiin sivut ladottua ja taitettua painokuntoon, Kulju tuli käyttämään painokonetta. Sen jälkeen me postitettiin, niputettiin Karvia, Kihniö ja kaikki kylät eri nippuihin, myös kenttäpostia meni.

Ylä-Satakunta löysi lukijoita

Kaikkiin lehtiin liimattiin nimilappu joka kostutettiin tapeittiliisterin tapaisella liimalla joka siitä liuskasta irroitettiin siten holsteikia avuksi käyttäen. Postituspäivä venyi yleensä klo 20 saakka, ennen kuin ne lehdet saatiin kannettua postiin, lehti ilmestyi kerran viikossa silloin.

Lehden painos oli alkuunsa vajaa 2000, mutta jo minun aikana sen painos kasvoi yli 1000 kappaleella vuosien mittaan. Kun lehti oli saatu postiin alkoi taas kaikki työ alusta, piti purkaa kirjasimet kastiin omiin lokeroihinsa ja muut tarvikkeet omille paikoilleen. Sivut oli ensin pyyhittävä petrooliselällä riivulla ja sitten kasteltava, kun kirjasimet olivat painomusteessa niitä ei saanut muuten irti toisistaan.

Meillä ei ollut paikkaa että oltaisiin saatu lämmitettyä vettä, pumpattiin kaivosta vesi jolla kasteltiin sivut. Joskus haettiin kuumaa vettä Virranhaaran navettakeittiöstä, mutta siihen ei ollut lupaa, eikä uskallettu kysyä. Rauta on kylmää kesälläkin, mutta toinen puoli vuotta meni aina mukavammin.

Parkanon Sanomat syntyi

Paikallislehti tuli uhanalaiseksi kun Eino Yliruusi toi pohjanmaalta kirjapainon, koneet ja työntekijät ja alkoi painaa Parkanon Sanomia. Siinä vaiheessa Antton Lehto uhrautui ja osti

kirjapainon sekä julkaisu-oikeuden Parkanon Sanomiin.

Silloin toiminta siirtyi kokonaisuudessaan Viinikan alakerään. Siellä sitten oli keskuslämmitys ja oli lämmintä vettä käytettävissä. Kädet puhdistettiin sahanpurulla jossa oli livettä mukana, huuhdeltiin tietenkin vedellä. Sahanpuru oli 10 litran vaneeriämpäriissä, sillä kyllä painoväri lähti käsistä.

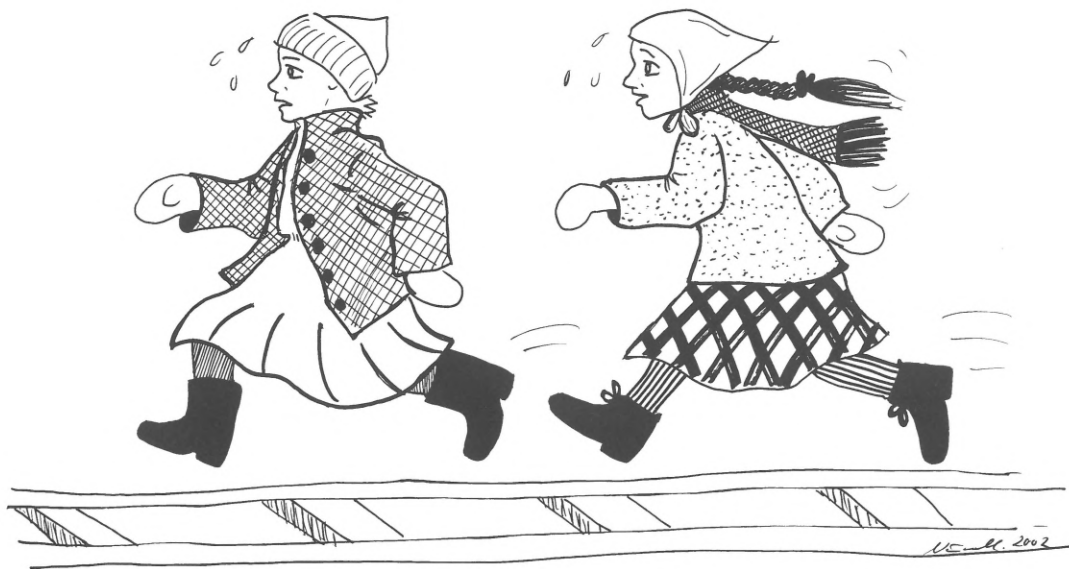
Joskus Viinikallakin kävi niin että talonmies oli nukahtanut ja valkea sammunut pannun pesästä, mutta se oli helppo sytyttää kun puut oli vieressä ja pesään meni metrin halot, me teimme senkin ilomielin että saatiin lämmintä.

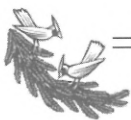
Muistan hyvin kun tulin aamulla töihin, niin Otk:n leipomosta tuli hyvä tuoreen juuri paistetun leivän tuoksu. Väkeä oli jo jonottamassa rappusilla kaupan aukeamista, kauppa aukesi silloin klo 8. Ei sopinut jäädä leipäjonoon eikä ollut kuponkiakaan. Eväsleivät olivat laukussa jotka tuotiin kotoa. Kesällä syötiin eväät joskus luonnon helmassa Viinikkajoen rannassa ja hyvältä maistui.

Huomenna riihelle!

Muistui mieleen yksi tapaus sota-ajan loppuvuosilta kun tuttu kukkakauppias sai työmääräyksen viikoksi Lamminkoskelle Yliruusille, hänellä oli kovasti töitä, seppeleet tehtiin haoista ja kaatuneita siunattiin monta viikossa. Hän pyysi Helenaa ja minua puolestaan sinne, kumpaakin kolmeksi päiväksi. Meillehän tämä sopi, kun hän lupasi hyvän palkan ja me saatiin järjestettyä, kun meillä oli silloin jo urakkatyö.

Sovittiin loppuviikoksi ja illalla pyörillä mentiin Yliruusille. Lapsellisia kun oltiin, niin maalattiin ja laitettiin hajuvettä, että kokeillaan minkälaisen vastaanoton saamme kun yllättäen mennään. Emäntä Mariaana tuli vastaan ulko-ovelle kun koputettiin ja esitettiin asiamme, hän sanoi hyvänen aika ei

ole nyt mitään työtä katsottuna. Mutta sitten tuli isäntä Vihtori ja sanoi, on maar huomenna, sitte mennään riihelle.

Me nukuttiin kamarissa ja sitten hiljaa hiivittiin tekemään navettatyöt jo aikaisin aamulla. Helena osasi lypsää ja minä ten muut työt navetalla. Navettatyöt olivat tehtynä kun talonväki heräsi, siellä oli vaan vanhahko pariskunta emäntä ja isäntä. Aamukorvikkeen jälkeen lähdettiin sitten riihelle, siellä oli siitä kylältä joku Taisto, meitä vielä nuorempi myös töissä. Riihihommat tuli tehtyä ja perunat kaivettua samoin navettatyöt. Minäkin kirusin mäntäkirnulla niin että rakot tulivat käsiin. Iltaisin vielä parsittiin villavaatteita, koko aika tehtiin niin paljon kun ehdittiin.

Ruoka siellä oli tosi hyvää ja sai syödä hyviä omenia, eikä puuttunut ruokahalukaan. Mikä parasta, kiitosta saatiin paljon, emäntäkin sanoi että heilläkin oli yksi tyttö, mutta kuoli nuorena. Olisipa heidänkin tyttärensä saanut elää, poikia syntyi yhdeksän, mutta ovat rintamalla siellä jossain. Me olimme tietysti tyytyväisiä kun saimme palkkaa kolmesta paikasta, Yliruusilta, kukkakauppiaalta ja oma palkka lisäksi. Olimme väsyneitä, mutta onnellisia, kun pyöräilimme takaisin kotiinpäin.

Juna meni jo...

Tuli mieleeni vielä yksi tapaus monista, joka kannattaa kertoa, silloin kun se tapahtui ei naurattanut, mutta jälkeensä kyllä. Olimme Helenan kanssa Tyyne-tädin tykönä kylässä Rantalassa ja yötäkin. Meidän piti tulla aamujunalla suoraan töihin, lähdettiin ennen kuutta käveleen rautatietä pitkin Linnankylän asemalle.

Juna meni ohitte ennen kun me sinne asemalle päästiin ja jatkoi matkaa Parkanoon. Meidän olisi pitänyt ehtiä seitsemäk-

si töihin, mutta eihän se onnistunut, kello oli jo puoli yhdeksän kun olimme Parkanossa Kairosken asemalla. Tulimme juosten koko matkan, kun se ratapölkkyjen väli on niin sopimaton kävellä. Jos astuu joka pölkylle niin askelväli on liian lyhyt, jos taas joka toiselle niin se on liian pitkä, täytyy vaan juosta.

Muistan kun johtaja katsoi taskukelloaan, mutta ei heti kysynyt mitään, kun me kasvot tulipunaisina mentiin sisälle. Ei siitä tullut mitään moitteita, taisi olla vaan hauskaa kaikilla kun totuus paljastui.

Ylä-Satakunnan Sanomalehti Oy

Sitten nämä yhteiset retket ja hetket vähenivät, kun menimme avioliittoon kumpikin vuonna 1947. Minä olin sen jälkeen puolitoista vuotta vielä töissä, mutta sitten täytyi jäädä hoitamaan lapsia ja karjaa. Helena jatkoi kirjapainossa melkein viisikymmentä vuotta ja näki kaiken kehityksen mitä siinä tapahtui.

Ensin alkuun päätoimittajana oli K.V. Kulju, sitten lyhyen ajan Yrjö Uotila, sen jälkeen J.A. Vataja ja vuonna 1945 Eero Koivisto. Antton Lehto luopui Kirjapainosta 1951 ja myi sen Ylä-Satakunnan Sanomalehti Oy:lle. En ollut enää töissä, kun kirjapaino ja toimitus siirtyivät Rukoushuoneen sivurakennukseen, ja omaan taloon vuonna 1965.

Nyt saamme kiitollisina muistella, että olemme saaneet olla nuorena terveitä ja nauttia työn ilosta. Pienet vastoinkäymiset oli silloin helppo yhdessä voittaa ja kuitata kaikki huumorilla.

Tyttäremme Impin ja Eero Pyytilän

Vihkiäiset

*pidetään morsiamen kodissa Parkanon Kivellä
heinäk. 20 p:nä 1929 klo 2 ip.
johon tilaisuuteen olette sydämellisesti tervetullut.*

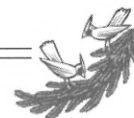
Maria ja Julius Pentti-Kiveli.

Pygdamme kohteliaimmin läsnäolemaan
Wihkiäisissämme

*Parkanon kirkossa lauantaina 24 p:nä
heinäkuuta 1926 klo 3 i.p. sekä sen jäl-
keen saapumaan Vehoniemeen.*

Siiri Lehtonen.

Yrjö Vehoniemi.

Arja Ruinu

Perinteitä vaalitaan...

Vanhat hyvät ajat ovat tulleet tutuiksi lapsille, kun Sinilinnun päiväkodissa vietettiin perinneviikkoa Kalevalan päivän tienoilla. Jokaisen aistin kautta tulvi sisään tietoa, miten ennen elettiin.

Ruokalista oli laadittu perinteitä noudattaen: klimppisoppaa, talkkunaa, potlohoja, uunijussia, imellettyä herne-ruispuuroa, suutarinlohta, väskynäkräämiä ym. Herkut loihti Maarit Liukonen. Opettelimme vanhoja loruja, arvoituksia, lauluja ja tanssimme.

Yhteen huoneeseen pystytimme museon, johon sekä lapset että henkilökunta toivat runsaasti työkaluja, valokuvia, kirjoja, rahoja... Kaikkein mieluisinta oli, kun saimme kädestä pitaen neuvoa, miten vastapoikineen lehmän maidosta tehdään juustoa. Juustomestarina oli Maija Laholuoma Raivalasta. Lapset tahtoivat maistaa myös oikeata lehmänmaitoa ja kommentteja tuli, maistuu mansikalta. Tulimme siihen tulokseen, että maito oli varmaankin lypsetty Mansikki-lehmästä. Kotijuusto, jonka Maija-mummu meille valmisti, hupeni viimeistä murua myöten lakkahillon kera lasten suihin.

Sanni Viitanen opastaa Jyri Torikkaa kehräämisen saloihin. "Polkeminen kyllä onnistui, mutta lankaa ei vain syntynyt", tuumasi Jyri.

Sinilinnun lapset seuraavat tarkkana, miten Maija Laholuoma taikoo maidosta juustoa.

Yhtenä päivänä käväisimme Kalevalan kankahilla katsomassa, miten Joukahainen (Jenni Viitanen) joutui suohon, kun Väinämöinen (Arja Ruinu) lauloi hänet sinne. Lapset seurasivat silmä tarkkana tarinan tapahtumia. Kansalliseepoksemme tarinat jäivät elävästi lasten mieliin. Päiväkotiin hankittiin myös kanteleita ja iloinen soitanto kaikui kohta Sinilinnussa.

Eikä lysti loppunut vielä tähän. Perjantaina saapui Sanni Viitanen, Raivalasta hänkin, rukki, vyyhdinpuut ja kaulauskoipurat kainalossaan. Hän teki meille lankaa rukilla aivinoista ja näytti, miten lanka laitetaan vyyhdinpuilla vyyhdille. Lapset laskivat Sanni-mummun kieputtaessa ja kun kuusikymmentä tuli täyteen oli lankaa yksi pasma. Vyyhdinpuistakin kuului ääni pasman merkiksi, mutta lapset laskivat vielä varmuuden vuoksi, etteivät pasmat mene sekaisin.

Myös lapset saivat kokeilla rukkia, mutta lankaa ei kukaan saanut aikaiseksi vaikka homma näytti niin helpolta, kun Sanni-mummu kehräsi. Seuraavaksi mummu kaivoi kassistaan upean pitsilakanan, johon hän oli itse nuoruudessaan virkannut välipitsin. Lakana oli ryppyinen pesun jäljiltä ja se piti saada sileäksi. Ensiksi lakana vedettiin ja taiteltiin. Sitten Sanni kaivoi kassistaan merkillisen pulikan, kaulimen sanoivat lapset. Lakana kieputettiin sen ympärille ja sitten käärröä alettiin "kaulia". Rypyt oikesivat ihmeellisellä tavalla. Kaulauskoipurat olivat kai vanhanajan mankeli. Lapset kuuntelivat silmät ymmyrkäisinä, kun Sanni-mummu kertoi kaikenlaisia juttuja vanhoilta hyviltä ajoilta. Hän kertoi jopa tehneensä hiuksista ja koiran karvoista lapaset miehille tukkimetsään kintaiden alle.

Koimme unohtumattomia elämyksiä tällä viikolla ja saamme muistella niitä vielä kauan jälkeenkin päin. Kyllä mummut ovat viisaita ja taitavia, siihen tulokseen tulimme, kun seurassimme, mitä kaikkea he osaavat.

Anni Leimu 10-vuotta

Ystäväni

- Niin, öö, minulla on ikäviä uutisia, sanoi paras kaverini Salla. Olimme olleet kavereita 10 vuotta, siis koko ikäni.

- Mitä? Utelin minä, Miina Joki-Koski.

- Me muutamme Ouluun, Salla sai sanottua.

- Sehän on toisessa päässä Suomea! Koska muutatte? Kai siihen vielä aikaa on? huudahdin.

- Meidän muuttoauto lähtee huomenna kuudelta aamulla. Sinne on pitkä matka ajaa. En ole pystynyt kertomaan sinulle. Älä suutu etten kertonut, Salla kertoi surullisena. - Mutta sitten kirjoitellaan...

Tuosta oli kulunut nyt viikko. Olin mennyt aamulla hyvästelemään Sallan. Kumpiakin oli ruvennut hie-
man itkettämään. Nyt kirjoitin Sallalle kirjettä. Salla oli lähettänyt minulle kirjeen missä hän oli kertonut että kaikki oli hyvin.

Aika kului ja kevätloma oli jo lähellä. Viikkoa ennen loman alkua tuli Sallalta kirje. Kun sain kirje-

kuoren auki huomasin heti että Salla oli kirjoittanut kiireellä. Asia kuitenkin tuli selväksi... Salla oli kutsunut minut kevätlomaksi Ouluun! Hän oli sopinut äitinsä ja isänsä kanssa asiasta ja heille se kävisi mainiosti. Juoksin kysymään äitiltä lupaa.

- Äitiii! Lue Sallalta saamani kirje. Äiti luki kirjeen.

- No, oikeastaanb me isän kanssa suunniteltiin että sinut olisi lähetetty Turkuun Bertta-serkulle, mutta taidat mieluummin mennä tuonne Ouluun.

- Jee, eli saan lähteä! kiljahdin ilosta.

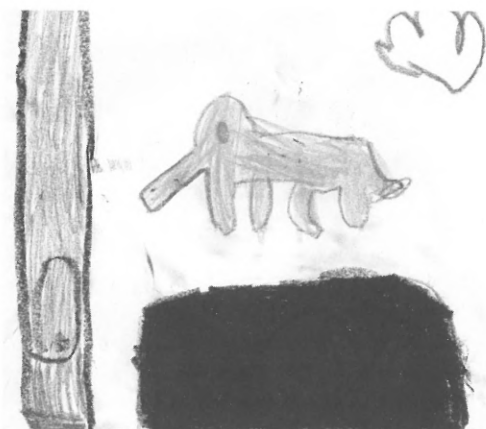
Olimme rautatieasemalla. Olin lähdössä pikajunalla Ouluun. Isä ja äiti halusivat minua ja toivottivat hyvää matkaa ja isä antoi vielä suklaalevyn matkapurtavaksi. Etsin minulle varatun paikan ja istahdin. Juna lähti liikkeelle. Heilutin ikkunasta äidille ja isälle.

Maisemat rupesivat vaihtumaan yhä lumisimmiksi. Istuin ja ajattelin: ystävä on erittäin tärkeä, on se sitten ihan vieressä tai Afrikassa, ja Salla on minun ystävä.

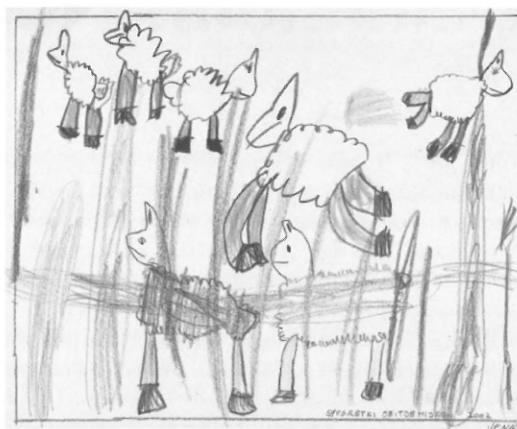

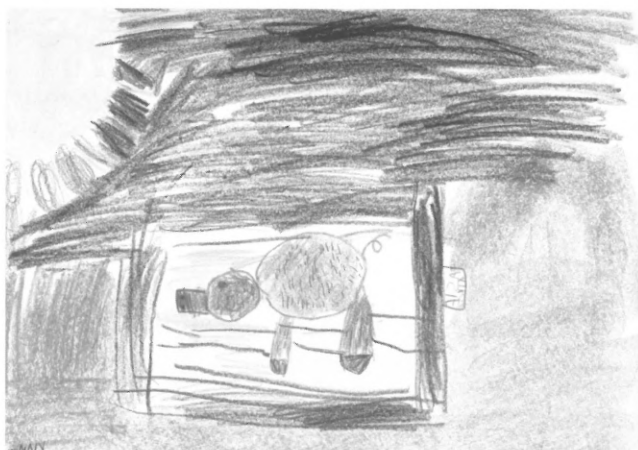
Kallion päiväkoti syysretkellä Seitsemisen kansallispuistossa

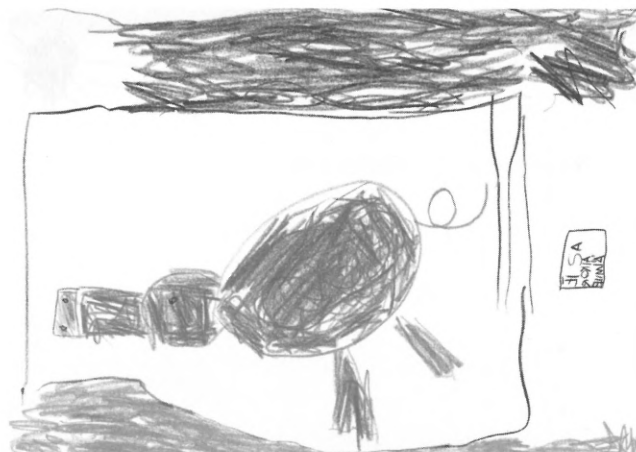
Saana Mustakoski, 5 v.

Jenni Niemenmaa, 6 v.

Jenni Lepistö, 6 v.

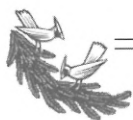
Antti Heikkilä, 6 v.

Jesse Kyösti, 6 v.

Noora Lehtimäki, 7 v.

Teksti: Tellervo Ruohonen

Tapahtui kirkkoherra Lönnmarkin tullessa Parkanoon

Katakeetta eli kiertokoulun opettaja Elin Lindholm-Niinistö

Elin Lindholm syntyi Ikaalisten Leppäsjärven kylässä. Äiti oli kotoisin Yliskylän Runsaalta ja isä oli puuseppänä kylään tullut suomenruotsalainen eli hurri.

Tyttäriä perheessä oli kaksi: Elin ja Fanny. Kumpainenkin toimi Parkanossa 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkaessa kiertokoulun opettajana.

Parkano oli siitä kummallinen paikka, että siellä oli yleistä luku- ja kirjoitustaidottomuus. Ihmiset tekivät asiakirjoihin puumerkkejä, nimikirjoituksen sijaan.

Ei avioliittoa ilman lukutaitoa

Asko Jämsen on kirjoittanut, että varsinkin pohjoisparkanolaiset vastustivat jyrkästi koulua. He eivät millään ymmärtäneet, mitä hyötyä oli lukemisesta. Ojankaivu ja kuokkiminen olivat tarpeellisia. Varsinkin piioilta ja reingeiltä menisi aika hukkaan mokoman lukemisen takia.

Kirkkoherra oli toista mieltä. Ellei osannut lukea ja käynyt rippikoulua, ei päässyt avioliittoon. Se vasta oli kamala asia. Susiparia ei hyväksytty.

Pohjois-Parkano, johon Kihniökin silloin kuului, oli yleistä tappelu- ja taikauskoaluetta. Ainakin yksi mies tapettiin vuosittain. Siispä oppia tarvittiin.

Kovin nuori opettajaksi

Ehkä Pohjois-Parkanoon ei juuri tappelujen vuoksi voitu lähettää opettajaksi miestä. Tuosta ajasta voisi kirjoittaa toisen, ainakin yhtä hyvän kirjan kuin Seitsemän veljestä. Tosin opettajaksi miehen sijasta valittiin äskettäin 17 vuotta täyttänyt tyttö. Oli siinä isoilla miehillä naurustansa pitelemistä.

Mutta kuinkas kävikään. Oppilaat olivat vuosia vanhempia kuin opettaja ja konstit olivat sen mukaisia. Ensimmäisenä oppilaitten silmään pisti se, että opettaja ei arvostanut korkeammalle talojen isäntäpoikia, eikä tyttäriäkään. Kaikki olivat saman arvoisia. Kamalinta oli se, että piit ja rengit oppivat lukemaan helpommin kuin talolliset, he kun olivat tottuneet noudattamaan käskyjä ja kommervenkkejä.

Isäntäpojat päättivät tehdä kapinan, varsinkin kun kaikki mukavalta tuntuva oli kiellettyä. Ei saanut polttaa piippua, ei

kiusata naisia, ei puhua tunnilla, ei mennä pulpetista mihinkään – eikä edes sylkeä, joku kun oli nuuskan käyttäjäkin joukossa.

Kaikki se puolitoistametrinen opettajan kuvatus kielsi. Ja laiha se opettaja oli. Ei sitä viitsinyt raavas mies edes lyödä. Tuskin se painoi enempää kuin pari kappaa perunoita. Tilanne oli kestämaton. Nauraessaan se näytti enkeliltä, mutta kun se suuttui, ihan toiselta ihmiseltä.

Kuin Kuivasen kissa

Isäntäpojat päättivät, että nyt piisaa komento. Ensimmäinen temppu oli se, että koepäivänä lähetettiin etumies kouluun. Niinhän aina oli tapana, kun ei itse ehtinyt työmaalle. Tästä seurasi hirveät haukkumiset ja jälki-istuntoa.

Sillä naisella oli totisesti sana hallussaan ja se osasi aina arjempaan paikkaan iskeä. Ilimarilla oli uusi helapääpiippu ja hän syytti sen kaikessa rauhassa kesken tunnin. Että niin pieni nainen osasi olla niin nopea, piipun varsi vain kerran napsahti ja palaset lensivät takkaan. Opettajan silmät salamoivat vihreätä valoa. Takin hihaan tartuttiin ja hidas Ilimari oli nurkassa luuta silmillä.

Kyllä hävetti, koko kylä nauroi, kun kuuli. Ilimari ajatteli, että sillä opettajalla on silmät kuin Kuivasen tallikissalla. Näkiköhän se pimeässäkin? Sähisikin samalla tavalla kun suuttui.

Päätettiin, että pannaas se opettaja edes pelkäämään. Lyötiin puukko pystyyn pöytään heti aamusta ja katottiin, mitä tuo siitä sanoo. Opettaja tuli tupaan ja huomasi puukon pöydällä

ja tiuskasi, että nyt ei ole veistotunti. Se sieppasi puukon omaan talteensa takan perään, missä paloi tuli talvisin koko päivän.

Hidas mies ei ehtinyt nähdä kävelikö se opettaja vai lensikö se, niin nopea se oli ja hamekin oli pitkä, ettei kenkiä näkynyt.

Päätettiin miehissä, että kun se aina niitä virsiä veisuuttaa, niin lauletaan sille viime markkinoilla opittu oikein ruokoton laulu. Siitä vaan ei tullut mitään, kun se opettaja jo ovesta tullessaan kiekaisi, että nyt veisataan virsi: Mun tutkit Herra tarkasti, sä tiedät kaikki tekoni. Naiset nopeimpina veisasivat jo täyttä päätä.

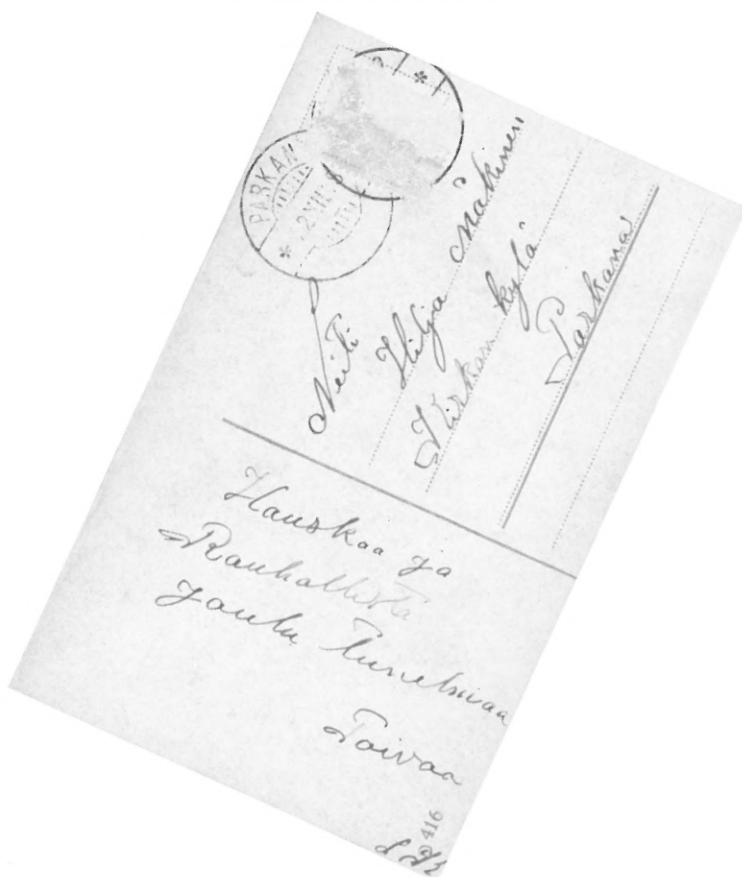
Oppilaat nuortuivat

Talojen tyttöjen kanssa oli omat ongelmansa. Piiat oppivat helpommin, kun ne kuuntelivat ja panivat mieleensä mitä sanottiin. Eräänkin talon tyttären puuron keitto epäonnistui täysin, kun ryynit turposivat ja puuro paloi pohjaan.

Kotitalous kuului ohjelmaan jossakin määrin lukemisen, laskennan, historian ja uskonnon lisäksi. Oli se opettaja aika tyttö, kun tiesi niin paljon asioita, ihmettelivät kaikki.

Vuosi vuodelta oppilaat tulivat nuoremmiksi ja opetusta alettiin arvostaa. Ne jotka olivat kiertokoulun käyneet, panivat lapsensa kouluun. Huomattiin, että koulusta oli hyötyä monessa asiassa.

Tämä opettajatyttö oli mummoni, äidin äitini. Kunnia hänen työlleen ja muistolleen opettajana, myöhemmin emäntänä ja äitinä – sekä mummona.

Kotiseutukokoelma kirjastossa

Jokaisessa Suomen kunnassa säilytetään omaa paikkakuntaa käsittelevää aineistoa, niin myös meidän kirjastossamme.

Parkanon kirjastoon on vuosien varrella kerätty paikkakunnan historiaan, murteeseen, henkilöihin ja sukuihin liittyvää aineistoa sekä parkanolaisten tekemää aineistoa: kirjoja, lehtiä, musiikkia. Ne on nyt rekisteröity tietokantaan.

Paljon on aineistoa, mutta suuriakin puutteita on. Vähitellen pystymme kuitenkin hankkimaan puuttuvaa aineistoa. Tässä voivat parkanolaiset auttaa: jos löydät kotoasi esim. yhdistysten tai seurojen historiikkeja tai muita julkaisuja, joilla olisi kirjastossa käyttöä, voit tuoda ne tänne kaikkien saataville.

Onneksi suuri osa Parkanoakin koskevaa aineistoa on tallennettu maakuntakirjastoihin, ensin Poriin ja sittemmin Tampereelle, joista se on saatavissa. Omasta kokoelmastamme puuttuu kokonaan paikallislehti Parkanon seutu, joka on mikrofilmattu, samoin kuin vuonna 1942 aloittanut Ylä-Satakunta, joka on koottuna kirjana vasta vuodesta 1981. Seurakunnan mikrofilmattuja kirkonkirjoja Parkanon osalta on kyllä sukututkijoiden käytössä.

Kiinnostavinta aineistoa kokemuksen perusteella olisivat henkilö- ja kylähistoriikit, joita onkin alkanut mukavasti ilmestyä, mm. Pohjois-Parkanolainen -lehti on herättänyt mie-

lenkiintöä ja sitä on lähetetty kaukolainaksikin. Internetin välityksellä rekisteriin viety aineisto on kaikkien käytössä ja monesti on tullut kaukolainapyyntöjä, jotka olemme pyrkineet toteuttamaan. Aina ei tietoa kuitenkaan löydy, ja sen vuoksi töitä riittää aineiston keräämisessä vielä pitkään.

Kokoelmassa on myös juhlien ohjelmistoja, kulttuuritapahtumien ohjelmia ja julisteita. Suurin osa on vielä suloisesti sekaisin.

Ainut hankala asia käyttäjän kannalta on, että jotakin aineistoa on vain yksi kappale, joten sitä on tutkittava kirjastossa eikä sitä voi viedä kotiin.

Puuttuvaa aineistoa etsimme koko ajan, mutta monet teokset ovat loppuunmyytyjä ja niin vanhoja, ettei niitä ole enää saatavissa, erityisesti Satakunta-sarjasta meiltä puuttuu monta osaa.

Antikvariaatit ovat aarreaittoja tässä suhteessa. Onneksi kuitenkin kansalliskirjastossa ja -arkistossa on aineistoa saatavana.

Tervetuloa tutustumaan kokoelmaamme!

Pirkko Syvänen
pirkko.syvanen@parkano.fi

Arkistoituna on levyjä, julisteita, kirjoja ja erilaisia asiakirjoja yhdistyksiltä. Kuva Maarit Lehto.

Marita Peltoniemi, novelli

Lumityö

Joonatan siirsi peitteen syrjään ja oli jo ponnistautumassa vuoteeltaan ylös, kun hän äkkiä muisti, että olikin vapaapäivä, uuden sopimuksen suoma välipäivä vanhan ja uuden vuoden välillä. Ulkona satoi lunta. Taivaallinen esikunta siellä lähetti lentolehtisiä ja kehotti miestä luomaan lunta.

Joonatan antoi sataa. Ei noussut vielä - lykkäsi sitten enemmän kerralla.

Pyjaman housujen kuminauha oli löystynyt ja paljas lonkan iho oli puolireiteen näkyvissä. Puoliksi kyljellään makaavan miehen lonkan kuppi muistutti kissankuppia, joka joskus lapsena oli tehty pienestä haljenneesta kumipallosta. Jos hiutaleita pudotteleva enkeli olisi saanut lentolupakirjansa kuntoon, se olisi lentänyt juuri tällä mäelle, tähän yksinäiseen asumukseen, tälle kissankupille ja kissana se olisi nuollut jokaisen maitopisaran lämpimältä iholta.

Tuijotettuaan aikansa pyörryttävää valkoisuutta Joonatan nousi ja käveli jo pihallaan janoisena suu auki, pää takakenossa haukkoen hiutaleita suuhunsa. Ne liuottivat pois kitkerän kahvin maun - yksineläjän kahvi oli melkein aina väljähtynyt ja vailla aromeja.

Postilaatikosta löytyi kuvalehti, jonka kannessa mustalla taustalla kultainen vasikka kiilsii turhuutta ja pakanallisuutta. Joskus oli opetettu, että kultaista vasikkaa ei saisi kumartaa. Eikä Joonatan kumartanutkaan, heitti lehden rapulle ja ihmetteli vain, eikö sellaisen takomisessa ollut kumartamisen arvoinen määrä työtä, hikeä ja katkenneita sormia. Eikö sellaisen tekemiseen tarvittu joku jumalallinen kipinä?

Lunta oli satanut jo parikymmentä senttiä. Mies otti seinustalta vanhan raskaan vanerisen lumikolansa. Pikkuhiljaa vuoska muuttui kosteammaksi ja imeytyi kolaan.

Mies hikosi, heitti kintaansa rapulle ja jatkoi työnsä paljain käsin. Kolan kädensija oli ruosteinen ja kun Joonatan katsoi kämmeniään, hän näki, että kohtalon viiva ja kaikki ne muut viivat olivat ruosteessa.

Pitkö miehen luoda kaikki lumi yhdellä kertaa?

Joonatan otti lunta käteensä, rutisti kylmää sormissaan ja se suli ja puhdisti ruosteen. Hän otti lunta uudelleen molemmiin käsiin, unohti työn ja alkoi heitellä villisti palloja jonnekin peltöjen ja taivaan rajaan - sinne minne sanottiin kulttuurimaiseman loppuvan ja luonnon maiseman alkavan. Tutkimuslaitoksen virkamiehen kädessä oli voimaa. Tekniikka oli vielä halussa.

Mies alkoi keriä tiukkaa palloa maata pitkin. Lumi oli juuri sopivan nuoskaa ja Joonatan innostui yhä uusiin palloihin. Vanhan vuoden kunniaksi voisi tehdä lumilinnan, lumilyhdyn tai vaikka mieluisan muotoisen miehettären. Saunan takaa eukko ei näkyisi tielle ja voisi paistatella pelkässä hatussa. Naisen muotoa miettiessä tuli ensimmäiseksi mieleen kreikkalainen patsas ja kyljellään loikova vedenneito. Ainakin suomissa tarvittaisiin työkaluja.

Joonatan haki pakkinsa liiteristä; keittiön laatikosta löytyi lusikoita, haarukoita ja puisia lastoja. Vedenneidon alapää olisi teknisesti helpompi kuin ns. normaali vartalo, ja neidosta oli turvallista aloittaa. Sen muodon sulavuus kiehtoi lumenveistäjän kättä.

Jäätynyt vedenneito tulisi olemaan etäältä kaunis, mutta sen kanssa olisi turha yrittää mitään sen enempää. Sen Joonatan

tiesi jo kiinnittäessään neidon alkumunaa puutarhapöydän kannelle. Siitä ei tulisi synnyttäjää - ei vaikka työntäisi kopallisen puolukoita sen kohtuun.

Tutkivalle virkamiehelle kuvanveisto ei ollut jokapäiväistä ja kubistinen tekniikka oli vähällä unohtua. Ikivanha keino tehdä nainen miehen kylkiluusta tuntui kivuliaalta jo pelkkänä ajatuksena, sillä yksineläjän oli revittävä kylkiluu itsestään. Kelpasi Herra Sebaotin, joka sai repiä luun toiselta. Mutta kubistisesti, suuresta kuutiosta aloittaen voisi kenties kokeilla useitakin naisia, sillä yhteen olentoon sai sijoitettua kovin vähän piirteitä. Vai saiko sittenkin? Kohta jo tulisi hämärää eikä aikaa olisi enää moneen. Joonatanin silmissä kuvat kulkivat päällekkäin kuin tärveltyneen kameran filmillä.

Entäpä jos veistäisi naisen, jolla toinen rinta olisi pieni, toinen suuri, hiukset edestä lyhyet, takaa pitkät, iho päivällä tumma, yöllä valkea, toinen jalkansa maassa, toinen ilmassa, toinen kätensä kauhassa, toinen helminauhassa, toinen silmänsä tässä, toinen etäällä, vatsansa litteä, kohtunsa pullea, ylähuuli voita, alahuuli hilloa, varpaiden väleissä vuoroin savista hikeä ja laventelin kukkia, pakaransa auki ja kiinni, otsansa oikealta sileä ja vasemmalta ajattelemisen uurteita täynnä.

Lumenluojalle mikään ei ole mahdotonta. Joonatan teki naisen, jolla oli kaikkea. Mutta miehettärestä tuli epäsuhtainen ja likaisen kirjava. Sellainen nainen olisi houkuteltava uudenvuoden yönä saunaan.

Aattoamuna pakasti. Molempien naisten kiiltävä liha kiinteytyi. Katseltuaan päivän valossa luomuksiaan pitkään, Joonatan päätti ottaa vedenneidon puutarhapöydältä kainaloonsa ja laittaa sen viidensadan litran arkkuun. Pakastin oli juuri sopivasti tyhjentynyt - pohjalla odotti vain juhannuksena tehty koivuvihta velipojan vierailua. Vedenneito oli sittenkin miellyttävämpi kuin eriparinen.

Jos kerran muuan meksikolainen otti rakastajattarekseen aallon, joka vyöryi veden rajassa kaikkia muita aaltoja pitemmälle, laittoi aallon pulloon, kuljetti mukanaan sitä alituisesti maistellen, kärsi syytöksiä ja pilkkaa - miksi sivistynyt suomalainen poikamies ei voisi naida lumesta veistettyä vedenneitoa.

Jonnekin Joonatan olisi voinut aattona lähteäkin. Tällaisina päivinä tavattiin lähteä jonnekin. Mutta silloin tällöin ihminen tulee sellaiseen ikään, että se ei halua lähteä minnekään. Se vain seisoo sijoillaan ja odottaa. Että jonakin päivänä saapuisi kummallinen hymyilevä mittarinlukija, joka lukisi odottajan pään sähkökäyrän, arvioisi hyvän ja pahan kulutuksen ja viimein laskuttaisi lempeästi yötäriffin mukaan.

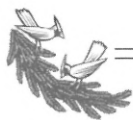
Velipoika soitti rekastaan ja lupasi poiketa. Nyt Joonatanilla oli erityinen syy olla paikoillaan.

Hän oli mielissään kun velipoika tuli. Nyt muistaisi tämänkin vuoden vaihtumisen, erottaisi sen muista päivistä. Sillä oli ollut vaikeuksia pysytellä ajaessaan hereillä, ja heti mies pyysi Joonatanilta saunaa. Viinaa ei luvannut ottaa, vaikka oli tämä möinen päivä - piti näet aamuyöllä jatkaa pohjoiseen.

- Hemmetissäkö sä kaupungista tänne, eihän täällä ole edes naisia, velipoika ähisi. Ja helvetisti lumitöitä noin isossa pihassa.

- Tutkimustyö vaatii rauhaa.

- Vieläkö sä hyysäät siellä tutkimuslaitoksen kammiossa.

Lähtisit välillä raakaan työhön. Katsos miten ryntäät vahvistuu kun nostelee kaljakoppia ja kato reisiä. Mä nostelen painoja nykyään. Laitoin takkahuoneen viereen pienen tallin. Ja yöllä kun vielä painiskelee vaimon kanssa niin pysyy hyvässä kondiksessa. Ei tätä duunia muuten jaksas.

- Mitenkä lapsilla?
- Siinä pyyhkii.
- Mä oon viime aikoina tutkinu lintujen vaistotoimintojen laukaisumekanismeja.
- Jaa. Heittäisitkö pullon vissyä - maha reistailee vaan näissä hommissa.
- Jos joku vaistotoiminta yhä uudelleen laukaistaan, niin eläin väsyä ärsykkeelle. No, siinä ei mitään mullistavaa ole sinänsä. Väsyneen laukaisukoneiston uudelleen herättäminen...
- Onks sulla mitää suolasta täällä jääkaapissa... niin ja porkkanoita. Kuorisin. Niitä kun järsii matkalla pysyy hereillä.
- Pakeneminenkin on vaistotoiminto. Esimerkiksi kaupunkisorsat tai häkkilinnut voivat yhtäkkiä joutua pakovaistonsa valtaan ja...
- Niin varmaan. Joko se sauna on asteissa. Mä en kuule ymmärrä, miksei nelikymppinen mies ota muijaa, vai ootko sä saatana homo?

- Onhan mulla tuolla...

- Niin varmaan. Siellä näkyy laulavan heppa-Turneri. Helvetin pätevä nainen viiskymppiseksi.

Joonatan lähti takapihalle saunan taakse, lisäsi puita pesään ja nosti istuvaan asentoon jäätyneen eriparinaisen ensin pesuvatiin ja sitten saunan lauteelle. Löylyssä valkea veretön alkoi hitaasti sulaa.

Kuvaruudussa Tina Turnerilla pyöri iso pyörä. Laulajatar reuhtoi, huusi, kiljui, ja rautainen ääni lävisti konserttiyleisön sieluja. Veljeksetkin naulattiin nojatuoleihinsa ja saunassa eriparinainen oli jo vyötäisiin sulanut, kun miehet nousivat löylyyn.

- Kato saatana mikä torso sulla täällä on. Ootko ite tehny? Jätkä tekee ite talon ja vielä muijankin. Naisen jalat putosivat lohcareina alalautteelle, yläruumiskin valahti lammikoksi vatiin. Joonatan nauroi.

- Katohan siltä tuli lapsivedet penkkiin. Heitä toi jalan tynkä kiukaalle... Yks kaveri kerto kerran vaimostaan, jolle oli käynyt just noin kun tällekin pimulle. Siltä oli tullu lapsivedet johonkin ammeeseen ennenku se ehti laskee kylpyvettä ja äijä vaan oli laittanu ne kiuluun ja ottanu löysät löylyt.

- Mä heitän. Varo.

- Ei sulla olis lisää näitä naisia. Tosi pyörryttävät löylyt.

Kun velipoika lähti aamuyöllä, koko tienoo tärisi valtavan olutrekan jyrätessä pihamaalta tielle. Juuri silloin kun olisi pitänyt heilauttaa kättä, Joonatan syöksyikin pakastearkulleen katsomaan, oliko vedenneito särkynyt. Ei, se oli ehjä, kiiltäväsuomuinen ja koneen sähköisessä valossa hyvin kaunis.

Pakastearkun kompressori meni rikki uudenvuoden jälkeisellä viikolla, ja vedenneito alkoi hitaasti sulaa. Miksi toisilla on huono onni naismaailmassa?

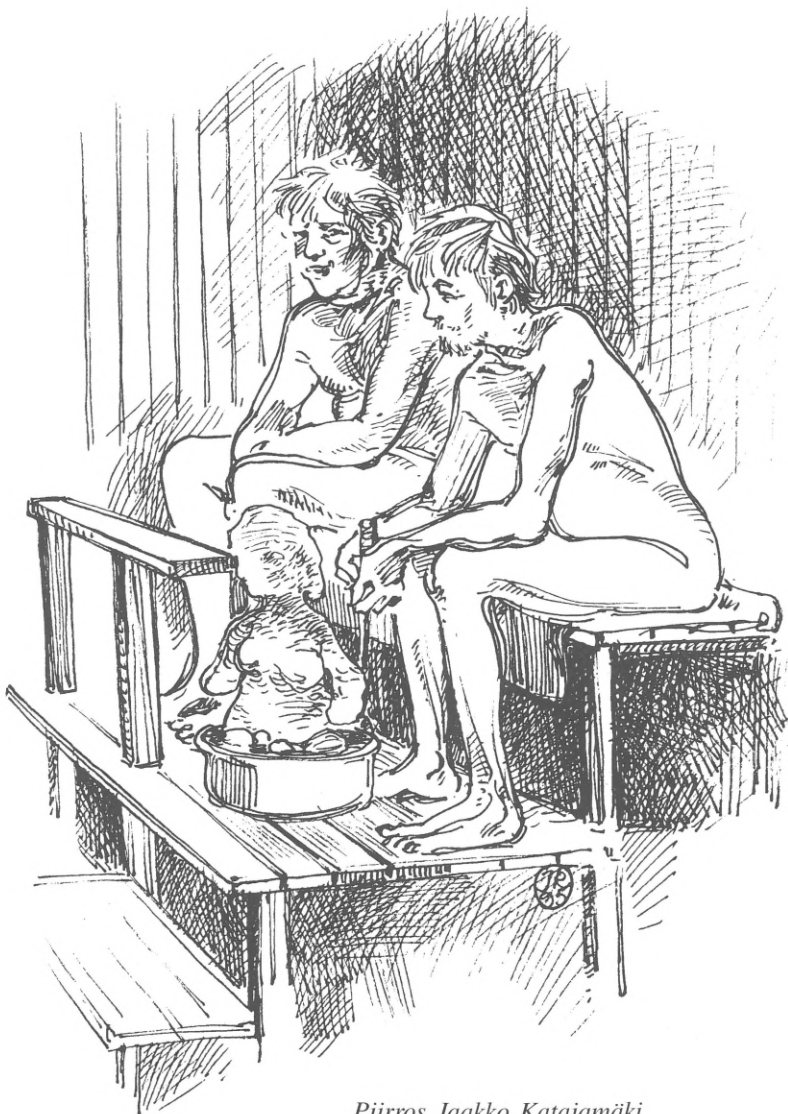
Ulkona sää oli taas lauhtunut. Joonatan kävi pitkäkseen kovalle ponttilautalattialle, jonka hän oli itse naulannut. Radiossa soivat ranskalaiset korot... että edes pienen hetken verran, tuo tytön... Joonatan palasi arkulleen.

Vedenneito oli jo kokonaan sulanut. Miten puhtaasta lumesta veistetty voikaan muuttua kellertäväksi ja roskaiseksi. Hitain liikkein Joonatan lusikoi rakastettunsa metalliseen jääpalarasiaan. Oliko neitsyt likaantunut hänen vanhoista kintaistaan? Miten vähän vettä vedenneidossa lopulta olikaan. Miten vähän arkun pohjalta saikaan talteen. Vain kaksitoista pientä palaa.

Kun palat olivat jäätyneet, Joonatan osti kirkkaan pullon väkevää viinaa ja valitsi suurimman lasinsa. Kuin häpäivän kunniaksi. Tahtoen rakastaa loppuun asti. Hän upotti lasiinsa kaikki kaksitoista palaa ja löysi ylpeyden itsestään. - Hän oli niitä miehiä, jotka kyllä kykenivät rakastamaan, mutta myös naisen sa jakamaan.

Naista kun tarvittiin niin moninaisessa.

Mutta Joonatan nautti itse kaikki palat. Hän imeksi, irvisti ja joi. Joonatan ei ollut ensimmäinen mies, joka joi vaimonsa.

Piirros Jaakko Katajamäki

Teksti Aino Rimppi

Impi Pentti taiteilija ja keräilijä

Pensseli on ollut Impi Pentin rakkain kumppani koko elämän ajan. Yhä syntyy uskottoman kauniita tauluja, vaikka taiteilija täyttää ensi vuonna 80 vuotta.

Pensselin avulla Impi sukeltaa luontoon, joka muutoin on hänelle nykyisin tavoittamattomissa, kun roollattori sitoo paikoilleen. Maalattessa kuitenkin kokonaiset sfäärit vaihtuvat ja siinä samalla unelmat toteutuvat.

Impi Pentti, omaa sukua Nieminen, syntyi 1923 Karjalan puolella, Hiitolassa. Hän tuli maailmaan taulujen keskelle, äiti sekä isä olivat molemmat taiteellisia. Jo lapsena Impi piirsi ja maalaili, mutta 40-luvun alkupuolella kotiuduttuaan Parkanon hän tilasi itselleen ABC-piirustuskurssin ja aloitti aktiivisen taipaleensa taiteen poluilla.

Hiitolasta Impi joutui lähtemään äitinsä kansa sotaa pakoon. He saapuivat vuonna 1940 junalla Parkanon vanhalle asemalle ja asettuivat asumaan aseman lähellä sijaitsevaan Halmelaan. Isä oli rintamalla.

Kiireinen taiteilija

Lähellä sijaitsevalla Kairokoskella asui komea poika, Arvo Pentti. Nuoret tapasivat ja avioituivat jo seuraavana vuonna. Arvo paiski töitä myllyssään, Impi maalasi ja keräili postikortteja ja postimerkkejä. Siinä samalla hän kasvatti kolme lasta aikuisiksi, kaksi tytärtä ja yhden pojan.

Impi on aina ollut kiireinen taiteilija, sillä hän haluaa oppia yhä enemmän, mutta yhä enemmän on myös keräily vienyt hänen aikaansa.

- Mulla on aika mennyt aika vikkellä. Jossain välissä olen kuitenkin lapsetkin kasvattanut ja silti maalannut. Opettanut olen 20 vuotta, Karviassa kolme vuotta, Kihniöllä kahdeksan vuotta ja kesäleirejä vedin 15-16 -vuotiaille tytöille.

Ensin taideopetusta annettiin Parkanon kansalaisopiston tunneilla, mutta sitten osanottajat päättivät perustaa oman kerhon. Parkanon Taidekerho perustettiin vuonna 1973, joten se täyttää ensi vuonna 30 vuotta. Impi Pentti on Parkanon Taidekerhon perustajajäseniä. Impin lisäksi mukana olivat myös Sisko Käenmäki, Toini Kosola, Erkki Simpanen, Ossi Selin ja Lauri Koskimaa. Opettajia kurssille kutsuttiin muualta. Alpo Keturi on yksi tunnetuimpia taiteilijoita, Vaasasta kutsuttiin Veikko Takala ja Ähtäristä Eero Hiironen. Tampereelta oli opettamassa Lauri Laitala ja Harjavallasta Tuula Juti.

Taidetunneilla opetettiin maalausta öljyväreillä, akvarellitöiden ja puupiirrosten tekoa, kipsiveistoksien työstämistä sekä keramiikkatöitä. Aluksi työt poltettiin Kairokosken rannalla, kertoo Impi Pentti

- Teimme mieheni kanssa tiilistä keramiikkasen polttouunin, jossa voi puilla polttaa ne punasavityöt, mitkä oli talven aika-

Impi Pentti ja hänen mäntynsä. Kuva Aino Rimppi.

na tehty. Muutaman vuoden päästä opistolle saatiin automaattinen sähköuuni. Opetukseen voitiin ottaa mukaan valkosavi ja erilaisia lasituksia, kun sähköuunissa saa korkeamman lämpötilan.

Ensin Impi osallistui itse kursseille. Hänellä on ollut grafiikan opettajana professori Viktor Kuusela ja Taidekorkeakoulun opettaja, yliopettaja Juho Karjalainen, kuvanveiston opettajana kuvanveistäjä Kaija-Riitta Iivonen sekä keramiikkataiteen opettajana Timo Pajunen, hankin Taidekorkeakoulusta. Myöhemmin Impi Pentti opetti itse, kaikkiaan 19 vuoden ajan yksinomaan Parkanossa, kahdeksan vuotta Kihniössä ja kolme Karviassa. Taideleirit olivat tuolloin suosittuja, ja niiltä tehtiin myös retkiä, mm. Villa Maireaan Noormarkkuun.

- Noormarkussa oleva taiteilija ja kurssin vetäjä olivat kaverit, joten selostus taiteesta ja sen synnystä sivusi ehkä enemmän taiteilijan omia tuntemuksia kuin mitä hän tavallisille turisteille tapasi kertoa. Taideretkiä tehtiin myös Harjavaltaan, Purnuun ja Mänttään, jopa Ranskaan ja Italiaan asti – leirien ulkopuolella. Kesäkurssilla oli opettajana myös läänintaiteilija Juhani Tarna.

Impi Pentti on osallistunut paljon näyttelyihin. Ensin oli oma näyttely Parkanossa vuonna 1969. Sitten hän osallistui näyttelyyn Porissa Työväenopistojen liiton valtakunnallisilla päivillä. Satakunnan liiton näyttelyssä Kankaanpäässä oli niin ikään esillä Impin töitä, ja Raumalla järjestettiin näyttely Karjalassa syntyneille. Töitä Raumalle tuli valtavasti, joten mukaan valittiin vain parhaat. Impin töistä kelpuutettiin peräti kolme öljyvärityötä, kolme grafiikkatyötä ja kolme pienoisteosta.

Kutsunäyttelyitä on ollut paitsi Parkanossa, myös Ikaalisten kylpylässä ja Hämeenkyrössä.

Nykyisin Impi maalaa kuten ennen, ehkä antaumuksellisemminkin kuin ennen, omaa aikaa piisaa. Uusia töitä ilmestyy

taiteilijan säilöön tämän tästä. Kehyksien suhteenkaan Impi ei pulaan joudu, jos hyvä kehys löytyy Tiimarin tusinatyön ympäriltä, se päättyy usein Impin maisemamaalauksen raamiksi.

Vekkuli keräilijä

Impi on myös vekkuli keräilijä. Hän aloitti keräilyn jo 10-vuotiaana koulutyttonä Hiitolassa. Hiitolan markkinoilta löytyi mitä erilaisimpia karamellipapereita, joista tyttönen oli kiinnostunut ja niinpä paperit päätyivät hänen laatikoihinsa. Postimerkit ja -leimat kiinnostivat myös, samoin kortit. Hiitolan markkinoista Impi myös kirjoitti paikalliseen Kurkijoki-lehteen.

Impin ukki oli metsiä lukemassa ennen sotia ja päätyi reisuillaan aina Novgorodiin asti. Tuota metsäalan kiertolaisen elämää viettäessään ukki kerran tutustui myös Parkanon Paroonin veljenpoikaan, Ernest Fabian Wredeen. Kerran Wredeltä saapui postikortti Impin kotiin ja sekös kiinnosti Impiä.

Martta Wendelinin piirtämät postikortit olivat aivan omaa luokkaansa. Niitä Impi oikein etsi ja löysi kokonaisia kokoelmia, jotka museoissakin on pantu sellaisenaan esille vitriineihin. Kenttäpostikortit olivat muotia sota-aikana, ja niitäkin Impi keräili. Hän käväisi mm. kerran Tampereella ja raahasi sieltä kortteja kotiin kaksi kassillista. Mukana oli talvisodan ja jatkosodan aikaisia kortteja, SS-miehisten omia ja YK-kortteja. Impin vanhimmat Parkano-kortit ovat peräisin vuodelta 1904.

- Osmo Omenamäen korttejakin kerään, osa on vielä laittamatta järjestykseen. Omppu-kerhokin on oikein olemassa ja olen minäkin saanut Osmolta lähetyksen Omppu-merkillä varustettuna. Se on suuri kunnia!

Postileimat ovat aivan oma alueensa keräilijöiden parissa. Niistä on julkaistu kirja: Suomen postileimojen käsikirja, jonka on kustantanut Suomen Filatelistiliitto. Impiä pyydettiin mukaan tutkimuksiin kirjaa laadittaessa ja niinpä hän "istui raadissa" peräti 10 vuoden ajan. Kirjassa esitellään 1900-luvun alusta erilaisin mainostekstein varustettuja leimoja.

- Viestillisiä leimoja oli käytössä postitoimistoissa ympäri Suomea. Kirjassa on minun lähettämiä kohteita 36 kappaletta, tutkimusten lisäksi.

Vuosina 1941 - 1947 ihmisten piti osallistua töihin mm. mottimetsissä. Niinpä postileimoissa julkaistiin mainosteksti, jonka viesti kuului: Nyt vauhtia metsätöihin. Vierellä oli piirros kirveestä. Vaadittiin myös ehdotonta rehellisyyttä kaupoissa, että maa saataisiin jälleen vauraaksi. Niinpä postileimoihin lyötiin viesti: Salakauppa on kansan pettämistä!

Suomen sodan vuoksi vuonna 1940 peruuntuneista olympialaisista löytyy kirjassa myös oma merkkinsä, koska leima oli jo valmistunut ennen kuin olympialaiset olisi avattu.

Kerran Impi selaili juuri ilmestynyttä Keräilylehteä ja näki siinä artikkelin partakoneenterien päällyspapereista Suomesta. Artikkelista puuttuivat kokonaan jotkut Impin hallussa olleet paperit, joten hän lähetti ne Keräilylehteen.

- Jo seuraavassa numerossa oli sitten juttu, että Parkanosta partakoneen päällyspapereita löytyi lisää.

Lämmin sydän sykkii kiville

Kivet ovat niin ikään lähellä Impi Pentin sydäntä.

- Kivistä minä tykkään. Hiitolassa niitä oli paljon ja lapsena leikin niillä. Kerran Itävallassa näin yhden suutariliikkeen ikkunassa raakakiviä ja menin kysymään, myysikö mies niitä. Lupasi myydä. Hän haki niitä aina lisää vuorilta. Oli talvisin

hiihdonopettajana ja kiipeili kesäisin Alpeilla hakun kanssa.

- Olen suunnitellut parkanolaisesta keltakvartsista korusarjan ja teettänyt korut Tampereella. Silloin en vielä hionut itse. Sitten kävin pari kivenhiontakurssia. Kivikorut valmistuivat Kalevalan 100-vuotisjuhlavuonna. Niissä on kuviomallina pelkästään kolmio ja ympyrä ja ne on valmistettu vanhaan hopeaan.

Impin kätköistä löytyy myös akaattimanteli, jota ei edes ole halkaistu. Kuinka moisen päälle astuessaan yleensä tunnistaa?

- Moni kulkee tietämättään yli, myöntää Impi. Suomesta on löytynyt akaatteja pieniä määriä, Huittisista. Minulla on pieni näyte siitä. Akaatteja voi käydä ihailemassa esimerkiksi Tampereen Kivimuseossa Metsossa. Siellä on Paavo Korhosen mahtava kokoelma, josta löytyy yli metrin korkuinen akaatti.

- Olen opiskellut kiviä kirjoista, ja oikeastaan minulla on kaksi geologian kurssiakin takanani. Tietohippu-lehti antaa paljon tietoa erilaisista arvokkaista kivilöydöistä.

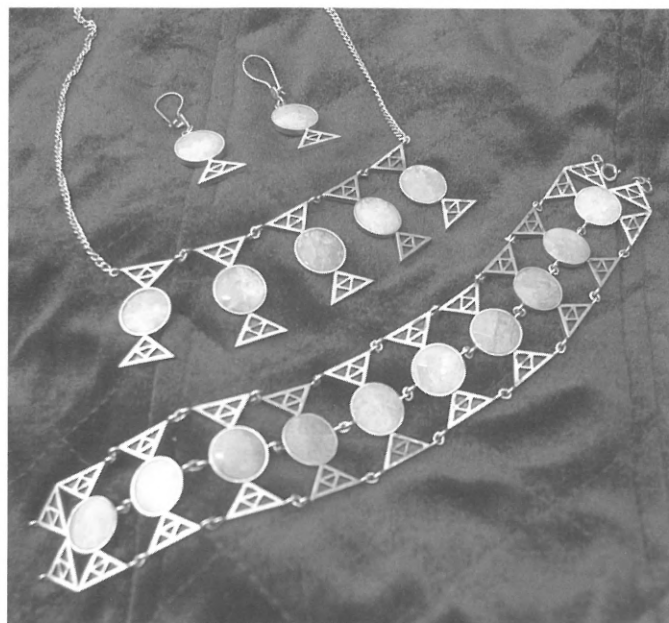
Kirjat ja taulut ennen kaikkea

Impin koti on täynnä kirjoja, uusia ja vanhoja. Hän kertoo, että hyllyjen pölyt on aina käynyt pyyhkimässä joku toinen.

- Kirjat on yksi mun lempiaiheistani. Niitä taitaa olla useampi tuhat kappaletta. Mutta jos minä ryhdyn kirjahyllyjä itse siivoamaan, niin siitä ei tule yhtään mitään. Kerrankin kun yritin itse siivota, löysin mielenkiintoisen kirjan ja rupesin sitä lukemaan. Siinä meni viikko.

- Kuulun erilaisiin kerhoihin ja yhdistyksiin, että oppisin enemmän. Olen Helsingin Filatelistiyhdistyksen jäsen, Suomen Jalokiviharrastajien yhdistyksen ja Apollo-yhdistyksen jäsen. Se on sama kuin Suomen postikorttiyhdistys. Sitten olen ollut mukana perustamassa Pohjanmaan Postikorttikeräilijät -yhdistystä.

- Mutta ennen kaikkea olen yrittänyt maalata ja opettaa toisiakin maalaamaan.

Impi Pentti on suunnitellut upean korusarjan parkanolaisesta keltakvartsista. Kuva Maarit Lehto.

Marita Peltoniemi

Miten tehtäisiin hyvä joulujuhla?

Loppusyksyn pimeässä opettajan ulsterin olkapäälle lentää takintyhjentäjäharakka; se nokkii ja muistuttaa... pitäisi se joulujuhla. Pimeä aika on useimmille vuoden raskainta, mistä eväitä?

Tyhjän takin tunnelmissaan opettaja löytää vanhat palaverin muistiinpanot.

Neuvoja tarhapalaverilta

Juhlalla ei ole yhtä mallia; erilaiset juhlat - ja toisaalta aivan perinteiset - ovat sallittuja. Joskus auttaa myös juhla-sanana hylkääminen; tarkoitus on kertoa lasten kotiväelle syksyn koulutyöstä. Lukukauden päättö on yhteinen tilaisuus, ja se koostaan useimmiten yhdessä. Tilaisuus ei saisi kaatua yhden järjestäjän kontolle. Omana kouluaikanani syyskauden juhlan nimi oli kuusijuhla, ja tuon puun ympärille voi aina kehkeytyä keskeisin juhlaidea.

Juhlan miettiminen alkaa useimmiten kutsusta. Keitä, paljonko tilaa, isovanhemmat, muistammeko heitä? Jos juhlaan kuuluu jokin lahjayllätys, asiasta on syytä mainita kutsussa. Lahjalla on syytä muistaa kaikkia lapsia, jos niitä päätetään jakaa.

Katsauksen kuluneeseen syksyyn ei tarvitse syntyä lyhyen joulukuun aikana täydessä joulutunnelmassa. Ryhmän suosikikileikki, laulu, runo, loru, arvoitus, vitsi, sattumus, soitto, laulu, näytelmä (pelkkä kohtauskin riittää), kirjoitelma (muuan ope löysi aineita otsikolla *“No onkos mennyt kesä”*), vieraan kielen lukukappale, kuvaelma lasten tuottaman kuvan tai jutun pohjalta? Opettaja listaa hyvin opitut laulut: vain osa sattui olemaan talvi- tai joululauluja. Hän voi turvautua pieniin muunnelmiin kääntääkseen kanavan joululle: *Joulupukin autosta on kumi puhjennut*. Miten paikkaamme?

Valo pimeyteen

Juhla voi olla lyhyen hetken hiljaisuuselämys, pysähtyminen tähän - valoon pimeydessä. Viime vuosina suosiota ovat saaneet varhaisen aamun tai myöhäisen illan juhlat; niissä on aivan oma tunnelmansa.

Ohjelma, vaatimatonkin, tarjottakoon kuin nälkäiselle ruoka; sekä tarjoilijalla että vieraalla on vesi kielellä. Hyvällä aterialla ei ole “syökää nopeasti pois” -tunnelmaa, ruokailu on kiireetön nauttimisen hetki, jossa kattauksellakin on merkityksensä. Juhlassa ei saa olla pikaruokalan läpivientitunnelmaa.

Hovitarjoilijana toimii juhlan juontaja. Juontoa on syytä miettiä siinä kuin muitakin juhlan paloja. Kuka? Ainoa mahdollisuus ei ole opettaja itse, vaikka hänellä onkin etuoikeutettu juontoroolinsa. Joku vanhemmista, mummoista, vaareista, lapsista, ryhmä tai pari, juontokuoro?

Esityksiä, tuotoksia

Tarhapalaverin kultainen ohje kehottaa ottamaan huomioon ryhmän jokaikisen lapsen; lavalle ei etsitä vain valmiita tähtiä. Liekö sosiaalidemokratia tai omat koulumuistoni vaikuttaneet, mutta emme halunneet juhlia, joissa “yksi ja sama sibelius soittaa joka jumalanvuosi”. Suin surminkaan kaikki eivät halua/osaa laulaa, soittaa, pyöriä piirissä. Esiintymiskammiot voivat kuitenkin mainiosti esiintyvää lavasteissa tai tarjoilun toteuttajina. Tekeleisiin voi kirjoittaa näkyvästi nimen, sillä juontaja tuskin ehtii kaikkea kertomaan: *taivaalla olevan tähden on virkannut Liinu, liput on viivoitellut Janne, joulu-kuusen koristellut...*

Niin tarha kuin oikea koulukin on opettelun paikka. Lasta neuvottiin ja hän sai jotakin itse aikaan; hän saa olla ylpeä aikaansaannoksestaan. Oikeastaan juhla voisi rakentua kokonaan pikkutekeleiden ympärille; opettajakaan ei ole aina laulumiehiä. Kukin lapsi kertoo yhden tuotoksen kautta, mitä on tehnyt/oppinut ja miten asian tekeminen sujui.

Moni tietokin opitaan tekemällä, vaikkapa puiden nimien opiskelu. Syyskuussa kerättiin kauniita puun lehtiä, saatiin niistä kokoelma “Suomen lehtipuut”. *Mää en kyllä keränny kun yksiä, näitä koivun lehtiä, kun mää ajattelin tehdä niistä tän keltasen vihdan. Se piti litistää tällai seinälle, kun ne lehdet olis muuten lentäny ja lahonnu ja kuivunu sellasiks ruskeiks. Ope sitten kerto, että koivujakin on erilaisia: tässä on hies...*

Jos joku osaa kertoa tekeleestään vieraalla kielellä, sekin käy.

Yleisö ja yhteisyys mukaan

Hyvässä juhlassa yleisö on mukana, jopa osallistuu johonkin juhlan osaan. Edellä kuvattuun “tekelejuhlaan” tulee varmasti uusia ideoita ja kokemuksia yleisöltä aivan luonnostaan. Yhteislaulu ja laulaminen esilaulajan avulla, yhteiset suosion osoitukset, on keksitty jo ennen Jeesus-lapsen syntymää. *Muutammat varastomme soittimet jäivät tyhjänpanteiksi, joten arvomme nämä kolme kastanjettia yleisölle lähinnä taputtamista varten.*

Joku keksi kerätä valokuvanäyttelyn menneistä juhlista. Vanhat valokuvat kiinnostavat ja yhdistävät. Juhla kokonaisuudekseen voisi olla valokuvanäyttely.

Joulupukki, kutsutaanko vai säästetäänkö oikeaan? - *Pukkeja vilisee tavarataloissa, kyllästyttää... Mutta entäpä jos meidän talomme pukki olisi semmoinen viisas vanha, joka vähän vain ojentaisi. Puhuisi tuota antamisen, arvostamisen ja jaetun ilon filosofiaa. - Tosiaan, entäpä jos pukki toisi koko ryhmälle jotakin yhteistä, joka pitäisi jakaa; toisille antamista ja itsekkyiden kitkemistä nämä nykyihmiset tarvitsevat.*

Entä se perinteinen lahjapussi, jossa löytyy omena, pipari ja karamelli? Liian vaatimatonkako? - *Kyllä pieni kivikin tuntuu ihanalta lahjalta, kun annetaan jännittävänä yllätyksenä.*

Lauluista. Monesti juhlaan otetaan liian vaikeita uusia lauluja ja unohdetaan vanhat hyvät perinteiset. Vanhaa ja uutta olisi hyvä viljellä sopivassa suhteessa.

Yksi palaverin jäsen muistuttaa, että hyvässä juhlassa jokaiselle vanhemmalle pitäisi löytyä sellainen paikka, että omakin kullunmuru varmasti näkyy. Juontaja kirjoittakoon tämän muistilistaansa. Katsekontakti läheiseen ihmiseen on lapselle hyvin tärkeä. Ja pitää olla aina rentoa huumorin pilkettä kaiken juhlallisuuden mausteena. Yllätys on tärkeä; aivan kaiken ei pidä mennä käsikirjoituksen mukaan. *Liveä!*

Toinen palaverin jäsen heittää ideoita ilmaan: joulukertomuksesta voisi tehdä kuvasarjan keppinukeille, kullekin sanojalle oma pieni palansa. Koko juhlassa olisi juoni, jos ei kristillinen, niin vaikka tonttusatu. Entäs tonttujen voimisteluskuesitys? Opettajien kuoro?

Miksi juhla ylipäättään järjestetään? Motivaatioksi ei saisi riittää pelkästään se, että se on puolipakollinen työtehtävä? Juhla on yksi tärkeä kasvattajien kohtaamistilanne, jakamisen paikka. Yhteisen kokemusmaailman jakaminen lähestyy mitä parhaimmin koko joulujuhlamme ideaa, joka korostaa hyvän-
tahtoista antamista ja yhteisyyttä.

Tunnelma ei tule suoraan taivaasta, vaikka enkeli taivaan lausui näin. Kaikki mukanaolijat (vaatimattomin ja kriittisin takapenkkiäinenkin) yhdessä luovat juhlan tunnelman. Hyväntahtoinen juhلاميeli on siis taitettava mukaan kuin valkea nenäliina, vaikka ärtymyksen aiheita satelee kiireiden keskelä kuin tiskiriepuja, mutta itse kukin viskatkoon ne roskakoriin.

Juhlan tarkoitus on katkaista hetkeksi riepuinen arki, virkistää, ylentää, hiljentää mieltä.

Kuva Maarit Lehto

Taiteilija Salme Törmän esipuhe kirjaan

Auringon muisto

Salme Törmä, Auringon muisto, guassimaalaus.

Kirjan nimi 'Auringon muisto' viittaa muistamiseen. Samannimisessä maalauksessani kuu valaisee maisemaa. Auringon valoa heijastaessaan kuu on muisto päivänvalosta eilisen ja huomisen välissä.

Muistot luovan elämän läpikuultavan kerroksellisuuden. Maisema, esine, ihmiset – monta samanaikaista muistikuvaa. Tuttuun maisemaan palaaminen muistuttaa lapsuuden peilileikkiä, jossa kahden peilin avulla luotu käytävä näytti jatkuvan äärettömiin. Samanlaisen muistin käytävän näen seistessäni sorakuopan reunalla lapsuuteni maisemassa. Muistoissani näen mäenharjanteelle nousevan oikopolun ja linnunpesän kuusitiheikössä, sadat juoksut polulla. Muisti tekee kohtaamisesta simultaanin kokemuksen, joka on ainutlaatuinen ja henkilökohtainen.

Aika luo suuren tilan, jossa kaikella on oman aikansa – iäisyys. Suuressa ajassa olen vaeltaja ja etsijä, matkalla yksilönä ja ihmiskuntana kollektiivisesti menneiden ja tulevien sukupolvien kanssa. Luonnon aika on samanaikaisesti läsnä- ja poissaolevaa. Metsäluonto asettaa muistonsa ihmisen nähtäväksi, syntymä ja kuolema ovat näkyvästi läsnä.

Arkisesti oma aikani rytmittyy kalenterin ja kellon mukaan. Toisaalta koen eläväni ajassa muistoksi muuttuvan ja tulevan hetken kohtauspisteessä. Omassa ajassani merkittäviä löytöjä ovat pienet valot suurten valomerien keskeltä.

Kirjan tekstit ovat syntyneet muistiinpanoiksi maalauksiani varten. Minulle luonnollinen työskentelytapa on piirtää ja kirjoittaa luonnoksia, molemmat kuljettavat ajatusta kohti maalauksen toteutumista. Kirja julkistettiin huhtikuussa 2002. Aikaisemmin ilmestyneet kirjat: Hiljainen huuto. Sanoja ja kuvia v. 2000, Niuhu menee metsään. Tuletkos? v. 2001.

HIEKANSIRU

*Hiekansiru kämmenelläni
istun pihakeinussa
monta hetkeä yhdestä
kesäpäivästä.*

*Miljoonien vuosien
keveä paino kädelläni
hämmennyn sanattomaksi.*

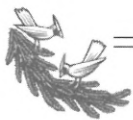
*Hiljaa olemme
molemmat.*

*Kuuntelen
yhteensattunutta elämäämme.*

*Olemassaolon kertomuksessa olemme
toistemme sylissä
jokaisen päivän
jokaisen hetken.*

*Varovasti lasken
hiekansirun
päivänliljojen valoon.
Vaellan rikkaampana
huomisia kohti.*

Teoksesta: Salme Törmä: Auringon muisto

Tätä matkaa muisteli yhdeksänkymmenvuotias Joonas Karijoki ja hänen muistelujensa mukaan kirjoitti Juho Jaskari

Greettan ja Joonaksen Tampereen matka

Oli tammi-helmikuun taite, talvi kovimmillaan, kun kaksitoistavuotias Joonas pääsi hevosmieheksi paroonin Greetta-tyttären Tampereen matkalle. Hän lähti sinne ostoksille, koska hänestä nuori ajuri oli turvallisempi, kuin vanhempi hevosmies.

Matkaan lähdettiin aamulla viiden aikaan, kun pakkasmittarit näyttivät yli kolmeakymmentä astetta. Kuitenkaan pakkanen ei pahemmin Joonasta päässyt kiusaamaan, kun hänellä oli paroonin susiturkki ja loimi jalkojen päällä. Sai vielä istua kirkkoreen perällä, Greettan vieressä, eikä tarvinnut kuskipukilla palella. Reen etuosaan sijoitettiin kori, kaupunkiostoksia varten. Evääksi oli laitettu keitettyä sianlihaa, joka jo ensimmäisen nälän tullen oli jäätynyt niin kovaksi, ettei siitä hiukapalaa irronnut.

Matkareitti kulki Tevaniemeen, sieltä jatkettiin jätää pitkin Viljakkalaan ja Ylöjärvelle. Tämän järvimatkan aikana nousi aurinko – vieläkin Joonas muistelee sitä elämänsä kauneimpana auringonnousuna.

Ylöjärveltä matka jatkui kohti Tamperetta, ja pian alkoi nuoren kuskin silmissä välkkyä "suuren maailman valot". Sellaisena nuori poika sen koki. Taisi siinä pieni jännityskin hiipiä vatsaa nipistelemään, se oikein tuntui, kun lähestyttiin haulitornia. Ensimmäinen autokin, koko matkan aikana, tuli vastaan. Siihen aikaan autot olivat harvinaisia kaupungeissakin, ja maalla suoranaisia ihmeitä, hevosille vallan kauhistuksia.

Eikä paroonin hevonen poikkeusta tehnyt, vaikka sen isäntä aatelinen olikin. Yritti vain suinpäin Pispalan rinnettä alas, ei sille nuori suitsimies mitään voinut. Loikka jäi lyhyeksi, kun hevonen painui paksuun hankeen ja vain luokki jäi näkyviin. Pian kuitenkin tuli sellainen joukko auttajia, että he suoras-taan nostivat hevosensa rekineen Pispalan valtavyhlälle.

Näin päästiin onnellisesti Kuninkaankadulle, taloon jossa pikku-Alina palveli. Hän otti matkalaiset hoiviinsa, syötti ja juotti, vaikka ilta oli ehtinyt jo kymmeneen. Joonaksella riitti touhua hevosensa ruokkimisessa, että taas seuraavan päivän ilta-puolella "moottori" olisi vedossa, kun lähdettäisiin kotimat-kalle.

Seuraava päivä Greetalta kului ostoksilla, aina iltapäivään asti. Kori oli täynnä kaupungin tultaisia, joista Joonas ei paljon tiennyt, mutta painavalta kori tuntui, kun hän sitä reen no-kalle nosti.

Hämärissä lähdettiin kotimat-kalle, eikä ajettu kuin Ylöjär-velle. Siellä yövyttiin kievarissa, josta hyvin nukutun yön jäl-keen oli hyvä ajella kohti Parkanoa. Parkanossa oltiin illalla. Näin oli reissu tehty ja kaupunki nähty: nuoren miehen mie-lessä paljon uutta ja ihmeellistä. Hevosmiehen palkka reissus-ta oli täys yöspito, joka korvasi kovasti kaiken, koska matka antoi niin paljon sellaista, mitä monikaan samanikäinen ei ol-lut kokenut.

Raija Heikkilä

Elämää metsäkämpillä 1955-59 emännän näkökulmasta

Muistellessani näitä aikoja ja vuosia, palaa monet, monet muistot mieleen. Olihan siinä aina kommelluksia välillä, mutta oli yllätyksiäkin.

Siihen aikaan kämppäemännän työ oli raskasta puuhaa. Emännän työnä oli vesien ja puiden kanto sisään, lämmittää ja siivota kämpät, juuriharjapesu, kun lattiaa ei oltu maalattu. Pitkäjärvelle oli maito kannettava vanhanajan kapulasillan takaa, Kivijärveltä. Kauppaostoksilla kävin noin kymmen kilometrin päässä, kesällä polkupyörällä ja talvella potkukelkalla tai suksilla. Ei ollut aina aurattuna tiet, elettiin paljolti kelien armoilla.

Lähtiessäni kämppäelämään, oli pieni neljän ja puolen kuukauden ikäinen Markku-poika mukana kämpillä. Siihen aikaan pieni lapsilisä maksettiin neljä kertaa vuodessa, äitiyslomista eikä hoitovapaista ei osattu unelmoidakaan. Pakko oli nuorien jotain keksiä elääkseen. Niin kuluivat kesä -55 ja talvi -56 Pitkäjärven kämpän maisemissa.

Olin juuri aloittanut pojalle ruokinnan – siihen aikaan lapsi ruokittiin tissistä, nyt annetaan rintaa, jos aina sitäkään – kun ovi aukeni, sisään astui metsänhoitaja Riutta ja hänen amerikkalaisia vieraitaan. Yllätys, komento tuli ulos, kämpän pihaan kannolle istumaan pojan kanssa. Siinä alettiin uudelleen ruokailu, ja meitä valokuvattiin. Hävettikin siinä olla kuvattavana tissit paljaana.

Nämä kuvat kulkivat Amerikkaan asti. Minulle kuvat ei ole koskaan kulkeutuneet, en tiedä kuinka onnistuivat.

Samana kesänä sattui toinenkin yllätys. Kämpälle tuli puhelinoito, jossa kysyttiin onko kämpällä miehiä paikalla. Hälytys, Seitsemäinen palaa! Säikähdin, koska kämpän katto kasvoi sammalta. Otin siitä pojan vaunuihin ja vietin päivän ulkosalla, kunnes metsureita alkoi tulla töistä. Sitten uskalsin aloittaa ruuan valmistelut.

Kesällä 1956 muutimme Kollaen parakille (Koveron kämpä, jo hajoitettu). Silloin aloitettiin metsäautoteiden töitä näissä maisemissa, Jouli-Ylinenlampi ja Kalliolampi välillä. Sydänmaassa oli vilkasta aikaa. Oli autoilijoita, lapiomiehiä, latureita, pillareita, traktoreita, kaikkea mahdollista. Ruokaa ku-

Koveron kämpä, kesä 1955.

lui paljon päivittäin, toimittiin miehistöruokalana.

Täältä siirryimme Ylisenlammin kämpälle. Se oli jo ajanmukaisempi, oli keskuslämpö, hella, lämpimät vedet. Vesi nostettiin käsipumpulla, työstä kävi sekin. Työt tehtiin suurimmaksi osaksi työttömyystöinä. Miehiä oli noin 40 henkeä Viitasaarelta ja Saarijärveltä saakka.

Sain silloisen Satapohjan auton kyytimään ruokakuormat, suurimmaksi osaksi. Vapaapäivistä ei ollut tietoa. Piti olla sunnuntaisinkin töissä, jos tarve näin vaati.

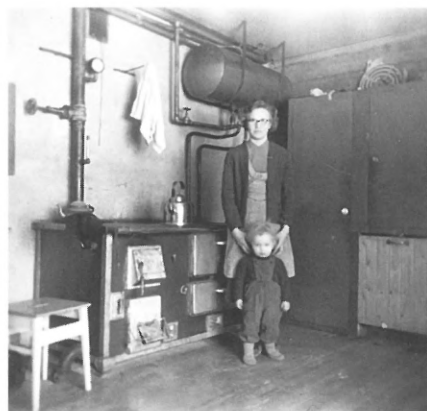
Oli yllättävä kokemus mennä Ylisellelammille, luteita ja torakoita vilisi, ja paljon. DDT:tä ruiskutin kahdeksan litraa hirsiseinän rakoihin. Kyllä kato kävi. Siitä vaan patjat, tyynyt, peitot lammen rantaan pesuun. Uuden oljet laitettiin patjoihin ja tyynyihin Haapaniemen riihimarkilla. Aune Jyrinki oli kansani niitä täyttämässä parina päivänä.

Varmasti lukijani ihmettelevät, missä edellä mainitsemani poika oli töiden aikana. Hän kulki mukana polkupyörän telineessä kesäisin ja pienessä reessä talvisin, joka sekin varustettiin. Lopuksi kuljettiin Jaavasetetin kyydissä, poika pensatankin päällä. Myös yksi joului vietettiin Ylisellälammilla, mutta osasi joulupukki sinnekin. Keskuslämmitys kun oli, ei voinut jättää paikkoja jäätymään.

Palkoissa ei liiemmin ollut hurraamista. Muistissani on vielä säilynyt hyvin viimeinen tilipussini sisältö: 156 markkaa. Kerta kuukaudessa sain tilin.

Olen vielä verestellyt kämppäemännän hommia muutamina vuosina ollessani hirtvimiesten ruuanlaittajana Jaulin kämpällä. Vuonna 1959 jouduin jättämään työt anoppini kuoleman vuoksi, kun lehmät odottelivat lypsäjä.

Hyvät muistot ovat jääneet mieleen vuosilta 1955-59 emännän työstä metsäkämpillä.

Ylisenlammin kämpän keittiö 12.3.1957.

Teksti Aino Rimpä

Rapakon Joonas ja Tiina

Parkanon Linnankylässä oli 1800–1900 -lukujen vaihteessa mökki, joka kuului Rapakon Joonakselle ja Tiinalle. Parkanon Parooni oli heille ”öököttänyt” siihen valtion omistamalle töppärälle mökin paikan. Ja taisi siinä olla pieni navetan näköinenkin rakennelma, koska Tiinalla oli kaksi lehmää. Mökki sijaitsi liki pikkaraista lampea, Nälkähisen ja Pakkosaunan välillä. Myöhemmin lampi kasvoi umpeen.

Samaisilla valtion mailla, Pakosaunan alapuolella, asuttiin jopa jo ennen nälkävuosia. Iisakki Laurinaho oli rakentanut etelärinteeseen, solisevan luoman varteen perheelleen mökin. Iisakin vaimo oli syntyisin Alaskylästä, mäkitupalaisen tytär. Iisakin lapset tulivat päivänä muuana reilun kilometrin päässä asustavan Revon Taavetin tykö ja kertoivat, että isä ja äiti eivät hengitä.

Nälkävuosista aika oli jo vähän parantunut 1800-luvun lopulle tultaessa noilla takamailla, koska valtio oli kiinnostunut pitämään järjestystä metsissään ja nimennyt Parkanoonkin metsähoitajia. Metsähoitaja tarvitse tuolloin avukseen myös metsänvartioita, ja niinpä Iisakin entisen mökin yläpuolella

asusti jo Haukan vanha Jussi perheineen. Jussi oli nimetty metsänvartijaksi. Mutta tarvitsipa hänkin puolestaan joskus apulaisen. Sellaisena toimi Rapakon Joonas.

Sisarukset asuivat yhdessä

Tiina ja Joonas olivat sisaruksia, syntyneet jossain 1800-luvun puolivälissä. Rapakon Joonaksella oli aina naurussa suu ja hän pureskeli kessua, kertoi 94-vuotias Veino Kulju Kihniöstä. Joonaksella oli myös erittäin hyvä kädentaito ja hän on tehnyt mm. vesikelkan, joka vielä 1940-luvullakin palveli lasten vilkkelikkana jäällä. Vesikelkassa oli oikein kaustot, toiset jalakset alimpien päällä. Tuohon aikaan parkanolaiset miehet tapasivat heittää, että kaustottomalla reellä, korvattomalla kopalla ja karvattomalla vitulla ei tee mitään.

Veino Kulju tunsikin henkilökohtaisesti Rapakon Joonan ja Tiinan. Kun Veino oli pikkupoika, hänen veljensä omisti oman tuohikontin. Veinolla ei konttia ollut, mutta sellaisen hän halusi saada. Niinpä hän kerran uskaltautui henkilökohtaisesti Rapakon Joonan juttusille pyytämään, että tämä tekisi myös hänelle kontin. Siihen Joonas kuitenkin tokaisi, että heiniäika oli paraimmillaan. Ei sanonut muuta Joonas, hymyili vain, eikä ruvennut Veinolle konttia punomaan.

Tiinalla oli kaksi lehmää. Hän teki voita, jota myi kylällä. Tiina teki myös hyvää piimää, vakuutti Veino Kulju:

- Sellanen se oli Tiina, lihava lellukka. Ja vähän ne oli taikauskoisia, kumpikin.

Joonas kävi keräämässä luonnonheinää lehmille, mistä vain taisi. Rapakosta polkuja pitkin, ohi Pakosaunan ja Hakokankaan hän taivalsi yläpuolella sijaitsevalle Hakojärvelle. Reilu neljä kilometriä sinne on jalan kuljettava metsiä ja soita suoraan. Järven pikkuruiselle saarelle kyhättyyn latoon Joonas heiniä keräsi. Talvella sitä sitten haettiin hevospelillä. Hakojärvellä Joonas myös kalasti. Hänellä oli järvellä oma vene ja pyydyskäsi.

Reino Haapaniemi naureskelee, että Rapakon Joonaksesta ja Tiinasta oli tuohon aikaan liikkeellä paljon juttuja:

- Kun rautatietä tehtiin 1930-luvulla, Joonas meni kattomaan Hullu-Jussia, jonka kanssa kantoja raivattiin. Siinä Joonas sitten kerto, että Hullu-Jussissa jyllää sisällä sen keksijä-Jussin henki. Niin on kuullut muualta.

*Rapakon Tiina Metsämuseolla opastamassa ja haikailemassa Paroonin perään. Roolioppaana Aino Rimpä.
(Kuva Ylä-Satakunnan arkisto)*

- Joonas sano myös, että pyssy menee pilalle, jos sillä ampuu haaskalintua. Eikä ampunu Joonas variksia eikä korppeja.

Tiinakin osasi metsästä

Veino Kulju muisteli Tiinan olleen hyvin aktiivinen - kaikella tapaa.

- Tiina aina asetteli metsässä pauloja linnuille. Parooni joskus kiusasi Tiinaa linnunpauloista, jolloin tämä tiuskahti, että yksi paula on metässä ollu ja kolme saalista siihen meni. Ellet usko niin näytän... Tiinalla oli ollut kolme aviotonta lasta, jotka olivat kuolleet pieninä. Naapurissa, Haukan Karoliinalla oli erinomainen kirnu, jonka vanha Jussi oli tehnyt. Kirnussa oli kaksi pohjaa. Kun tavallinen kirnu ei toiminut, niin tässä kaksipohjaisessa aina tuli voille, vakuutti Veino Kulju.

- Mäntäkin oli jotenkin taijanomainen ja sanottiin, että mäntä piti tehdä nauramatta ja pihalle kattomatta, että taika toimisi. Männän varren tuli olla suora. Männyn juurella piti olla muurahaispesä ja männän varsi kaivaa muurahaispesän alta.

- Kun Haukan Karoliina kuoli, kirnu piti vietämän Hakokankaalle ja polttaa. Mutta ei Rapakon sisarukset moiseen suostuneet, hyvää kirjua polttamaan. Niin kirnu sitten päättyi Rapakon tupaan.

Kuran tippoja ostamassa

Joonas meni kerran apteekkiin Parkanoon ja osti Kuran tippoja. Vähän ajan päästä hän meni apteekkiin uudelleen ja halusi

Kuran tippoja lisää. Apteekkari siihen kysymään, että eikö autanut, johon Joonas: Enhän minä, mutta Tiinalle.

Tiina kuoli kapinan aikaan vuonna 1917. Joonas jäi yksin. Hän teki töitä Haukan Jussille ja sai sieltä ruoankin. Niinpä Joonas lupasi myös Rapakon tuparakennuksen Jussille ja sai näin talosta yösijan. Tupa siirrettiin vuonna 1920 luomalle vietävään rinteeseen ja liitettiin metsänvartijan tupaan.

Joonas vei mukanaan myös kaksipohjaisen voikirnun, mutta ei ne sitä siellä ymmärtäneet. Kölvit, nuorempi Jussi ja Väinö sitten kerran aukaisivat kirkun ja katsoivat, mitä niiden kahden pohjan välissä on, joka taijan tavoin vaikuttaa. Ei sieltä mitään löytynyt. Veino Kulju mainitsi kuitenkin, että olisiko kuitenkin käärmeen päitä kirkun välipohjaan pistetty. Pojat veivät kirkun myöhemmin Kihniölle museoon, mutta Kuljun Veino sanoi, ettei ole sitä siellä koskaan nähnyt.

Metsänvartijan tykönä asuessaan Joonas piti köökissä kirkkonmenoja. Hän tapasi myös ennustaa. Kun Pertun päivänä tuuli käy etelästä, niin lappalainen vie metsälinnut. Tämä pitää paikkansa tänä päivänäkin.

Kun Haukan vanha Karoliina kuoli, Jussi käski Joonaksen lähteä tuvasta. Hän oli jo aikaisemmin luvannut, että kun äiti kuolee, niin lähdet. Joonas ei kuitenkaan lähtöä tehnyt, niin Jussi oikein kivahti, että eks sää meinaakaan lähteä? Niin Joonas sitten suostui pikkutupaan asumaan.

Ei ehtinyt ihan Pori-Haapamäki -rautatie valmistua, kun Joonas kuoli vuonna 1937. Rata valmistui 1938. Ja yhä rata palvelee puunkuljetuksessa valtion metsistä.

Tiinan ja Joonaksen saattaa yhä nähdä käyskentelevän Luoteis-Pirkanmaan maisemissa – kuva Koveron saunalta kuppauksen jälkeen. Kuva kirjoittajan perhealbumista.

Eila Niemennmaa

Pikku-Ainon jouluaatto

Oli jouluaatto, kauan, kauan sitten. Pikkuinen Aino-tyttö istui kotinsa pirtissä ja katseli ulos ikkunasta hämartyvään iltapäivään. Ainon isä, uusi äiti ja sisarukset olivat lähteneet viemään joulutervehdyksiä tutuille ja naapureille. Vain Aino oli yksin kotona. Aamulla hänen vatsaansa oli sattunut ja päätä oli särkenyt ja hän oli muutenkin ollut sairaan tuntuinen. Isä oli silloin päättänyt jättää Ainon kotiin lepäämään.

Ei Aino kipeä ollut, vaan hänellä oli ikävä omaa äitiään. Äiti oli kuollut, ja isä oli ottanut uuden vaimon. Uusi äiti oli kyllä ihan mukava, mutta ei hän ollut Ainon oikea, oma äiti. Ainolla oli ikävä. Suuret kyynelleet tipahtelivat poskille ja hiljaiset nyhykäisyt vavahduttivat hentoa tyttöä. Aino katseli tuvan nurkassa seisovaa joulukuusta ja muisteli, miten hän oli istunut äidin sylissä katsellen kynttilöiden loistoa ja laulaen joululauluja. Äidin ääni oli ollut lempeä ja kaunis, ja hänen sylinsä pehmeä ja lämmin. Siinä oli ollut ihana istua, turvassa kuin linnunpoika emonsa siiven alla. Mutta äitiä ei ollut enää, ja kukaan ei laulanut Ainolle ihania lauluja. Kerran Aino oli kysynyt uudelta äidiltä, milloin he laulaisivat joululauluja. Hän oli saanut vastaukseksi hymähdyksen ja päänpudistuksen. Ainon kotona ei enää laulettu.

Yhtäkkiä Aino keksi sen. Hän hypähti penkiltä ja otti kuusesta yhden kynttilän ja sen pidikkeen. Sitten hän otti keittiöstä tulitikut ja pisti ne esiliinansa taskuun. Tulitikkuja ei kyllä olisi saanut ottaa, mutta sitä Aino ei ajatellut. Sitten kiireesti takki päälle, pipo päähän ja lapaset käteen. Aino juoksi pihalle ja laittoi sukset jalakaansa. Kovaa kyytiä ladulle ja kohti läheistä mäkeä. Siellä oli Ainon oma lempipaikka. Sinne hän meni suruineen ja iloineen, suojaan kaikelta pahalta.

Pian hän jo saapuikin perille, suurien kuusien ympäröimälle pikku aukiolle. Aino otti sukset jalastaan ja laittoi kynttilän erään kuusen oksalle. Tulitikut esiin, ja pian lepatti pieni liekki luoden hohdettaan hämää, lumiseen metsään. Aino seisoi polviaan myöten lumihangessa. Hän puristi käsiään rintaansa vasten ja silmät loistaen alkoi laulaa. Ensin hänen äänensä oli heikko ja vapiseva, mutta pian se helisi ja kaikui kiirien ylös kohti taivasta. Aino lauloi äidilleen. Aino lauloi kaikki vanhat, kauniit, ihanat joululaulut, mitkä äiti oli hänelle opettanut. Suuret kuuset soivat kuin urut ja säestivät tytön kirkasta lapsenääntä. Viimeiseksi Aino lauloi jouluvirren – Enkeli taivaan lausui näin. Silloin hän kuuli kuinka enkelikuoro taivaassa yhtyi hänen lauluunsa, ja äidin kaunis, lempeä ääni kuului kaikkein ylimpänä.

Kun laulu loppui, Aino havahtui todellisuuteen. Kynttilä oli palanut loppuun ja metsä alkoi pimetä. Oli jo ilta. Aino muisti kodin ja isän ja sisarukset. Isä oli jo varmaan huolissaan ja etsi häntä. Aino laittoi sukset jalakaansa ja laski vauhdilla alamäkeen. Tuuli suhisi korvissa ja nosti punan tytön poskille. Pian hän olikin jo kodin pihassa ja näki ikkunasta sytytetyt kynttilät. Aino laittoi suksensa tuvan seinustalle ja katsoi taivaalle. Iltataivas oli kuin ihanaa, sinistä samettia. Tuhannet tähdet syttyivät ja vilkuttelivat silmää pienelle tytölle. Aino seisoi keskellä pihaa ja ihaili suurenmoista tähtitaivasta. Hänellä oli niin hyvä olla. Kipu rinnassa oli hellittänyt ja jouluinen rauha tullut sydämeen. Aino vilkutti ylös taivaalle ja kuiskasi: Hyvää joulua, äiti.

Teksti Minna Lautamäki, kuva Laina Viitamäki

Euroopan ensimmäinen teräsrakenteinen vesitorni

Neljänkymmenen metrin korkeuteen kurottavasta vesitornista on kahden vuosikymmenen aikana tullut Parkanon keskustajaman näkyvin maamerkki.

Ulkonäöltään vesitorni muistuttaa metsäsientä. Erikoinen ulkomuoto jää varmasti mieleen kolmostietä matkustaville ohikulkijoille. Esteettisyys ei ollut kuitenkaan pääasia vesitornia suunniteltaessa. Paikkakunnalla haluttiin hyödyntää oman terästeollisuuden osaamista ja asiantuntijoiden mukaan ajatus teräsmateriaalin käytöstä todettiin käyttökelpoiseksi ratkaisuksi.

Terästornin idea on teräksisessä jalassa ja ja suurimittaisesta teräsputkesta leikkaamalla tehdyssä yläsäiliössä. Kaikki

osat anturaa lukuunottamatta on tehty Parkano Oy:n tehtaalla, josta ne kuljetettiin rakennuspaikalle.

Parkano Oy:n kehittämän terästornin etuina pidettiin edullisuutta, nopeaa pystytystä ja melko kevyttä rakennetta. Merkittävinpänä erona teräsbetonitorneihin verrattuna katsottiin olevan mahdollisuus vaihtaa tornin säiliöosa tarvittaessa suurempaan. Suunnitteluvaiheessa esiteltiin myös mahdollisuus näköalaterassin tai kahvilan rakentamisesta säiliöosan yhteyteen.

Parkanoon rakennettiin koekappale, ja tehdas tarjosi tornia muillekin paikkakunnille, mutta Parkano jäi ainoaksi, missä se toteutettiin.

- Hyvin se on kuitenkin palvellut kaupunkilaisten vedentarvetta. Korkeus takaa hyvät paineet ja veden laatukin on ollut kelpoista, toteaa vesitornin vaiheita läheltä seurannut Risto Viitamäki. Viitamäen talo sijaitsee aivan vesitornin tuntumassa.

- Pakkalanniemen suulla kohova kallio tiedettiin lujaksi ja ehjäksi. Kaupunki päätti pystyttää tornin siihen, Viitamäki muistelee.

Vesitornin jalustaosa nostettiin pystyyn Pakkalaan helmikuussa 1970. Jalusta tuotiin paikalle kahtena kahdenkymmenen metrin osana, jotka liitettiin yhteen ennen kuin nosturit kävivät kiinni jalustaan. Tornin 600 kuution säiliöosa tuotiin jalustan juureen myös kahtena osana. Maston juurella puoli-renkaat liitettiin yhteen jalustan ympärille ja säiliö nostettiin vinssien avulla ylös paikoilleen saman vuoden aprillipäivänä.

Pienoismalli puusta

Taitavana kirvesmiehenä tunnettu Risto Viitamäki sai tehtäväksi tornin suunnitteluvaiheessa valmistaa pienoismallin uudentyyppisestä vesitornista.

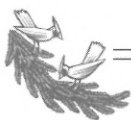
- Sorvasin puisen mallin tehtaalla työskennelleen insinööri Västilän ohjeiden mukaan. Mittasuhteet ovat samat kuin oikeassa tornissa ja sitä esiteltiin mainosmielessä muuallakin, Viitamäki kertoo.

Risto Viitamäki seurasi tarkkaan tornin pystyttämistä.

Täydessä vesilastissa lähes 700 000 kiloa painavan tornin antura tehtiin betonista ja teräspalkeista. Torni kiinnitettiin anturaan saranoiden avulla. Tiedetään, että kovalla tuulella torni huojuu ja taipuu 30-40 senttiä.

Alunperin ruskeankeltainen torni sai uuden väriyksen muutama vuosi sitten vesitornin vieressä kasvava mänty esikuvana. Tornin latvus on nyt vihreä ja runko ruskea.

Teksti Aino Rimppi, valokuvat Harjun suvun albumista ja vuoden 1987 Parkanon Joulusta

Metsänhoitaja Branderin piilopirtti

Branderin suvussa oli useampia miehiä, jotka olivat valinneet ammatikseen metsäalan.

Metsänhoitaja Casimir Evald Wilhelm Brander syntyi Ristiinassa 5. lokakuuta 1835 ja ehti vaikuttaa Parkanossa 19 vuoden ajan. Hän jo oli asettunut nykyisen Rauhalan tontille ja rakennuttanut sen päärakennuksen. Casimir oli huomattava lintujen tutkija ja julkaisi kirjan nimeltä Parkanon pitäjän lintu. Casimir Brander kuoli 1898.

Casimirilla oli serkku Ernst Brander, hankin metsänhoitaja. Ernst eli vuosina 1827-91. Hänellä oli kuuluisa sisar Signe Viola, joka oli ammatiltaan valokuvaaja, syntyisin parkanolainen. Signe saavutti kuuluisuutta kuvaamalla Helsingin puutaloja.

Parkanolaisten oma wossmestari oli kuitenkin Karl Rafael Brander, Casimir Branderin poika. Hän asui, kuten isänsäkin, nykyisen Rauhalan vanhainkodin paikalla ollutta suurta villaa ja hoiti sen erikoista puutarhaa pieteetillä. Karl Rafael syntyi Parkanossa 1873, toimi alueen metsänhoitajana vuosina 1914-1940, eläkeikänsä asti, ja kuoli vuonna 1963.

Piilopirtti Karvian tien varrella

Aluemetsänhoitaja Karl Rafael Brander osti Juho Nivukselta Tuulenkylässä Kangas-nimisen tilan vuonna 1932.

Tila oli Parkano-Karvia -kärrytien varrella. Sen ei kuitenkaan saanut näkylä tielle, joten metsänhoitaja Brander halusi,

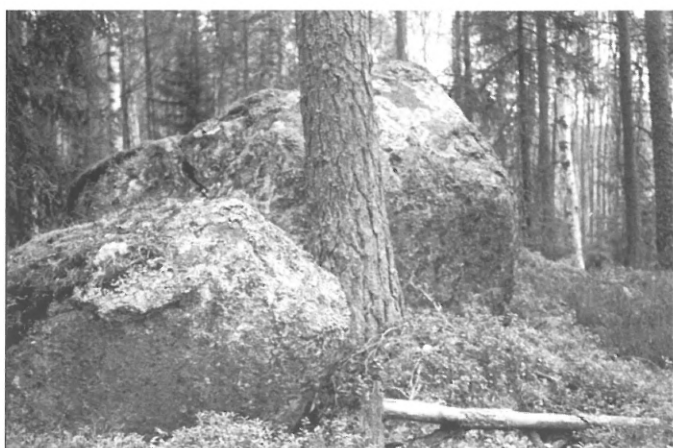
että tie taloon kierrätetään mutkan kautta. Näin Brander sai itselleen ja perheelleen piilopirtin. Piilopirttiin kuului vanha hirsinen asuinrakennus, jossa oli valmiina keittiö ja takkahuone. Pihapiirissä oli ulkorakennus, jossa sijaitivat navetta ja sauna. Silloin sanottiin, että rakennus on kehällä.

Branderin perhe ei suinkaan ehtinyt useasti tähän toiseen piilopirttiinsä. Sinne hankittiin tilanhoitaja huolehtimaan asuinrakennuksesta ja sen ympäristöstä. Näin Vilhelmi ja Lempi Harju tulivat neljän vanhimman lapsensa kanssa Kankaalle tilanhoitajiksi marraskuussa 1932.

Karl Rafael Branderin ja tilanhoitajan perheille rakennus oli aivan liian ahdas, joten Brander rakennutti lisää huoneita, tuvan ja kamarin. Tilan takana on kaunis Nivuslampi ja sen rannalla paikka, johon metsänhoitaja oli erityisesti mieltynyt. Niinpä hän osti sen vuonna 1934 Leppäniemeltä. Paikka sai nimekseen Kultaranta. Nivuslammen rantaan isäntä teetti venevalkaman ja uimakopin. Kahdeksan vuoden ajan tilanhoitaja raivasi peltoja ja keräsi niistä heinää Branderin hevoselle, jonka talli oli Mustajärvellä.

Nivuslammen rannalla on suuri kivi, jonka päälle oli rakennettu terassi. Sinne Branderien perhe sunnuntaisin tapasi kii-vetä nauttimaan aamiaistaan. Neiti Eriksson kuljetti uskollisesti tuvasta kivelle kahvit. Neiti Eriksson oli Branderin rouvan kamaripalvelija, mutta myös Branderille itselleen tärkeä ihminen. Rouvan kuoltua he avioituivat. Oikeastaan neiti Eriksson määräsi asiat Branderin perheessä jo rouvan eläessä. Hän oli erittäin tarkka ihminen.

Piilopirtin kesä ei aina lapsille merkinnyt vapauden riemua, sillä varsinkin sodan jälkeen metsänhoitaja ei sietänyt mitään

Suuri kivi, jonka päällä Branderin perhe mielellään nautti aamukahvit. KuvaTellervo Harju.

Aluemetsänhoitaja Brander rakennutti kesäpaikkansa ulkorakennuksen kasvan kuusen ympärille.

melua. Lasten oli oltava mahdollisimman hiljaa. Muutoin Brander oli tilanhoitajan lapsille aina "oikein kiva setä". Hän saattoi tuoda mukanaan karkkia tai omenan, ja Branderin perhe jopa leikki lasten kanssa. Yhteen leikkiin kuului tehtävä viedä puita Branderien takkahuoneeseen. Joulupaketin Branderin perhe muisti aina lähettää tilanhoitajalle.

Tilanhoitajan ansiosta perhe saattoi jäädä piilopirtille pitempäänkin, vaikka Brander itse olisi paikalta poistunut. Hän liikkui paljon ja hänellä oli oma autonkuljettaja, kun ei itse suostunut häikäpönttoautoa ajamaan.

Pelastus asutustilan kohtalolta

Vilhelmi ja Lempi Harju olivat Kankaan tilanhoitajina, kunnes vähän ennen sotaa tila siirtyi heille velkakirjaa vastaan. Näin Brander ajatteli pelastaa tilansa joutumasta asutustilaksi. Vähän myöhemmin hän kuitenkin tuli katumapäälle ja teki jopa väärennetyn asiakirjan, jonka mukaan Vilhelm ja Lempi

Harju olisivat luopuneet kaupasta. Asiasta tuli oikein oikeusjuttu. Ostajat voittivat sen, ja he saivat ostaa Kankaan tilan omakseen vuonna 1945.

Metsänhoitaja Brander oli vähitellen ostanut myös metsää tilojensa ympäriltä. Ne hän myi parkanolaiselle kanttori-urkuri Matti Roihalle ja hänen vaimolleen Toini Roihalle. Samoin Kultaranta myytiin vuonna 1950 Roihan perheelle. Kaksi vuotta myöhemmin Roiha myi Kultarannan Harjun perheelle kaadettuaan siitä tukkipuut. Aivan ongelmitta ei omistuksen vaihdos kuitenkaan sujunut, sillä lainhuudatuksen kanssa tuli epäselvyyksiä. Kultarannasta oli nimittäin olemassa lahjakirja Branderin perineelle Eric Carpelanille.

Vilhelmi Harjun omistamassa Tuulen kylän Kankaan asuinrakennuksessa toimi vuodesta 1953 Tuulen alakansakoulu, lähes neljän vuoden ajan. Viimeisen vuoden ajan koulussa oli sähkökin. Nykyisin Tuulen kylän piilopirtti toimii Harjun suvun kesäpaikkana.

Tietolähteet:

Parkanon Jouluku 1978, Toivo Kaukasen artikkeli, Säätyläisiä Parkanossa.

Parkanon Jouluku 1991, Elli Heleniuksen muistoja Rauhalasta.

Vanha lehtiartikkeli, mahdollisesti Ylä-Satakunnasta, alakansakoulun erojaisseuroja.

Harjun perheen haastattelu.

Rafael ja Aline Brander olivat Kaarle Rafael Harjun kummeina. Kuva otettu kesäasunnon edustalla.

Heikki Mäkisen valokuva aluemetsänhoitaja Rafael Branderista autoineen 1930-luvulla.

Esa Ojanen

Kaatuiko Linnan isäntä Kymijoella?

Viime vuoden Parkanon Joulussa oli Aino Rimpin ansiokas kirjoitus Pohjois-Parkanon vanhimman talon Linnan historiasta. Talohan tunnetaan jo ensimmäisissä maakirjoissa, joiden pito käynnistettiin Kustaa Vaasan päätöksellä 1540. Suku ei Linnan talossa ole kuitenkaan pysynyt samana aivan noista ajoista. Talo joutui vuonna 1580 veronmaksukyvyttömäksi ja pystyi seuraavan kerran hoitamaan velvoitteensa kruunulle vasta yli 40 vuotta myöhemmin. Tuohon jaksoon ajoittuvat niin Linnankylänkin kautta vyörynyt nuijasota kuin vuosisadan lopun nälkävuodet.

Maakirjan perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että suku Linnan talossa vaihtui pitkän veronmaksukyvyttömyyden aikana. Vasta vuonna 1625 talo sai uudet vakituiset asukkaat ja isännäkseen Juho Antinpoika Huotarinen, jonka sitten karhu repi kuoli-aaksi vuonna 1657. Juho Antinpojan suku näyttää Linnassa säilyneen ja vaikka talossa ei enää pysyvästi asuta, se on Juho Antinpojan jälkipolvien omistuksessa. Linnan suku näyttäisi siis kestäneen katkeamatta isonvihan ajan, jolloin moni talo Pohjois-Satakunnassa autioitui. Isonvihan aikaan sattuu myös mielenkiintoinen tapahtumaketju, joka on varsinaisesti tämän selostukseni aihe.

Juho Antinpoika Linna sai siis surmansa karhun kynsissä vuonna 1657, jonka jälkeen Linnan isännyyden sai Heikki Juhonpoika. Heikki hoiti taloa aina vuoteen 1686 ja hänen poikansa Tuomas Heikinpoika vuoteen 1708, aikaan, jolloin suuri Pohjan sota oli lähellä Kaarle XII:n häviöön päättynyttä loppuaan. Ruotsihan koki murskaavan tappion Pultavassa vuonna 1709.

Ihmetystä herättää, miksi isäntää Linnassa vuosina 1708-1709 vaihdettiin. Vanha isäntä Tuomas oli tuolloin kyllä jo yli 50-vuotias, mutta ei välttämättä mitenkään huonokuntoinen,

koska eli kirkonkirjojen mukaan vielä yli 30 vuotta. Uusi isäntä Jaakko taas oli vasta 18-vuotias eli poikkeuksellisen nuori ottamaan isännyyden, varsinkin, kun isäpappa oli elossa. Onkin hyvin mahdollista, että Jaakosta tehtiin isäntä, jotta hän olisi välttynyt sotaväenotolta. Kaarle XII:n yltyöpäiset sota-seikkailut vaativat tuohon aikaan jatkuvia miehistön täydennyksiä, mutta isäntä ei viety väkeen yhtä helposti kuin muuta väkeä. Jaakko oli ilmeisesti tuolloin Linnan vanhin elossa oleva miespuolinen perillinen.

Jaakko oli isäntänä kuitenkin kummastuttavan lyhyen ajan, vain vuoteen 1710. Sen jälkeen Linna näyttää ainakin kirjallisten lähteiden mukaan olleen ilman isäntää. Tämä herättää epäilyn, että esivallan käsky kuitenkin kävi ja Jaakko vietiin sotaväkeen. Vahvistuksen epäilylle antaa löydös isonvihan historiasta. Luutnantti Pietari Longströmin sissikomppanian katselmusrullista vuodelta 1712 löytyy merkintä "Jaakko Tuomaanpoika Strand (Parkano Linna)". Ruotsinkielinen lisänimi ei ole mitenkään kummallinen, sellainen annettiin komentoni-meksi yleensä aina sotaväkeen värväytyille miehille.

Linnan nuori isäntä olisi näin viety taistelemaan Suomeen tunkeutumassa olevaa Venäjän sotaväkeä vastaan. Saman lähteen mukaan Kyrön komppanian Parkanon ruodun nro 44 Jaakko Tuomaanpoika Strand kuului partioretkellä 17.8.1714 kadonneisiin, jotka kaatuivat tai joutuivat vangiksi. Reilut kaksi vuotta aikaisemmin sama komppania oli Jaakko mukanaan kaapannut venäläisten kauppiaiden hevoskuormaston, joka oli matkalla Viipuriin. Nyt kun komppania sai käskyn hyökätä Kymijoelle etenevää venäläistä sotulaivastoa vastaan, onni ei ollut enää myötä.

Jaakon jouduttua sotaan Linnan talo oli ainakin muodollisesti ilman isäntää aina isonvihan päättymisvuoteen 1721, jolloin Jaakkoa neljä vuotta nuorempi veli Paavo Tuomaanpoika on merkitty isännäksi. Tuskin Linnan talo käytännössä vuosina 1710-1721 on asumattomana ollut, koska osa ennen isoavihaa talossa asuneita löytyy rippikirjasta vielä vuonna 1740, heidän mukanaan vaariksi mainittu Jaakon ja Paavon isä Tuomas. Vaikka Jaakon osalta suvun jatkaminen kariutui maanpuolustustehtäviin, veli Paavo piti huolen siitä, ettei sukujuontoa katkennut.

Linnan sukuhauta Parkanon vanhalla hautausmaalla.
Kuva Aino Rimppi.

Teksti Risto Viitamäki, kuvat Anneli ja Martti Humalan perhealbumista

Kissakiveltä Käenmäkeen

Parkanossa vanhan Tampereentien ja Porintien välissä on Kissakivi-niminen ahde, saanut nimensä kissaa muistuttavasta kalliosta, joka kertoman mukaan räjäytettiin pois 1925. Tarkoitukseni on tässä muistella, minkä näköinen kylämaisema oli vuonna 1933, kun Kissakiveltä lähdettiin kirkonkylään päin.

Pieni metsämaisema oikealla, sitten peltoaukea. Takaa näkyy kaksi Haukkalan taloa muine rakennuksineen. Vasemmalla jatkuu metsävyöhyke Salosen vainiolle saakka.

Oikealle jää Hahkamäen tienhaara, missä sijaitsee myös niin sanotun Pikkumikon talo. Näin tulimme Kallionahteen tuntumaan: vasemmalla T. Raition ja Lehtonen-niminen talo. Oikealle jää Tuuri-niminen talo, kauempana nuorisoseuran tai jonkun muun seuran talo, en ole varma.

Matka jatkuu, samoin metsä molemmin puolin. Tullaan Nikodeemus Kallion talon kohdalle, joka lienee vanhin asumus näillä main. Torppa oli aikoinaan hyvin vieraanvarainen ja poikkesi siellä runoilija Eino Leinokin sekä useamman kerran Parkanon Parooni – jutustelemassa Teemun ja Tildan kanssa. Talon tuntumassa, vähän kauempana tiestä, näkyy Nieminen tai Jääkärin talo sekä Nikander, josta ennen sanottiin Unhola.

Pappilan alue

Oikealla onkin sitten pappilan vainio. Vasemmalle jää Koivikon taakse meijerirakennus. Tämän jälkeen avautuu eteemme laaja pappilan peltoaukea, joka rajoittuu pappilan salmeen ja jokeen. Oikealla ovat Kuivanen ja Heinonen. Heinosella oli aikoinaan nahkurinverstas.

Ylitämme kivisillan. Vasemmalla oli nahkurinverstas, aikoinaan tämä talo oli Salonen. Oikealla metsäteknikko J. Ruokosen talo. Seuraava maalari Lampinen, seuraava E. Leppänen ja vielä Ekman. Vasemmalle jää pieni Kanan peltoaukea, samalle puolen tietä vanha sairaala, lääkärin talo (kuva sivulla 12) ja apteekki, oikealle Kanan vainio. Taustalla näkyy talon riihiraennuksia, kohta myös iso päärakennus kuusiaidan takaa. Vasemmalla mäellä näkyy iso nuorisoseurantalo, suojeluskuntatalo Päivölä, seuraavaksi kanslisti Wirzenin talo puistoiheen. Oikealla E. Korpelan kauppahuone (kuva Parkanon Joulusta 2001 s. 23). Siitä seuraava on entinen Nieminen, myöhemmin Kiviniemi, jonka jälkeen SOK:n talo.

Mutta palataanpa vähän taaksepäin: Wirzenin jälkeen Lorens Lehtolan rakennus – monipuolinen liiketalo. Lorens Leh-

tola valmisti limonaadia ja aina iloiset Järvenpään tyttäret myivät piharakennuksessa meijerituotteita.

Seuraavaksi rakennettiin paloasema, myöhemmin Yhdyspankki, vähän etäämpänä mäellä Riihimäen koulu. Samalta kohdalta erkanevat Karvian maantie. Edellä kerrottujen teiden alueen väliin jäävä kolmio isoine kuusineen oli nimeltään Lehdon puisto. Siinä sijaitsee kylän kaivo ja myöhemmin hääräsi myös valokuvaaja, kesäisin.

Keskustan hautausmaan seutu

Seuraavana on vastassa Eemil Lehdon perilliset -nimellä oleva kauppahuone. Tämän kaupan jälkeen onkin keskustan hautausmaa, jonka vierellä pieni perunapello. Seuraavaksi Akseli Lehtorannan pieni talo. Samalta korkealla kohdalla, Kuttikal-liolla, näkyy ylvään kaunis kirkkomme. Siinä alapuolella kanttori Hellan pikku asunto.

Oikealle puolelle on jäänyt Kanan peltoja ja tämä vainio jatkuu aina Haapaslampiin saakka. Kirkon kohdalla olevan pienen mäkikumpareen kohdalla, siis oikealla puolen tietä, on kaksi taloa, Rinne ja vaaturimestari Rajamäki. Jonkin matkan päässä sijaitsee liikkeenharjoittaja Tammela.

Palataan vähän taaksepäin ja katsotaan tien vasemmalle puolen. Sinne jää liikemies Mäkisen isohko talo, hän harjoitti kaiketi ensimmäisenä täällä linja-autoilua. Vähän alempana on Kainulainen, pieni kauppa ja tori sekä markkinapaikka. Seuraavaksi näemme ison kuusen juurella olevan Nästin Liisan mökin.

Jatkamme taas matkaa: Ruissalo-niminen talo, metsän reu-nassa Kortesuoma, seuraavana Tupala, jonkun matkan jälkeen vaaturimestari Ruokonen. Palan matkaa ja näemme Kalle Luojumäen talon. Tästä loppumatka Käenmäen kohdalle saakka onkin sitten metsää.

Palaamme vielä taaksepäin ja menemme oikealle. Siinä on Haapasen kosken monivaiheinen sahalaiteos, jokirannan tuntumassa peltoa, Olavi Lampisen talo ja pulla-Oskarintalo sekä kahvila, oikealta nimeltään Nikander. Kauempana pellon takana näkyy Ylikosken talo.

Pieni metsätaival vielä ja olemme Luomajärven (Kairolampi) kohdalla, joka näkyy kauniina jyrkänteen alla. Sitten jo näkyykin korkealla mäellä puistoiheen ja rakennuksineen – Käenmäen talo.

Ryttilän mylly, taustalla Heinosen nahkurin verstas.

Nuorisoseurantalo, suojeluskuntatalo Päivölä.

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2003

toivottavat myös seuraavat lehtemme tukijat

Parkanon Rakennussähkö Oy

Parkanontie 84, puh. (03) 448 1373

Parkanon Laatukenkä Ky/Airi Tekokoski

Parkanontie 51, puh. (03) 474 2755

Parkanon Taide ja Kehys

Parkanontie 81, puh. (03) 448 1192

Kello-Kulta Raimo Syrjänen

Parkanontie 53, puh. (03) 448 2181

Eijan Kukka

Keskuskatu, puh. (03) 448 2786

Parkanon Ratsastustalli J. Vesanto & P. Virranhaara

Parkanontie 52-56, puh. (03) 448 1511

Tilitoimisto Marja Saarivirta Oy

Keskuskatu 7, puh. (03) 447 200

Lapinnevan kyläkauppa

Olavinpolku 1, puh. (03) 442 5113

Ykkös-Pub

Parkanontie, puh. (03) 448 3457

Kiinteistö- ja Insinööritoimisto Kyösti

puh. (03) 448 4579

Jumiko Pienpuu Oy Mikko Myllymäki

Raittilantie 59

Parkanon Kelloliike Eija Vaittinen

Parkanontie 41, puh. (03) 448 2588

Parkanon Kirjakauppa

Parkanontie 47, puh. (03) 3500

Parturi-Kampaamo Auli

Parkanontie 66, puh. (03) 448 3151

Kodinkonehuolto T. Mansikkaviita Ky

Sepänkatu 8, puh. (03) 44 021

Parturi-Kampaamo Taina

Keskuskatu 7, puh. (03) 448 2963

Parkanon TV-Elektroniikkahuolto T. Kovesjärvi

Peltokuja 6, puh. (03) 448 1296

Kodinkonehuolto Jukka Kivimäki

Parkano, puh. (03) 448 1185, 0400 926 284

Parkanon Betoni Oy

Parkano, puh. (03) 442 5125

Hinauspalvelu Pauli Syvänen

Parkano, puh. 0400 232 270

Ratsuhovi

Yliskylä, puh. 050 551 2200

Vaate-Soppi

Parkanontie 41, puh. (03) 448 3643

Aikalisä

Parkanontie 42, puh. (03) 448 0070

Kuljetusliike V. Lempinen

Elintarvike-Kiska

Yliskyläntie 475, puh. (03) 442 1200, 0400 231 679

Parkanon seudun Työttömät ry

Parkanontie 34, puh. 0204 202 361

Qrecords-viihde Käenkoski

Ari Tuomisto, puh. 0400 848 684

Parturi-Kampaamo Hiustupa

Kirkkokatu 5, puh. (03) 448 1894

Parkanon Kukka ja Hautaustoimisto

Keskuskatu 8, puh. (03) 448 3085

Korupeili Oy

Vaasankatu 4, puh. (03) 448 0800

Hotelli-Ravintola Pesti

Parkanontie 45, puh. (03) 44 040

Heksuliini

Sirkka Ylirautalahti, Kovesjoki, puh. (03) 442 2236

Rakennustarvike Pekka Seppälä Ky

Hahkamäenkatu, puh. (03) 448 2696

Parturi-Kampaamo Maija Autio

Keskuskatu 5, puh. (03) 448 2994

Autotalo Laakkonen

Kortteenkatu 1, Ikaalinen, puh. (03) 459 2000

Lehtipalvelu

Parturi-Kampaamo TipiTii

Tiina Pihlaja, Keskuskatu 4, puh. (03) 448 0249

Hammaslääkäri Seppo Leppänen

Parkanontie 64, puh. (03) 448 1061

*Toivotamme
Parkanon Joulun lukijoille
Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Parkanon Lista Oy

Yhtyneet Sahat Oy
Aureskosken saha ja jalostus

UPM-Kymmene Metsä

TEHTAANMYYMÄLÄ - PARKANO

Puh. (03) 448 2274
Avoinna: ma-to 9-18, pe 9-19, la 9-14

39500 IKAALINEN
Kamraatintie 5
puh. (03) 458 7459
fax (03) 458 8909

39700 PARKANO
Teollisuustie 2
puh./fax (03) 448 1331

*Tule nautinnollisille ostoksille
Kolmoskeskukseen ja
levähdä kahvikupin äärellä.*

(03) 452 8414

**KAHVILA
KOSMETIIKKA & DESIGN**

TEHTAANMYYMÄLÄ

Parkano, Kolmoskeskus, puh. (03) 448 2627
ma-to 9-18, pe 9-19, la 9-15. www.nanso.com

TORIKIRPPU

Puh. 448 1790

TAMMELA

sisustaa

- kaivua
- tasausta
- pihatöitä
- maanrakennustyöt
- sora-ainetoimitukset
- pihan perustamiset
- ruokamultatoimitukset
- 7 ja 21-tonniset telakaivinkoneet

bobcat
- urakointi

Kiinteistöhuolto
Asko Viitasalo Ky

0400 631 248

Hanakat
LVI-ASiantuntijaliike

Hanakkaa Joulua

Hanakat
AMMATTILAISET ASIALLA
LVI-TALO
KANNOSTO KY

Teollisuustie 18, 39700 PARKANO, puh (03) 448 2400, 448 5123

Alueensa asialla on oma paikallislehti

Ylä-Satakunta

- sinun kotisivusi -

Iloa ja tuloa painotuotteilla

Parkanon Kirjapaino

- kätevästi lähellä -

Puh. (03) 44 381

Hyvää Joulua toivottaa

K SUPERMARKET

PEKKA

PARKANO Puh. (03) 441 100
Avoinna ma-pe 9-21, la 9-18

**MUSTA
PÖRSSI**

Parkanontie 41
Parkano
Puhelin (03) 448 0244
Telefax (03) 448 0240

Hyvää Joulua ja
Onnea vuodelle 2003

Matin
ASUSTE Oy

Keskuskatu 5, PARKANO

*Jouluihoa
ja siunausta
vuodelle 2003*

*Parkanon
seurakunta*

PARKANO

*Rauhaisaa Joulua
ja Onnea Vuodelle 2003!*

**Parturi
Kampaamo**

YLINEN

Maanantaina suljettu
Parkanontie 41
Puh. 448 2228

TM-RAUTA OY

**Myydään uutta ja vanhaa
käyttörautaa.**

Puh. (03) 448 2206
Autop. 0400 625 500

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2003!*

AUTO-LAHTINEN OY

Ahertajank. 2, 39700 PARKANO, puh. (03) 448 2507

- AUTOTARVIKKEET JA VARAOSAT
- KORJAAMO
- OPEL JA HONDA -HUOLLOT

*Kiitämme asiakkaitamme
kuluneesta vuodesta ja toivotamme*

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

OLAVI KAIJA OY

Puh. 447 100

HYVÄÄ JOULUA
JA
MENESTYSTÄ VUODELLE 2003

**Asianajotoimisto
KLINGENDAL OY**

Keskuskatu 8, 39700 Parkano
puh. (03) 448 2767

**RAVINTOLA
Parooni**
puh. (03) 448 2339

**LOUNAS arkisin 11-15
KARAOKE joka toinen lauantai
PIZZAT myös mukaan**

*Janakanhovin yrittäjät toivottavat
Hyvää Joulua ja Onnekasta Uutta Vuotta*

GÄSSÄ-KELLARI

ERÄ
PÄIVÄ

Tili ja Kiinteistö-
markkinointi Ky
P & M

INSNOVA OY

TAPIOLA

PARKANON
MATKATOIMISTO

kesport

PARKANO

Parkanontie 64 • Puh. (03) 448 3840

Kuljetusliike

Alamettälä Oy

39700 PARKANO

Puh./fax (03) 448 2276

Puh. 0400 621 625 (Pekka Alamettälä)

Puh. 0400 737 344 (Mikko Alamettälä)

HAMSTERISTA
HALVALLA

**EURO
HAMSTERI Oy**

Pahkalantie 1, 39700 PARKANO

puh. (03) 448 1142

AVOINNA: pa-pe 9-18, la 9-15

Heikki Saarela

Puh. (03) 448 2831

*Hyvää Joulua ja
Onnea vuodelle 2003*

Puusepäntiike

PAJUNEN KY

Teollisuustie 13

39700 Parkano, puh. (03) 448 2254

KULJETUSLIIKE SAKARI MAJA KY

Pentti Maja puh. 050 452 0280

Einonkuja 2, 39700 PARKANO

Puh. (03) 448 0441

*Joulun tunnelmiin
lahjaksi ja itselle*

marimekko®

SANELMAN VAATEAITTA

Parkano puh. 448 2747

www.driving-academy.autokoululiitto.fi

LAATUOPETUSTA

**Parkanon Autokoulu
Parkanon LiikenneCenter**

Puh. 050 548 2333

KUITUKUU

*Rauhaisaa joulunaikaa
& uuden vuoden taikaa*

*Sisustuslahjat & tekstiilit Susanna Tolonen
Keskuskatu 5, Parkano 050 589 9799*

KIINTEISTÖJEN KOSTEUSMITTAUKSET

Kuntoarviot ja lausunnot

INSNOVA OY

Pätevöitynyt kuntoarvioija Veikko Pitsinki
0400 838 504

IKITAITO OY

PORINKATU 1
(03) 448 1520
050 300 3150

KIINTEISTÖVÄLITYSTÄ

TILI ja KIINTEISTÖMARKKINOINTI KY
Pitsinki & Mäkiviinikka LKV
Parkanontie 58, PARKANO

KED Veikko Pitsinki
0400 838 504

veikko.pitsinki@tiki.inet.fi

POIKKEA
TANKKAAMAAN

OSTOKSILLE
VÄLIPALALLE

ESSO Snack & Shop

P. KUIVANEN KY

Keskuskatu 10, 39700 Parkano

Vaihtoehto vanhainkodille

- Yksilöllinen vaihtoehto varttuneille

Tilaa esitteemme!

Mikon Kuntoutuskodit Oy
Kunnalliskodintie, 39700 Parkano
Puh. (03) 448 0120, (03) 633 6502, 0400 631 028

PARKANON LASIKUITU

*Taimen-veneet, kanootit ja
lujitemuovityöt, raaka-aineet*

Pahkalan teollisuusalue, puh. 448 3058

*Valoa ja lämpöä
joka kodin
jouluun!*

Toivottaa paikallinen
Voimatori-yhtiö

LEPPÄKOSKEN
SÄHKÖ OY

RAUTAVARASTO LEMPINEN OY

IPP
FINNET

Vanha Tampereentie 15-17, Ikaalinen
Satakunnankatu 7, Parkano
puh. (03) 450 51 www.ippnet.fi

Luotettavat vaihtoautot

AUTOMYYNTI REIJO PIHLAJAMÄKI

OSTAA, MYY, VAIHTAA

Alkukatu 3, Parkano
Puh. 040 502 3360

**VOLVO K-AUTO PALVELUPISTE
PARKANOSSA**
toivottaa asiakkailleen

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**PARKANON KONE
JA METALLI OY**

(03) 440 080, 040 504 1236

**Monipuolista
asiakaspalvelua
henkilökuljetuksissa**

**TILAUSAJOPALVELUA
TAKSIBUSSI • INVATAXI
LINJA-AUTOT • MATKAPALVELUT**

Puh. (03) 440 190, fax (03) 440 1919
matkapuh. 0400 621 241, 0400 721 720

HYUNDAI

MAZDA
Sen laatu on totta

Volkswagen Group

- MYYNTI
- VARAOSAT
- HUOLTO

AUTOMYYNTI R. LAIHONEN KY

Teollisuustie 29
39700 Parkano puh. (03) 448 1377

Kaikkeä Joulun! PARKANON EXPERTiltä

Leluvalikoima

Kodinkoneita

Ompelualan koneita

Tietokoneita

Pelikoneita

Vapaa-ajan koneita

EXPERT PARKANO OMPELU ja KODINKONE

Parkano, puh. (03) 448 3555

PARKANON HÖYLÄÄMÖ OY

KARTTIPERÄNTIE 162/34,
39700 PARKANO
Puh. (03) 442 9951,
Fax (03) 442 9954

PARKANO STEEL OY

Metallirakenteet,
koneistukset,
laitetoimitukset ja
asennukset

Tuomenhaara 6, 39700 Parkano
puh. (03) 442 9960
fax (03) 442 9955

COPLEAN OY

Vaasankatu 9, 39700 PARKANO
Puh. (03) 440 1500
Autopuh. 0400 654 320
Telefax (03) 440 1560

PARKANON VARAOSAKESKUS JA AUTOKORJAAMO S. Lepistö

Puh. (03) 448 3380
Autopuh. 050 357 0123

PALVELUKSESSASI ASIAANTUNTEVA PUUTARHAMYYMÄLÄ

Joulutunnelmaan:
kestävät hyasintit
jouluiset sypressit
kauniit asetelmakorit

Myynti ympäri vuoden,
valikoima ajankohdan mukaan.
Tarvittaessa kotiinkuljetus!

Kärkölen Puutarha ja Viherpalvelu

P. (03) 442 4125
Vaasantie 1437
39700 Parkano

Dri Wash'n Guard
ENVIRO-TECH INTERNATIONAL™
vedetön teknologia

DWG-tuotesarjalla
puhdistetaan
naarmuttamatta,
suojaan ja kiillotetaan
loistavan kiiltäväksi.

Tuotteet myös
herkälle iholle ja
lemmikkien turkille!

Veli-Pekka Kärkölä
p. 0400 332 345

Toivotamme kaikille
Rauhallista Joulua!

MATKUSTA MUKAVASTI!

24 h

**7-9 HENGEN
TAKSEILLA**

+ INVATAKSI

MARTTILAN PALVELU

0500 231 610, (03) 442 6255

**16-50 HENGEN
BUSSEILLA**

Marttila Tours Ky

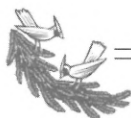
0400 234 320
Fax (03) 442 6288
39750 KUIVASJÄRVI

PARLAVA OY

39750 KUIVASJÄRVI
Puh. (03) 442 6311,
fax (03) 442 6305

FIN-, EUR- ja kertakäyttölavat

MAALAUSLIIKE HANNU RINNE

Puh. 448 2665
Autopuh. 0400 633 157

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2003!*

- laakerit - rullaketjut - kiilahihnat - stefat
- öljyt - nivelakselit - hydrauliletkut - liittimet -

SORVAAMO E. AALTO

Parkanontie 90, Parkano
puh. (03) 448 1580, 0400 620 765

Jouluterveisin

Insinööritoimisto DESEC OY

39700 Parkano
Puh. (03) 448 3443
Fax (03) 448 3443
E-mail desec@vip.fi
Internet www.desec.com

**Parkanon Apteekki ja Terveyskauppa
Parkanon terveydeksi**

Parkanontie 60, puh. (03) 448 2022, fax (03) 448 0128

Palvelemme:
Arkisin klo 9-17, lauantaisin klo 9-13,
sunnuntaisin sulj.
Kaksoispyhien sattua toisena päivänä klo 11-14

Rantakodon palvelukeskus tarjoaa

omissa tiloissaan ammattitaitoisia ja monipuolisia
keittiöpalvelujaan erilaisten juhlien, koulutus-
tilaisuuksien, tapahtumien jne. järjestämisessä.
Mahdollisuus myös lounasruokailuun.

AVOINNA: ma-pe 11-12.30, la-su 12-14.
Tiedustelut puh. 440 0123 tai 440 0121.
Tervetuloa maittaville aterioille!

TAKSI

KOSTI HAAPAKOSKI

Parkano

Puh. koti (03) 448 1717
Puh. auto 0400 164 806

PARKANON PELLET OY

Puupelletit Parkanosta

Puh. 0500 533 559
Anssi Rintala

Puh. 0400 530 854
Ari Juurakko

**Parkanon pankit
toivottavat Parkanon Joulun
lukijoille
Joulurauhaa ja Menestystä
Vuodelle 2003**

 Parkanon Säästöpankki

 PARKANON
OSUUSPANKKI

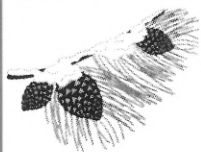
Nordea

SÄHKÖSUOMILAMMI OY

Teollisuustie 27, 39700 PARKANO, puh. (03) 44 361

- ✓ Valaisin- ja sähkötarvikemyynti
- ✓ A-ryhmän sähköasennukset, suunnitelmat, korjaus- ja huoltotyöt
- ✓ Yhteis- ja satelliittiantenniurakointi
- ✓ SVK-hyväksymä rikosilmoitinsuunnittelu ja asennusurakointi

FennoSteel Oy

*Toivottaa
Rauhaa Joulunaikaa*

www.fennosteel.com

SPAR

SPAR Mestarintori *440 090
SPAR Kyröskoski *3123 2500

www.spar.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Vuotta 2003!*

Parkanon Joulun toimituskunta

*Aino Rimppi, Maarit Lehto, Marita Peltoniemi,
Minna Lautamäki ja Leena Perälä sekä
kuvasta puuttuva Tellervo Harju.*

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta
Parkanon Joulun lukijoille*

Parkanon kaupunki

Kotiseutulehti
Parkanon Jouluku 2002 5 €